

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ

2002

Уводна реч гувернера

Народна банка Србије је током 2002. године наставила да спроводи мере с циљем учвршћивања макроекономске стабилности, као основног предуслова привредног раста и повећања животног стандарда становништва. Основни циљеви нашег рада у претходној години били су: (1) даље обарање стопе инфлације; (2) стварање услова за међународно признање конвертибилности динара; (3) припреме за ефикасан пренос илајтног промета у банке; (4) додатно јачање сувервизије банака.

Током 2002. године очувана је стабилност курса динара, уз истовремени раст девизних резерви. Девизне резерве Народне банке Србије су 31. децембра 2002. године достигле ниво од 2,28 милијарди долара, што је готово два пута више у односу на њихов износ из децембра 2001. године. До 31. маја 2003. године укупне девизне резерве Србије (укључујући и резерве пословних банака) достигле су ниво од 3,3 милијарде долара, што је седам пута више у односу на износ из октобра 2000. године, када смо ошочели са спровођењем програма монетарних реформи. Већ прећу годину узастопно бележи се континуиран раст девизних резерви, уз истовремену конвертибилност националне валуте, што у Србији није забележено у последњих 39 година. Након доношења новог, веома либералног Закона о девизном пословању, створени су и последњи предуслови за међународно признање конвертибилности динара. Тако је 15. маја 2002. године ММФ признао конвертибилност динара у свим текућим трансакцијама са иностранством, чиме је први пут после 1931. године омоћућена замена динара за све инострске валуте. Динар се данас налази на курсним листама банака у Великој Британији, Немачкој, Аустрији, Грчкој, Словенији, Мађарској и Босни и Херцеговини.

Уркос значајним поскуљењима електричне енергије и других јавних услуга, прошлогодишња стопа инфлације у Србији сведена је на 14,8% (са 40% колико је износила у 2001. години), уз базну инфлацију од свега 6%. Смањење стопе инфлације и одржавање стабилности курса динара омоћућили су снижавање општег нивоа каматних стопа, иако да је есконтна стопа, као референцна каматна стопа, са јануарских 11% снижена на 9,5% у јуну 2002. године, а у јануару 2003. на 9%. Просечне пондерисане каматне стопе банака исказане на годишњем нивоу иале су са јануарских 33% на 19% у децембру 2002. године. Уз то, смањена је и стопа обавезне резерве са 24,5% на 20%, чиме је банкама оствављен већи простор за повољније кредитне иласмане. Током 2002. године банке су привреди и становништву одобриле преко 700 милиона евра кредита (200 милиона евра ипошачких и 500 милиона евра инвестиционих кредита).

Настављен је процес ремонетизације као одраз поверења у домаћу валуту: реална новчана маса порасла је са јануарских 900 милиона долара у динарској противвредности на близу две милијарде долара, колико је износила у децембру 2002. године. Једнако поуздан индикатор поверења грађана у домаћи банкарски сектор је и раст штедне сивановништва, која је од јануара 2002. до данас више него удвостручена и средином маја 2003. је премашила износ од милијарду долара.

Током 2002. године настављена је интензивна контрола пословања банака и подизање нивоа финансијске дисциплине у банкарском сектору. Након ликвидације четири дубоко несолвентне државне банке, која је уз минималне трошкове извршена почетком 2002. године, створени су услови за размах здравих банака, које су преузеле пословни простор и обезбедиле нова радна места у овом сектору. Резултат ове операције је здрав и ефикасан банкарски сектор, у коме је, под много бољим и сигурнијим условима, данас запослено више радника у односу на стање пре ликвидације несолвентних државних банака. У области законодавне регулативе извршене су корекције којима су ооштрени минимални услови кредитне способности банака и прецизиране санкције према банкама које не испуњавају те услове. Поред тога, настављен је рад на увођењу савременог система контроле банака, у складу са Основним принципима ефикасне контроле банака Базелског комитета за контролу банака, који омогућава ефикасно идентификовање и процену ризика пословања банака, уз благовремено предузимање корективних мера.

Од јануара до маја 2002. године сировели смо и једну од технички најсложенијих операција у историји Народне банке: замену валута ЕУ које су престале да важе у евро. Током тих пет месеци грађанима је замењено 4,2 милијарде евра, због чега је свакодневно кроз Србију транспортовано преко 20 милиона нове евројске валуте. Захваљујући пажљивом планирању и одличној сарадњи са МУП-ом и Војском, цела операција је изведена без иједног инцидента.

Један од најзначајнијих пројеката који је српска централна банка припремила током 2002. године и успешно реализовала почетком 2003. је пренос плаћеног промета у пословне банке. Народна банка Србије је увела савремен систем за обрачун великих (RTGS) и малих плаћања (клиринг), који је за првих пет месеци рада омогућио укupan промет од око 2.516 милијарди динара, са укyно 39,6 милиона плаћања (просечан дневни промет од 21,15 милијарде динара, са просечно 333 хиљаде плаћања дневно). Начин на који је Народна банка Србије сировела трансформацију плаћеног промета добио је највише оцене релевантних међународних финансијских институција, пре свега ММФ-а. Неке централне банке

(Пакистана, Египта, Турске, Ирака...) након тога су се заинтересовале да реформишу своје владине системе по узору на модел који су креирали стручњаци Народне банке Србије. Њихово интересовање је додатно увећала чињеница да је Народна банка Србије успела да постави RTGS систем за свега пет месеци, што је својеврсни светски рекорд. Преласком на нови систем плаћања, Народној банци Србије омогућено је вођење активне монетарне политике, уз смањење финансијских ризика, док су пословне банке сада у прилици да креирају директне односе са својим клијентима на тржишним принципима, као што је случај свуда у модерном свету.

Основни циљ монетарне политике за 2003. годину је обарање стопе инфлације на 9%. Имајући у виду да инфлација за првих пет месеци ове године износи кумулативно 3% (7,5% на годишњем нивоу), остваривање пројектованог годишњег раста цена од максимално 9% је загарантовано. Инфензивнији раст извозне понуде у односу на увозну изражњу утицаће на смањење учешћа дефицита текућег биланса (без донација) у друштвеном производу, са 12,9% у 2002. на 10,7% у 2003. години. Даље повећање девизних резерви (циљ је ниво који обезбеђује покривеност петомесечног увоза у Србији) и одржавање стабилног курса динара, уз очување одрживе владинобилансне позиције, остаће приоритетни Народне банке Србије и у наредном периоду.

Ради стимулације безготовинског начина плаћања, Народна банка Србије је покренула пројекат издавања националне владине картице која ће бити бесплатна за грађане, јефтина за трговце и профитабилна за банке. У септембру 2003. године биће издање прве DinaCard картице, а циљ је да у наредних годину дана у активној употреби буде преко милион домаћих владиних картица.

Гувернер Народне банке Србије

Млађан Динкић

ОРГАНИЗАЦИОНА ШЕМА СЕДИШТА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ (на дан 31. 5. 2003)

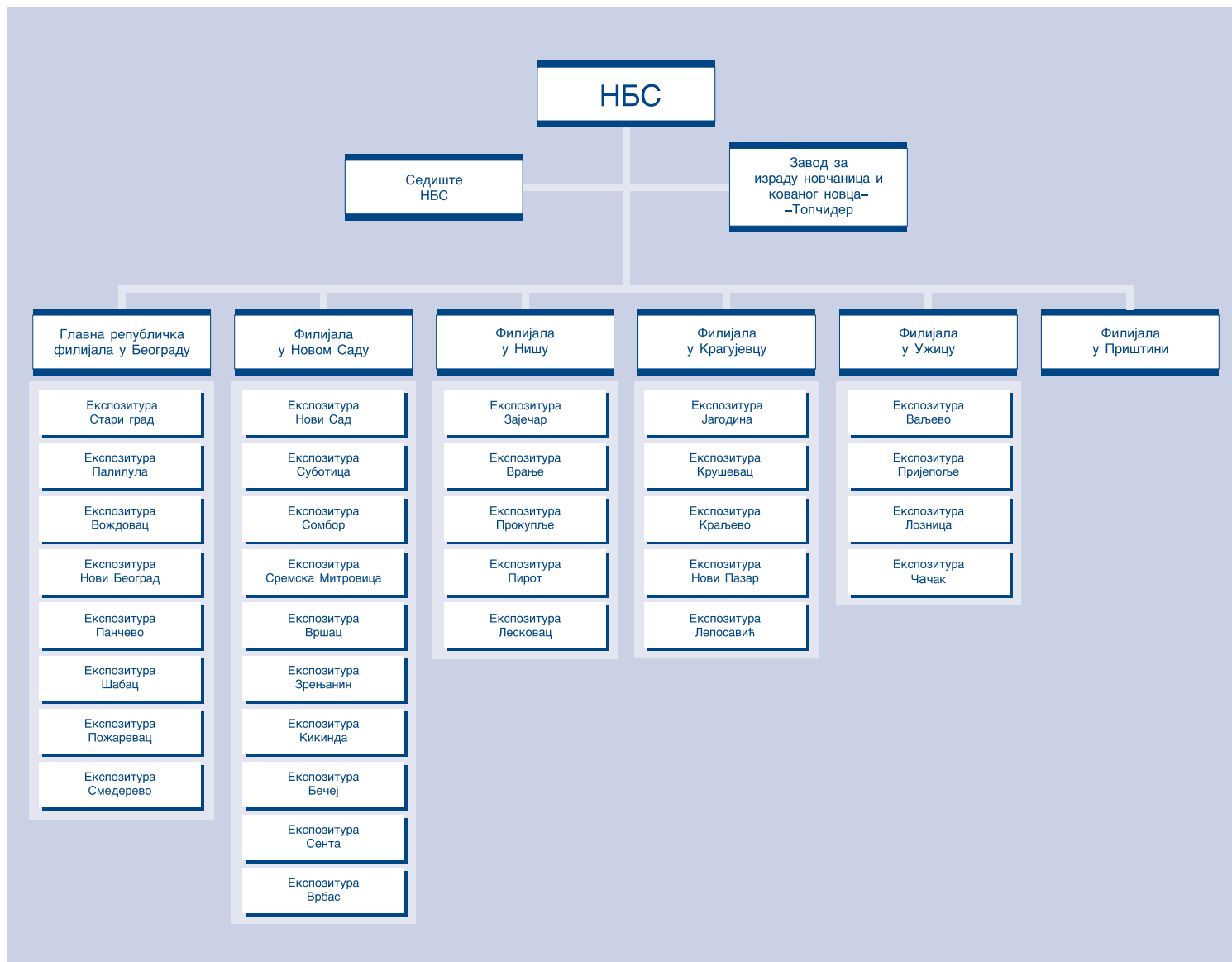

РУКОВОДСТВО

НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ (на дан 31. 5. 2003)

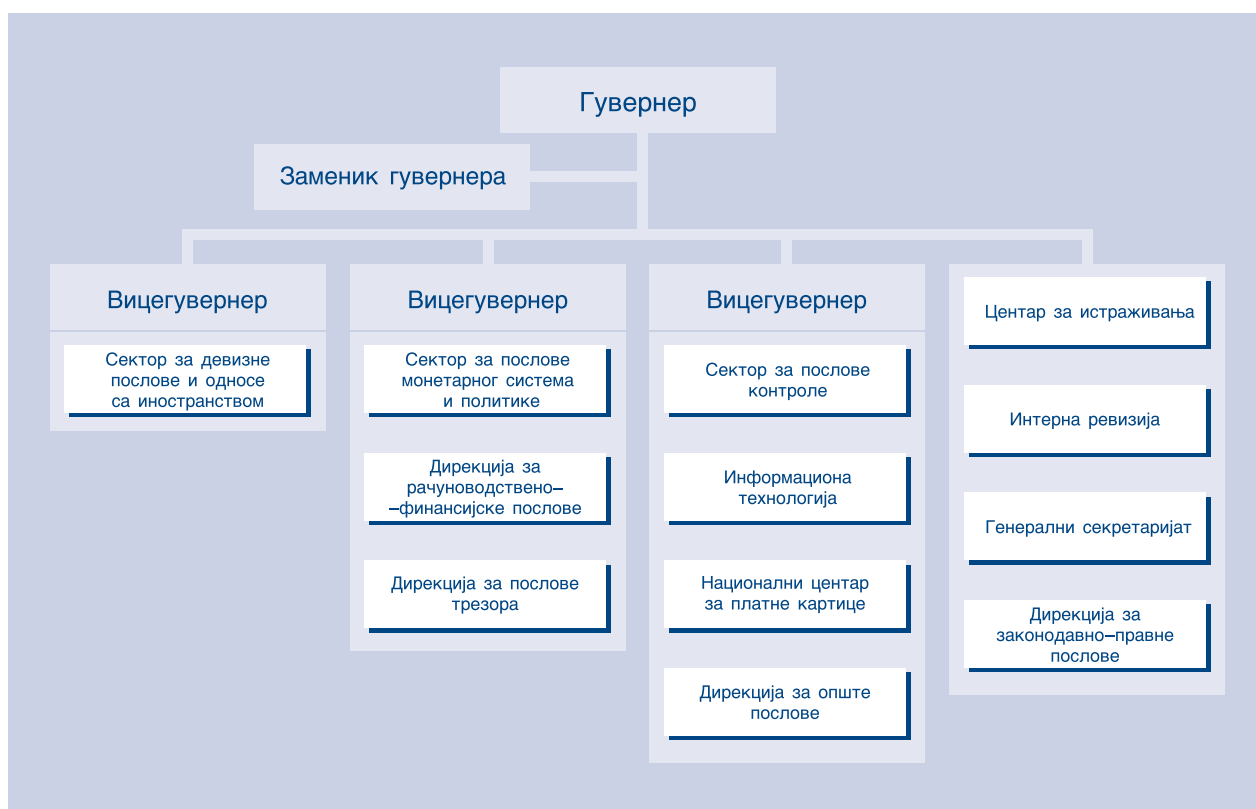
ОРГАНИЗАЦИОНА ШЕМА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ (на дан 31. 5. 2003)

САДРЖАЈ

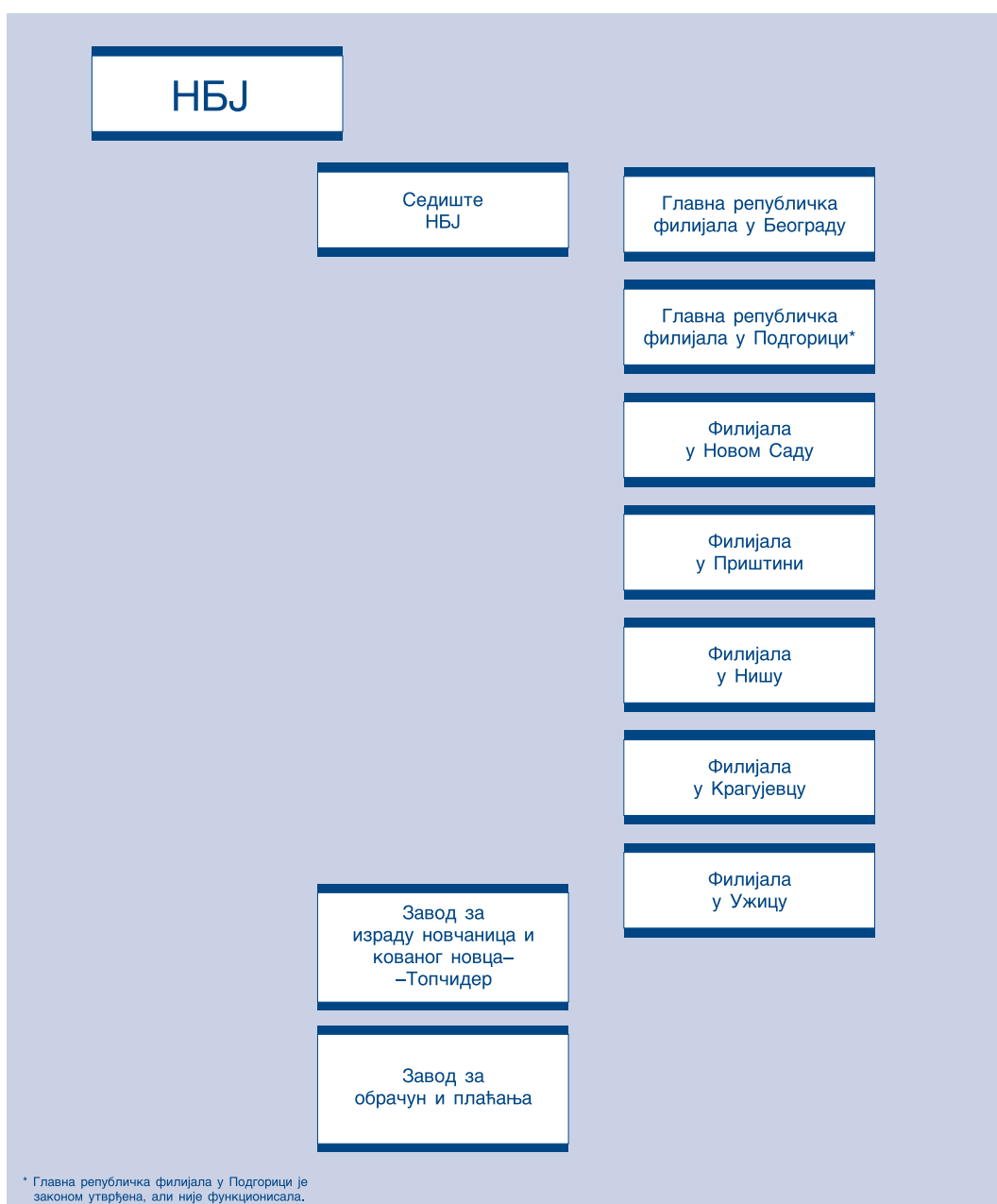
ОРГАНИЗАЦИОНА ШЕМА И РУКОВОДСТВО	5
НАРОДНЕ БАНКЕ	
МАКРОЕКОНОМСКА КРЕТАЊА	11
АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ	27
МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА	29
КУРС ДИНАРА И ДЕВИЗНЕ РЕЗЕРВЕ	49
ЕМИСИЈА НОВЧАНИЦА И КОВАНОГ НОВЦА	63
ПЛАТНИ БИЛАНС СР ЈУГОСЛАВИЈЕ	69
ОДНОСИ СА ИНОСТРАНСТВОМ	77
БАНКАРСКИ СЕКТОР И НАДЗОР БАНАКА	87
ПЛАТНИ ПРОМЕТ	103
ЗАКОНОДАВНО-ПРАВНА АКТИВНОСТ	111
ИНТЕРНА РЕВИЗИЈА	115
ОРГАНИЗАЦИОНЕ И КАДРОВСКЕ ПРОМЕНЕ	119
ИНФОРМАЦИОНА ТЕХНОЛОГИЈА	125
ГОДИШЊИ РАЧУН	129
ИЗВЕШТАЈ РЕВИЗОРА	131
ОДЛУКА О ГОДИШЊЕМ РАЧУНУ ЗА 2002. ГОДИНУ	139

ОРГАНИЗАЦИОНА ШЕМА СЕДИШТА НАРОДНЕ БАНКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ОРГАНИЗАЦИОНА ШЕМА НАРОДНЕ БАНКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

(стање на дан 31. 12. 2002)

* Главна републичка филијала у Подгорици је законом утврђена, али није функционисала.

РУКОВОДСТВО НАРОДНЕ БАНКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

МАКРОЕКОНОМСКА КРЕТАЊА

КРЕТАЊЕ ЦЕНА	12
ПРИВРЕДНА АКТИВНОСТ И ЗАПОСЛЕНОСТ	15
ПРИВРЕДНА АКТИВНОСТ	15
ЗАПОСЛЕНОСТ	20
ДОМАЋА ТРАЖЊА И ЈАВНИ СЕКТОР	21
ЗАРАДЕ И УКУПНА ПРИМАЊА СТАНОВНИШТВА	22
ИНВЕСТИЦИОНА АКТИВНОСТ	23
ПРОМЕТ У ТРГОВИНИ И ЗАЛИХЕ	24

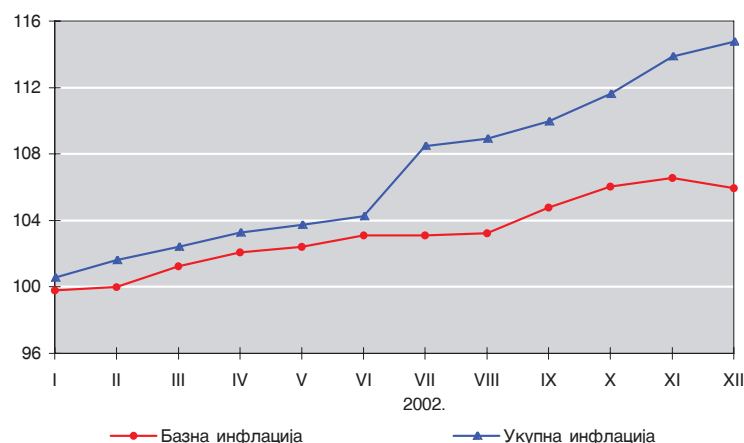
Кретање цена

У 2002. години је, у складу са примењеним мерама монетарне политике, снажно сузбијена инфлација, чиме је обезбеђена стабилност домаћих финансијских и тржишних токова, стабилност домаће валуте, као и повољнија инвестициона и општа пословна клима у земљи.

После високог раста од 113,3% у 2000. години и 38,7% у 2001, стопа инфлације, мерена ценама на мало (децембар на децембар), у 2002. години је у Републици Србији смањена на 14,8%, а у СР Југославији на 14,2%. Постигнуто сузбијање инфлације је утолико значајније када се има у виду да је у 2002. години извршено даље отклањање дубоких диспаритета цена енергената (пре свега електричне енергије) и других јавних услуга (комуналне и друге услуге).

На основу података Народне банке, стопа базне инфлације ("core inflation") у 2002. години у Републици Србији износила је свега 6,0% и у СР Југославији 6,2%, што показује да су цене робе ("tradable goods") и услуга које се слободно формирају расле најспорије¹.

Кретање базне и укупне инфлације у Србији
(индекси, децембар 2001 = 100)

¹При обрачуна базне инфлације искључене су цене производа и услуга које су раније углавном административно регулисане и које су имале највише диспаритете (електрична енергија, комуналне услуге, саобраћајне и телекомуникационе услуге, лекови и хлеб и брашно).

Имајући у виду да је Одлуком о монетарној политици за 2002. годину била предвиђена стопа општег раста цена од 20% и стопа "core" инфлације од 10%, остварени раст цена је нижи од пројектованог.

Смањењу инфлације и инфлационих притисака су, поред мера монетарног регулисања, свакако допринели и истовремена примена мера фискалне политике, политика контролисаног раста зарада у јавним предузећима, либерализовање спољне трговине, појачана понуда увозне робе на домаћем тржишту и друге мере.

Укупна и базна инфлација (стопе раста цена на мало у %)				
	XII 2000. XII 1999.	XII 2001. XII 2000.	XII 2002. XII 2001.	XII 2002. XII 2001.
	CPJ	CPJ	CPJ	Србија
Укупан раст цена на мало	113,3	38,7	14,2	14,8
Кретање цена у секторима са диспаритетима				
Енергија	97,9	56,5	24,1	24,6
У томе: електрична енергија	57,1	141,6	48,9	52,4
Лекови	342,0	71,7	-5,5	-6,4
Хлеб и брашно	174,0	89,0	1,9	0,8
Комунално-стамбене услуге	57,7	123,5	65,0	70,6
Саобраћајне услуге	125,9	55,2	38,4	39,8
ПТТ услуге	22,8	124,1	11,4	13,0
Једнократни ефекат промене пореског система	-	5,0*	-	-
Базна инфлација	116,5	16,5	6,2	6,0

Извор: НБЈ-ЦИ, РЗИС и СЗС.
*Ефекат пораста пореза процењује се на 5 процентних поена укупног раста цена на мало.

Текући раст цена на мало у Србији по тромесечјима био је следећи: 2,4% у првом, 1,8% у другом, 5,5% у трећем и 4,4% у четвртном тромесечју. Остварени просечни месечни раст цена на мало у првом у односу на друго полугође био је знатно нижи (4,2% према 10,1%, респективно) услед извршених исправљања диспаритета цена електричне енергије и комуналних услуга.

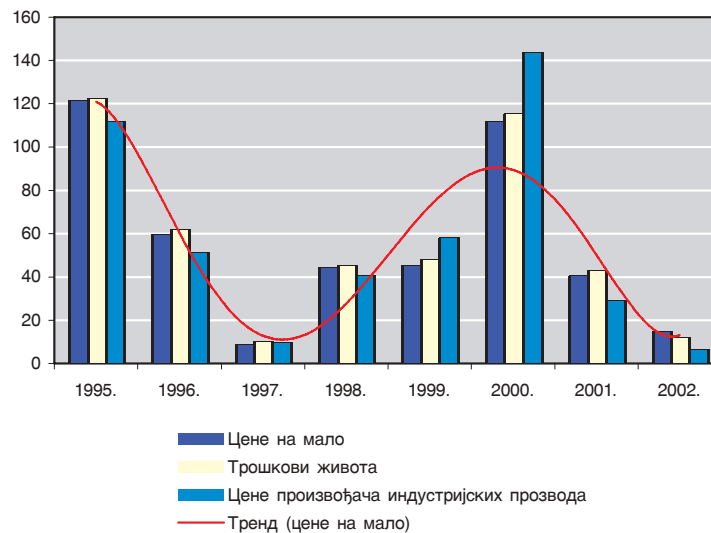
Посматрано по појединим производима и услугама, највећи текући раст цена на мало (од преко 50%) имали су: електрична енергија, комуналне услуге (грејање станова, вода, изношење смећа, комунална такса за возила и др.), поштанске услуге (марка за писмо, слање пакета, дописнице и др.), смештај у студентским и ђачким домовима, смештај у обдаништима, градски и железнички превоз путника и претплатне карте за превоз.

Карактеристично је да је низ производа и услуга имао пад цена, и то услед појачане конкуренције и укидања пореза на промет, али и примењених мера монетарне политике.

Пад цена, мерено од децембра 2001. до децембра 2002, забележен је код дела: поврћа и воћа, индустријских прехранбених производа (јунеће и свињско месо, конзервирано поврће, месне прерађевине, чај и кухињска со), текстилних производа и трикотаже, производа електроиндустрије (електроматеријал, тв-апарати, бојлери, фрижидери и замрзивачи, музички инструменти и др.), намештаја, хемијских производа (детерџенти и др.), грађевинског материјала (цреп, резана грађа, бетонско гвожђе), као и код лекова, ауто-гума, акумулатора за возила итд.

Просечан међугодишњи раст цена на мало у 2002. у Србији износио је 19,5%, а у СР Југославији 19,2% у односу на 2001. годину.

Кретање цена и трошкова живота
у Републици Србији

Текући раст **трошкова живота** био је такође драстично смањен у односу на раније године и у Србији је износио 11,8%, а у СР Југославији 11,5% или по 0,9% месечно, што је ниже од раста цена на мало.

У оквиру трошкова живота, највећи текући раст имали су трошкови грева и осветљења и станарине, саобраћајне услуге, издаци за образовање и културу, дуван и пиће, а најспорији трошкови исхране и хигијене.

Просечан међугодишњи раст трошкова живота је у Србији износио 16,6%, а у СР Југославији 16,5%.

Цене произвођача индустријских производа су и у Србији и у СР Југославији имале врло умерен раст у односу на раније године, као и у односу на друге видове цена. Посматрано од децембра 2001. до децембра 2002. године, цене произвођача у индустрији повећане су за 6,1%.

У оквиру цена произвођача у индустрији, релативно бржи текући раст имале су цене робе за личну потрошњу (10,8%) у односу на цене материјала за репродукцију (1,3%) и цене опреме и средстава рада (0,6%), што је одраз боље ефективне тражње робе широке потрошње.

У оквиру изабраних група производа, у 2002. години је евидентиран пад произвођачких цена хемијских средстава за пољопривреду (- 4,4%),

елемената и материјала за уграђивање у грађевинарству (-0,6%) и произвођачких цена течних горива и мазива (-3,8%), док је раст цена пољопривредних машина и оруђа износио 1,8%, а друмских саобраћајних средстава 7,9%.

Цене произвођача пољопривредних производа су знатно допринеле сузбијању инфлације и инфлационих очекивања. Према расположивим подацима званичне статистике, цене произвођача пољопривредних производа су у Србији опале за 2,9% (мерено од децембра до децембра), док је њихов просечан годишњи раст износио свега 1,1%. То је значајно истаћи имајући у виду да је производња примарних пољопривредних производа у 2002. била нижа него у 2001. години, али је њихова понуда (за најзначајније производе) била довољна за задовољење ефективне тражње на домаћем тржишту.

У 2002. години је евидентиран текући раст цена поврћа и воћа (кромпира, пасуља, лука, јабука и др.), живине и јаја, као и произвођачких цена алкохолних пића, док су у мањој или већој мери опале цене живе стокe, пшенице, кукуруза, јечма, млека и млечних производа, индустријског биља, свињске коже и других примарних пољопривредних производа.

Цене индустријских производа у трговини на велико у Србији су такође имале умеренији текући раст (8,2%) у односу на раст цена на мало (14,8%).

У оквиру цена у трговини на велико, релативно је спорији био раст цена хране (4,0%) у односу на цене индустријских непрехрамбених производа (11,5%) и цене алкохолних пића (9,3%).

Иначе, просечан раст цена индустријских производа у трговини на велико износио је 14%.

Цене угоститељских услуга су у Србији порасле за 14,8% (децембар на децембар), док је њихов просечан раст износио око 22%.

Извозне и увозне цене су у 2002. години, мерено јединичним вредностима извоза и увоза, имале неповољна кретања са становишта наше привреде, с обзиром да су погоршани односи размене ("terms of trade"). Наиме, извозне цене су опале за 0,5%, док су увозне цене порасле за 1,5%, тако да је "terms of trade" погоршан за два процентна поена, што значи да је дошло до одлива дела БДП-а у иностранство по том основу.

Привредна активност и запосленост

Привредна активност

Друштвени производ је, према претходним подацима СЗС и РЗИС, у 2002. години повећан за око 4% (после раста од 5,5% у 2001). При том је друштвени производ у Републици Србији још увек на нивоу од око 45% његове вредности у 1989. години. Релативно нижи раст од просечног имао

је друштвени производ индустрије, а пад је забележен код друштвеног производа пољопривреде, грађевинарства (друштвеног сектора) и дела саобраћаја. Знатно је порастао друштвени производ услужног сектора (трговине и других непоменутих делатности), као и друштвени производ приватног сектора, који прелази једну трећину укупног БДП-а.

**Стопе раста реалног друштвеног производа
и индустријске производње (1989 – 2002)**

Година	Друштвени производ (у %)		Индустријска производња (у %)	
	СРЈ	Република Србија	СРЈ	Република Србија
1989.	1,3	1,3	1,2	1,0
1990.	-7,9	-7,7	-12,5	-12,0
1991.	-11,6	-11,7	-17,5	-18,0
1992.	-28,0	-28,1	-22,2	-23,0
1993.	-30,8	-30,4	-37,3	-37,0
1994.	2,5	2,6	1,2	2,0
1995.	6,1	5,7	3,8	4,0
1996.	5,9	4,7	8,0	6,0
1997.	7,4	7,4	9,6	10,0
1998.	2,5	2,4	3,4	3,9
1999.	-23,2	-22,8	-23,1	-25,6
2000.	6,4	5,7	10,9	11,4
2001.	5,5*	5,5*	0,0	0,1
2002.	4,0*	4,0*	1,7	1,7

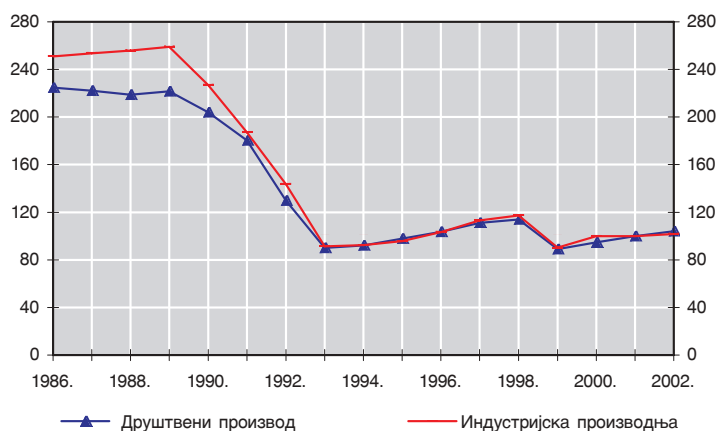
Извор: Подаци СЗС, НБЈ, РЗИС, Владе Србије и ММФ –а.

*Корекције БДП –а за 2001. и процене за 2002.

Према расположивим прелиминарним подацима влада обе републике и ММФ-а, друштвени бруто производ СР Југославије је у 2002. години износио 1.006,9 милијарди динара и номинално је (у динарској вредности) био за око 30% већи него у претходној години.

Према претходним подацима Народне банке Југославије – Центра за бонитет, у 2002. години су у привреди Србије забележени знатни пословни губици. С обзиром да већина тих губитака није покривена, то се неповољно одражава на функционисање финансијског система и привреде у целини. Тај проблем ће у наредном периоду бити разрешен путем процеса приватизације, применом нових мера и законских решења у процесима санације, стечаја и ликвидације фирми, путем реструктурирања, оснивања нових малих и средњих предузећа и докапитализације из домаћих и иностраних извора, укључујући и стране директне инвестиције.

Индустријска производња је, према подацима званичне статистике, након стагнације у 2001, у 2002. години у Републици Србији и СР Југославији порасла за 1,7%, што се оцењује као скроман раст, с обзиром на њене потенцијале. Садашња индустријска производња је још увек на нивоу од свега 38-39% производње остварене у 1989. години.

Друштвени производ и индустријска производња
(индекси 2001 = 100)

Продуктивност рада у индустрији је, и поред краткорочног побољшања (превасходно услед осетног пада запослености), на ниском нивоу, а низак је и степен искоришћености производних капацитета у индустрији. Процењује се да је у већини грана прерађивачке индустрије искоришћеност капацитета у 2002. години износила свега око једне трећине, док је у енергетском сектору сразмерно већа, с обзиром на потребе снабдевања домаћег тржишта електричном енергијом, угљем и производима рафинерија нафте и деривата, топлотном енергијом и другим енергентима.

Свакако да је, поред великог пада индустријске производње у периоду од 1991. до 2000. и стагнације у 2001. години, на споро оживљавање ове производње утицао низ фактора, који су били карактеристични и за 2001. и раније године, међу којима пре свега: недовољна конкурентност и застарелост производних програма у делу прерађивачке индустрије; мала улагања у освајања нових и споро враћање на традиционална страна тржишта, која је (у време изолације) попунила конкуренција; недовољна улагања у нове технологије и нове производе; нагомилани пословни губици и још увек недовољан прилив страних директних инвестиција; знатан пад домаће грађевинске активности (друштвеног сектора); споро прилагођавање домаћих фирми на либерализован увоз, смањени ниво царинске заштите и растућа увозна конкуренција; ниска енергетска ефикасност; висока задуженост и неликвидност и несташица трајних обртних средстава посебно у друштвеном и државном сектору; још увек сразмерно високе каматне стопе на кредите; пораст цена енергије и неких инпута након исправљања наслеђених диспаратитета цена; споро реаговање менаџмента на новонастале услове пословања и ишчекивање да се обави приватизација и др. Због тога се у индустрији јављају рани сигнали "транзиционе рецесије" — што мора бити ублажено антицикличним мерама макроекономске политике у наредном периоду.

У 2002. години је у Србији евидентиран знатан пад производње у: вађењу сирове нафте, производњи текстилних предива и тканина, производњи одевних предмета, производњи коже и обуће, производњи и

дистрибуцији електричне енергије, гаса и топле воде, производњи производа од дрвета и производњи намештаја, производњи рачунских и канцеларијских машина, издавачкој делатности и индустрији секундарних сировина.

С друге стране, остварен је релативно виши раст у: производњи прехранбених производа, дуванској индустрији, производњи деривата нафте, производњи основних метала, машинској индустрији, делу хемијске индустрије, гумарској индустрији, производњи намештаја, производњи целулозе и папира, производњи гуме и пластике, производњи електричних машина и апарата, производњи ТВ, радио и комуникационе опреме и производњи моторних возила и приколица.

Погоршање енергетске ефикасности у индустрији уочава се и на основу тога што је при расту производње у овој области од 1,7% утрошак енергије и горива повећан за 7,5% у односу на 2001. годину.

Због тога је нужно увођење програма повећања енергетске ефикасности, појачано инвестирање у нове (класичне и алтернативне) енергетске изворе и програме конверзије енергије, где је од значаја и развој мини хидроелектрана у приватном власништву и развој соларне енергије и генератора на бази енергије ветра.

Залихе готове робе у индустрији су у 2001. и 2002. години биле у порасту за 5% и 3%, респективно, што је резултат успорене реализације индустријских предузећа услед повећане конкуренције након либерализације спољнотрговинских токова и смањења ефективних стопа царинске заштите. Структурно посматрано, раст залиха у протекле две године био је већи код потрошне робе и репроматеријала, односно тамо где је иноконкуренција највећа. С друге стране, залихе средстава рада забележиле су смањење, с обзиром на врло низак ниво и трајнији пад домаће производње средстава рада и испољен процес дезинвестирања у протеклој деценији.

Пољопривредна производња је у 2002, након повећања у претходној години, била у паду, што је резултат неповољних временских прилика у првој половини године. Значајно је напоменути да је, и поред процењеног пада пољопривредне производње од око 2%, снабдевеност домаћег тржишта пољопривредним производима била добра захваљујући обимној домаћој и растућој увозној понуди, као и пренетим залихама примарних пољопривредних производа.

Производња дела ратарских и воћарских култура рода 2002. године (на бази претходних података званичне статистике) знатно је повећана, и то: производња шећерне репе за 15%, соје за 16% и грожђа за 1%, док је производња пшенице смањена за 11%, кукуруза за 7%, сунцокрета за 12%, шљива за 39% и др.

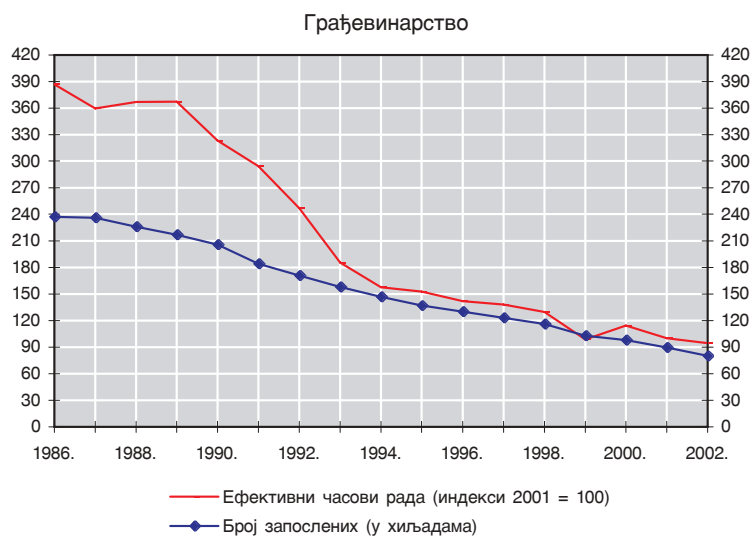
Сточарска производња је била неповољна, посебно у говедарству и живинарству. Сточни фонд је знатно мањи од потенцијала и у Србији и у Црној Гори, те су потребна знатна улагања у његову обнову, повећање сортних грла и увођење савременије технологије у производњи, организовање откупа на трајним основама, регулисање механизма

финансирања откупа тржишних вишкова, перманентно усавршавање и образовање менаџмента и запослених у овој грани итд.

Укупно засејане површине у 2002. години су смањене у односу на претходну годину. Према подацима званичне статистике, озимим усевама је засејано 76 хиљада хектара или за 9% мање. Нешто је боља ситуација у пољопривредним газдинствима и задругама у односу на индивидуална газдинства. Посматрано по појединим културама, повољнији резултати су постигнути код сетве уљане репице (чак за 67%), док је мање површине засејано пшеницом (за 11%), ражи (за 1%) и јечмом (за 4%) у односу на 2001. годину.

Грађевинска активност, мерена ефективним часовима рада, у 2002. години је нижа за 5,3% у односу на просек из претходне године. Евидентирана номинална вредност извршених радова (друштвеног сектора) повећана је за 55,6%. Тенденција пада обима грађевинске активности била је присутна током целе године.

Број запослених у овој области смањен је за 8,9% у односу на 2001. годину. Треба напоменути да у приватном сектору грађевинарства и даље ради на црно знатан број радника. Званична статистика није решила проблем обухвата броја запослених у овој грани, као ни обухвата броја објеката изграђених од стране приватних предузетника.

Један од приоритета ресорног министарства у 2002. години била је израда катастра некретнина. На почетку године покривеност територије Републике Србије уређеним катастрима износила је 9%, док је на крају године катастар установљен за 1.073 катастарске општине, што представља 25% територије Србије.

Усвајањем Закона о планирању и изградњи створиће се услови за знатан подстицај стамбене изградње и грађевинарства у целини, уз неопходност лиценцирања фирми које се баве планирањем и изградњом.

Према званичним подацима, укупна **саобраћајна активност** је у 2002. години опала за 1% у односу на претходну годину.

У оквиру копненог вида саобраћаја, који је у опао за 1%, друмски и градски саобраћај смањени су за 8% и 1%, респективно. Раст су забележили железнички (6%), цевоводни (16%), речни (10%), поштански (3%) и ваздушни саобраћај (12%). Путнички саобраћај је повећан за 4%, док је обим теретног саобраћаја нижи за 15%.

Треба нагласити да је осетно повећано инвестирање у обнову и изградњу путне мреже, чиме је заустављен тренд пропадања путева. Вредност радова на изградњи путева у 2002. години премашује 13,5 милијарди динара, од чега је највећи део издвојен из буџета Републике (10,5 милијарди), а остатак чине средства иностраних банака (око 3,5 милијарди динара).

Средствима зајма Европске инвестиционе банке у износу од 70 милиона евра покренут је процес обнове инфраструктурних објеката железнице Србије на најкритичнијим деоницама пруга у оквиру Паневропског коридора 10.

Процењује се да ће се у наредном периоду саобраћајна активност поступно интензивирати, али то ће у великој мери бити условљено кретањем укупне привредне активности, развојем приватног сектора саобраћајних услуга, као и брзином обнове застареле саобраћајне инфраструктуре.

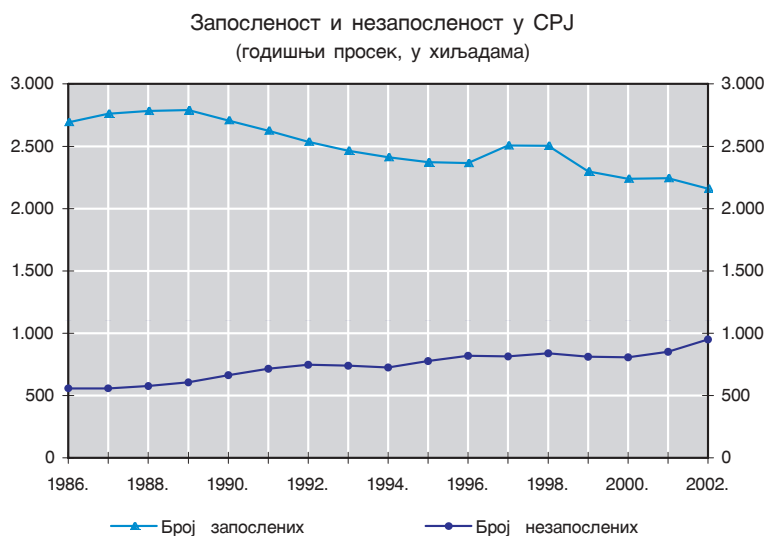
Укупна **туристичка активност** је у Србији у 2002. години била на нивоу из претходне године. Остварено је укупно 7,206 милиона ноћења, при чему је домаћи туристички промет нижи за 2%, а иностранци виши за 25% у односу на 2001. годину. У Србији је у туристичким центрима боравило укупно 2,209 милиона гостију, од чега 86% чине домаћи гости, а 14% гости из иностранства.

Домаћи гости су најчешће боравили у бањама (32%). Највећи број ноћења домаћи гости су остварили у Београду, затим следе Копаоник, Врњачка Бања, Златибор и Сокобања.

Страни гости су најчешће боравили у великим градовима (64%), док је у бањама и планинским центрима боравило укупно 16% страних гостију. Девизни прилив од туризма у 2002. години износио је 65 милиона долара, што је за 63% више него у 2001.

Запосленост

Запосленост је у 2002. години наставила тенденцију осетног опадања. Процењује се да је крајем 2002. у СР Југославији било око 2.170 хиљада запослених или за 2,3% мање него на крају 2001. Незапосленост је знатно порасла, с обзиром да је крајем године у Републици Србији било незапослено 946 хиљада лица, а у СР Југославији преко милион, са стопом незапослености у децембру изнад 30%.

Током године држава је предузимала мере за подстицање запошљавања. Изменама Закона о порезу на добит уведене су додатне стимулације послодавцима који запошљавају нове раднике.

Због тешке ситуације у тој области, предвиђене су субвенције за запошљавање и самозапошљавање и измене одредаба које се тичу евидентирања незапослених и подстицања незапослених за активнији однос у налажењу посла, укључујући и запошљавање младог образованог кадра на волонтерској основи. Тржиште рада је организовало курсеве обуке, дошколавања и преквалификације за незапослене и за раднике из предузећа која су у процесу реструктурирања и који остају без посла.

И поред свега наведеног, незапосленост остаје најболнија тачка транзиције у Србији. У још неприватизованим предузећима и даље је велики број радника технолошки вишак. Решење проблема незапослених треба тражити пре свега у знатно бржем подстицају развоја малих и средњих предузећа, као и у привлачењу страних инвестиција, уз истовремено стимулисање домаћих инвестиција и активирање штедње становништва која се налази изван банкарског и финансијског система.

Домаћа тражња и јавни сектор

Бруто приходи јавног сектора су у 2002. години осетно повећани, што је резултат примене нових фискалних закона и других прописа Владе Републике Србије, ефикасније наплате пореских обавеза, уз елиминисање обимне пореске евазије, прилива средстава из донација за покривање дела фискалног дефицита и знатног пораста наплате пореза на акцизну робу.

Удео укупних јавних расхода у друштвеном бруто производу је и у 2002. години био висок, близу половине БДП-а, мада је у ранијим

годинама прелазило и 50% БДП-а. Према подацима Народне банке, наплаћени бруто приходи јавног сектора, укључујући приходе социјалног осигурања, износили су око 507,0 милијарди динара, према 320,5 милијарди у претходној години или номинално за 58,2%, а реално за 32,7% више.

Приходи буџета и других корисника су износили 317,5 милијарди динара, према 206,1 милијарду у 2001. години, а приходи социјалног осигурања 189,5 милијарди, према 114,4 милијарди динара у 2001. години, што представља реалан раст од 29,3% и 39%, респективно.

Посматрано по врстама прихода, највећи номинални раст у односу на претходну годину евидентиран је код: прихода од акциза (103%), судских такси (170%), новчаних казни и одузете имовине (134%), пореза на доходак (96%), доприноса за ПИО запослених (самосталних делатности и земљорадника), прихода од осигурања од незапослености и дотација за незапослене из буџета.

Будући да се фискални дефицит кретао на нивоу од око 4% БДП-а, било је нужно делимично кредитирање јавних прихода путем кредита Народне банке (око 7,6 милијарди динара), што је у складу са критеријумима аранжмана ММФ-а за продужено финансирање и пројекцијама макроекономске политике за 2002. годину. Исто тако, део фискалног дефицита је покривен приходима од приватизације у Републици Србији и из иностраних донација.

Зараде и укупна примања становништва

Просечна нето зарада у Републици Србији је у децембру 2002. године износила 11.555 динара или око 188 евра (просечна бруто зарада је износила 16.643 динара), што у односу на последњи месец 2001. представља номинално повећање од 36,6%, односно реално повећање од 22,2%. То је делимично резултат и преласка са нето на бруто систем обрачуна плата. Исто тако, треба узети у обзир и да је децембарски раст плата сезонски уобичајен, као и да су многи послодавци, услед страха од могућих проблема у погледу преласка платног промета у банке, јануарске зараде исплаћивали већ у децембру.

Због тога процењујемо да је стварно повећање зарада у 2002. години било нешто ниже него што показују наведене стопе раста.

Просечна нето плата по раднику (месечно) у току 2002. године износила је 9.208 динара, а порези и доприноси на плате 4.052 динара, тако да је остварена ефективна стопа пореза и доприноса на нето плате смањена са 48,8% у 2001. години на 44%.

Реални раст плата у 2002. години био је већи од раста продуктивности рада и раста реалних инвестиција у привреду, мада је садашњи ниво зарада и животног стандарда још увек веома низак.

То налаже да се питању зарада и политици доходака у наредном периоду посвети посебна пажња као значајном питању макроекономске политике.

Укупна примања стиановништва, рачунато на бази нето зарада, износила су 709,7 милијарди динара, што у односу на 2001. представља повећање од 24,8%. Највеће учешће у укупним примањима, 39,3%, имају исплате за производе и услуге, следе зараде са 29,9%, док учешће пензија износи 18,3%.

Укупна издавања стиановништва су у 2002. години износила 500,2 милијарде динара и већа су у односу на претходну годину за 53,5%. Најбржи раст, 92,9%, имали су издаци за дажбине, док су издаци за производе и услуге – чије је учешће у укупним издацима доминантно (око 80%) – порасли за 46,6%.

Инвестициона активност

Инвестициона активност је била донекле побољшана у односу на раније године, али је њен ниво и даље веома низак у односу на потребе и могућности привреде Републике Србије.

Према прелиминарним проценама Владе Републике Србије и експерата ММФ-а, стопа инвестиција је у 2002. години износила нешто испод 14% БДП-а, али је то још увек испод пожељне стопе од 25%, колико би износио нормални ниво инвестиција у земљи која је у периоду транзиције и која је имала велики технолошки инвестициони застој, са изразитим гепоом оствареног БДП-а у односу на потенцијални.

Пад реалних инвестиција у привреди последица је стагнације у индустријској производњи, још увек слабог прилива инокапитала, као и ишчекивања великих и средњих државних фирми да се обави процес приватизације, за који су створене институционалне и друге претпоставке у 2001. години.

Извесно побољшање инвестиционе активности у 2002. години резултат је отварања привреде према светском тржишту, пораста прихода од приватизације, повећања страних директних инвестиција, одлагања отплате

и отписа дела иодуга (према Париском клубу и др.), коришћења нових међународних кредита добијених под повољним условима (ИДА и др. услови), као и повећаног инвестирања домаћих предузетника у мала и средња предузећа.

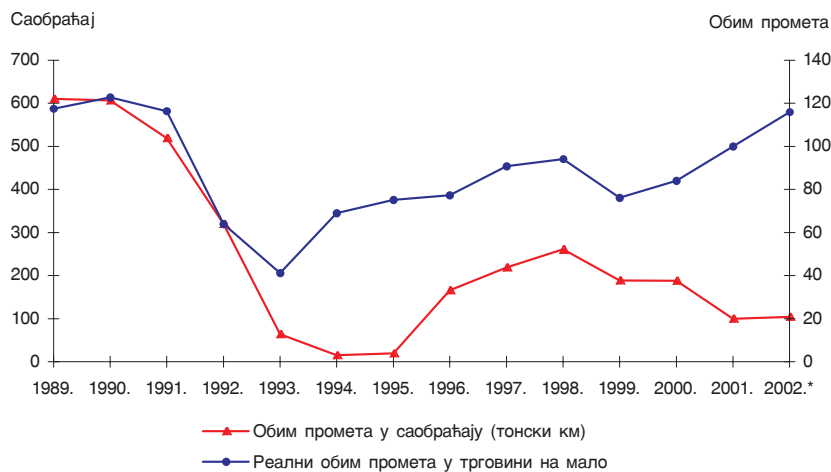
Процењује се да ће инвестициона активност у наредном периоду бити појачана, што ће зависити од раста и активирања домаће штедње, повећања свих облика иностраних улагања и рационалног коришћења домаћих финансијских ресурса и средстава иностраних донација, а посебно од обима и интензитета прилива средстава од приватизације.

Повољно је и то што се у оквиру постприватизационих активности добро реализују инвестиције које су као обавеза преузете од стране нових приватних власника приликом спроведене приватизације.

Промет у трговини и залихе

Промет у трговини на мало је у 2002. години реално већи за 16% у односу на 2001. годину, док је у трговини на велико повећање знатно мање, и износи 1%. У истом периоду, залихе у трговини на мало и велико повећале су се за 1%, односно 2%.

Реални обим промета у трговини на мало и у саобраћају
(индекси 2001 = 100)

*Процена обима саобраћаја на бази превезеног терета.

Може се констатовати да 2002. година представља веома важну прекретницу у развоју оба вида трговине, у смислу пословања на домаћем тржишту првих страних хипермаркета, који ће допринети побољшању понуде и снабдевености тржишта, повећању конкурентности и делимичном снижењу малопродајних цена. Смањиће се и одласци наших грађана у суседне земље ради куповине у хипермаркетима, чиме ће се одлив девизних средстава по том основу зауставити.

Страни хипермаркети су у своју стандардну понуду у малопродајним објектима ван наше земље, као снабдеваче, укључили и један број домаћих произвођача, што ће делимично допринети порасту извоза.

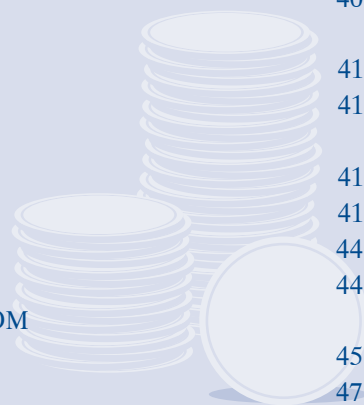
Треба напоменути да су у току и припреме за увођење електронских регистар-каса са фискалном меморијом. Почетак њихове употребе у свим трговинским предузећима и радњама планиран је за јун 2003. године, што ће допринети повећању степена наплативости пореза и легализације дела сиве економије.

АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ

МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА	29
КУРС ДИНАРА И ДЕВИЗНЕ РЕЗЕРВЕ	51
ЕМИСИЈА НОВЧАНИЦА И КОВАНОГ НОВЦА	67
ПЛАТНИ БИЛАНС СР ЈУГОСЛАВИЈЕ	73
ОДНОСИ СА ИНОСТРАНСТВОМ	83
БАНКАРСКИ СЕКТОР И НАДЗОР БАНАКА	95
ПЛАТНИ ПРОМЕТ	113
ЗАКОНОДАВНА АКТИВНОСТ	123
ИНТЕРНА РЕВИЗИЈА	127
ОРГАНИЗАЦИОНЕ И КАДРОВСКЕ ПРОМЕНЕ	131
АКТИВНОСТИ ИНФОРМАЦИОНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ	137

МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА

ОСТВАРИВАЊЕ ЦИЉЕВА И ЗАДАТАКА МОНЕТАРНЕ ПОЛИТИКЕ	30
УТВРЂЕНИ ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ МОНЕТАРНЕ ПОЛИТИКЕ	30
ОСТВАРЕНИ ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ МОНЕТАРНЕ ПОЛИТИКЕ	31
КРЕТАЊЕ ОСНОВНИХ МОНЕТАРНИХ АГРЕГАТА	32
ОЧЕКИВАНА КРЕТАЊА У 2003. ГОДИНИ	35
ИНСТРУМЕНТИ МОНЕТАРНЕ ПОЛИТИКЕ	36
ОБАВЕЗНА РЕЗЕРВА БАНАКА	37
ДЕПОЗИТНЕ И КРЕДИТНЕ ОЛАКШИЦЕ	38
КАМАТНЕ СТОПЕ	40
НЕТО СТАЊЕ ПЛАСМАНА ЈАВНОМ СЕКТОРУ	40
МИНИМАЛНИ УСЛОВИ КРЕДИТНЕ СПОСОБНОСТИ БАНАКА	41
ОСТАЛЕ МЕРЕ МОНЕТАРНЕ ПОЛИТИКЕ	41
АКТИВНОСТИ НА ПРИМАРНОМ ТРЖИШТУ	
ХАРТИЈА ОД ВРЕДНОСТИ	41
АУКЦИЈЕ БЛАГАЈНИЧКИХ ЗАПИСА	41
ОДНОСИ СА ДРЖАВОМ	44
ПЛАСМАНИ ДРЖАВИ	44
АКТИВНОСТИ У ВЕЗИ СА СТАРОМ ДЕВИЗНОМ ШТЕДЊОМ	45
ПЛАНОВИ ЗА 2003. ГОДИНУ	47

Остваривање циљева и задатака монетарне политике

Утврђени циљеви и задаци монетарне политике

Полазећи од добрих резултата у остваривању циљева и задатака монетарне политике у 2001. години, Народна банка Југославије се определила да и у 2002. години задржи сличне циљеве и задатке. У том смислу, као основни циљеви монетарне политике утврђени су:

- одржавање стабилног курса динара у режиму руковођено флукутирајућег курса,
- свођење стопе инфлације на 20%, и
- пораст нето девизних резерви Народне банке Југославије.

У складу с тим циљевима и претпоставком раста друштвеног производа од 4%, утврђени су квантитативни задаци монетарне политике у погледу раста *нето девизне акције и нето домаће акције Народне банке Југославије и могућег задужења државе код банкарског сектора*. За нето девизну активу је на почетку године предвиђено да се повећа за 25 милиона долара, да би касније, у складу са знатно бољим оствареним резултатима, тај лимит био повећан на 186 милиона долара. Код нето домаће активе било је предвиђено да се повећа за 5.450 милиона динара, посматрано као просек децембра 2002. према децембру 2001. године. Предвиђено је да се нето задужење државе код банкарског сектора повећа за 5.472 милиона динара.

Уз очекивано смањење сиве економије и јачање поверења у националну валуту, рачунало се са даљим повећањем реалне тражње за новцем и настављањем процеса ремонетизације.

Да би се реализовали квантитативни задаци монетарне политике, предвиђено је да Народна банка Југославије настави да развија и јача тржишне инструменте монетарног регулисања. У том смислу је планирано:

- развијање операција на отвореном тржишту хартија од вредности,
- повећање улоге каматних стопа у трансмисионом механизму монетарне политике,
- настављање аукцијске продаје благајничких записа Народне банке Југославије ради стерилисања вишкова ликвидних средстава банака,
- реформа инструмента обавезне резерве у смислу проширења основице, смањење стопе обавезне резерве и увођење обавезе одржавања просечног месечног нивоа издвојене обавезне резерве,

- доношење нове одлуке о кредитној способности банака,
- даље либерализовање рада девизног тржишта,
- завршетак процеса реструктурирања банака,
- окончање трансформације ЗОП-а и обезбеђење техничко-технолошких услова за пренос платног промета у банке.

Тако конципирана монетарна политика требало је, у садејству са осталим политикама, пре свега фискалном политиком, да обезбеди одржавање макроекономске стабилности у земљи и ојача улогу банкарског сектора у оживљавању привредне активности.

Остварени циљеви и задаци монетарне политике

Сви циљеви и задаци монетарне политике у 2002. години су успешно остварени:

- оцењује се да је раст друштвеног производа износио око 4%;
- стопа инфлације, мерено ценама на мало, износила је 14,8%;
- девизне резерве Народне банке Југославије су на крају године достигле ниво од 2.280 милиона долара и биле су двоструко веће него на крају 2001;
- у условима стабилног курса динара, као и већег поверења у економску политику, остварена је повећана реална тражња за новцем. Новчана маса је повећана за 40.029 милиона динара, односно 76%, док је њен реални раст износио 53,3%. Наставак пораста реалне тражње за новцем и смањење брзине оптицаја новца омогућили су наставак процеса ремонетизације;
- нето девизна актива Народне банке Југославије је повећана за око 390 милиона долара, што је било двоструко више од пораста планираног на почетку године;
- нето домаћа актива Народне банке Југославије је на крају године износила 6.989 милиона динара, а њено остварено повећање 5.128 милиона динара. При том је просечно стање нето домаће активе у децембру било испод утврђеног лимита;
- нето кредити банкарског сектора држави били су знатно нижи у односу на утврђени лимит;
- нето девизна актива банкарског сектора је на крају године износила 136.826 милиона динара и била је за 43.594 милиона већа него на крају 2001. Повећање нето девизне активе монетарног сектора настало је највећим делом по основу раста бруто девизних резерви Народне банке Југославије од 1.111 милиона долара, док су девизне резерве пословних банака повећане за 144 милиона долара;
- нето домаћа актива банкарског сектора је повећана за 36.779 милиона и износила је на крају децембра 51.372 милиона динара, што је ниже од стања пројектованог на почетку године. У оквиру нето домаће активе највећи раст су остварили динарски кредити привреди, док су нето кредити држави и остала нето домаћа актива забележили смањење.

Кретање основних монетарних агрегата

Примарни новац је у 2002. години повећан за 27.983 милиона динара или 67,7% у односу на крај претходне године, и на крају децембра је износио 69.324 милиона динара. Таквом повећању примарног новца допринео је како пораст готовог новца у оптицају, тако и пораст динарских резерви банака код Народне банке Југославије. Готов новац у оптицају повећан је за 18.395 милиона динара или 72,6%, а резерве банака за 9.588 милиона или 59,9%. Крајем децембра забележен је висок износ готовине у благајнама банака, што је резултат настојања банака да што више побољшају своју ликвидност пред прелазак платног промета у банке од 1. јануара 2003. године.

Биланс Народне банке Југославије (у милионима динара)

	Стање 31. дец. 2002.	Промене у 2002.
Нето девизне резерве	62.335	22.855
Бруто девизне резерве ¹	134.491	55.391
Бруто девизна пасива ²	-72.156	-32.536
Нето домаћа актива	6.989	5.128
Домаћи кредити	14.455	5.543
Нето потраживања од државе	9.460	3.892
Нето потраживања од банака	5.911	2.612
Нето потраживања од осталих сектора	-916	-961
Остала актива (нето)	-7.466	-415
Примарни новац	69.324	27.983
Готов новац у оптицају	43.719	18.395
Резерве банака	25.605	9.588
Издвојена обавезна резерва	11.466	3.464
Опозиви депозити банака у динарима	2.850	2.850
Слободне резерве ³	11.289	3.274
Примарни новац према нашој (шир ој) дефиницији ⁴	78.175	31.319

¹ Искључене замрзнуте девизне резерве и неподељена девизна актива СФРЈ.

² Искључене дугорочне девизне обавезе према иностранству и неподељене девизне обавезе СФРЈ. Укључене девизне обавезе према домаћим банкама и резидентим а.

³ Обухвата средства на жиро –рачунима и готовину у благајнама банака.

⁴ Укључени депозити небанкарског сектора код НБЈ и хартија од вредности НБЈ.

Кредити банака привреди, становништву и осталим секторима, осим државе, повећани су за 58.841 милион динара, при чему је око 77% тог пораста забележено у другој половини године, када је започета интензивнија кредитна активност банака. Банке су највећи део кредита одобриле привреди, и то нарочито малим и средњим предузећима, првенствено из сопственог потенцијала. Уз то су мала и средња предузећа која су имала добре бизнис планове могла, преко банака, да конкуришу и за кредите Европске агенције за реконструкцију. Привреда је одређени обим кредита добила и од Фонда за развој Републике Србије, делом преко банака, а делом директно од Фонда. Исказани пораст девизних кредита привреди књиговодствене је природе, тј. ту није реч о новоодобреним кредитима.

Крајем године забележен је пораст доспелих ненаплаћених кредита, и то највећим делом код привреде. У децембру су доспели ненаплаћени кредити износили преко 7 милијарди, а на крају претходне године 4 милијарде динара.

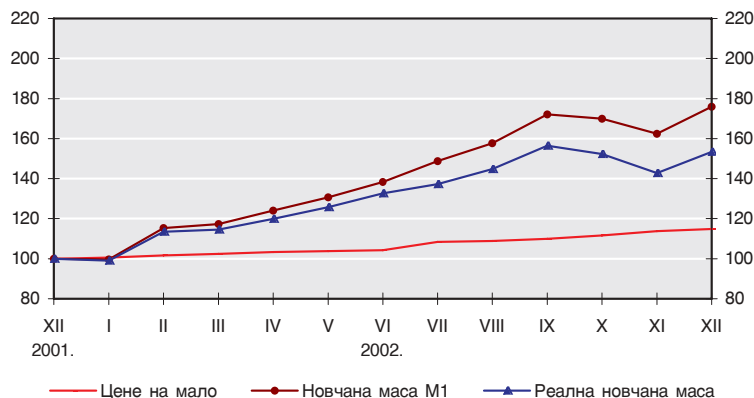
Нето домаћа актива банака

(стање на крају периода, у милионима динара)

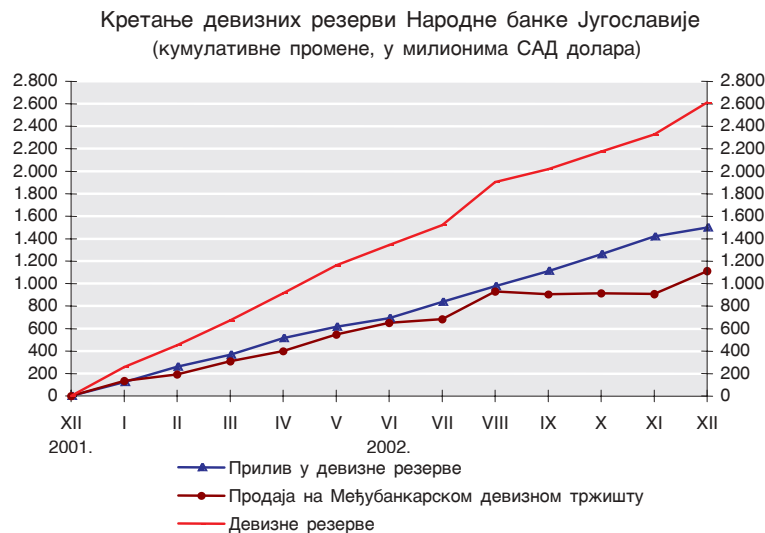
	2001.		2002.		
	Дец.	Март	Јун	Септ.	Дец.
Нето девизна актива	93.232	130.162	125.197	135.720	136.826
Нето домаћа актива	14.593	4.319	24.873	40.386	51.372
Кредити	97.006	85.866	105.384	127.498	151.926
Нето кредити држави	1.258	-14.120	-4.543	-8.042	-3.910
Кредити другим секторима	96.515	100.607	109.990	135.445	155.356
у томе:					
динар. кредити привреди	40.416	43.875	52.167	70.013	70.892
Остала актива, нето	-82.413	-81.547	-80.511	-87.112	-100.554
Укупни депозити (М3)	107.825	134.481	150.070	176.106	188.198
Динарски депозити (М2)	59.913	70.017	82.158	102.429	108.442
Новчана маса (М1)	52.686	61.745	72.830	90.499	92.715
Готов новац у оптицају	25.324	30.161	32.732	40.446	43.715
Депозити по виђењу	27.362	31.584	40.098	50.053	48.996
Динарски орочени депозити	7.227	8.272	9.328	11.930	15.727
Девизни депозити*	47.912	64.464	67.912	73.677	79.756

*Без старе девизне штедње.

Новчана маса М1 је, током године, у складу са даљим растом тражње за новцем, остварила пораст, чиме је настављен процес ремонетизације. Пораст М1 је био висок, како у номиналном, тако и у реалном изразу: М1 је номинално повећана за 40.029 милиона динара или 76,0%, односно реално 53,3%, тако да је њено стање на крају године достигло 92.715 милиона динара. У условима знатног раста девизних резерви, стабилног курса динара, све веће макроекономске стабилности и постепеног враћања поверења у банкарски сектор настављена је тенденција враћања дела новчаних трансакција у легалне канале платног промета и повећања тражње за новцем. Будући да је највећи део новца креиран по основу девизних трансакција, висок раст новчане масе није се неповољно одразио на инфлацију. *Стејен покривености М1 девизним резервама Народне банке Југославије задржан је на релативно високом нивоу и на крају године је досиђао 145,1%.*

Кретање новчане масе М1
(стопе раста кумулативно)

Кад је реч о структури новчане масе, готов новац у оптицају имао је висок номинални раст, али и смањење учешћа у укупној новчаној маси, које је у децембру износило 47,2%, а у децембру 2001. године 48,1%. Раст готовог новца у оптицају, нарочито изражен у децембру, имао је сезонски карактер, али је он делимично подстакнут исплатом старе девизне штедње и одређених донација нашој земљи.

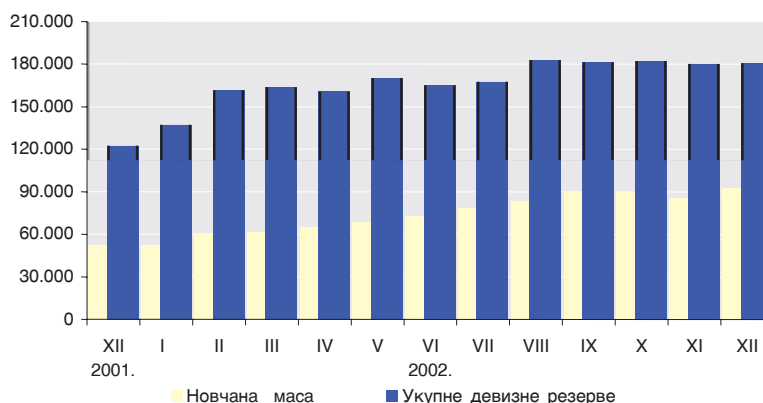

Посматрано по секторима, највећи раст новца, 15.120 милиона динара или 84,2%, забележен је код привреде. Раст новца код становништва је износио 21.627 милиона динара или 72,1%, пре свега као резултат знатнијег повећања готовог новца у оптицају. Код осталих сектора забележен је умеренији раст новчаних средстава.

Новчана маса М2, која обухвата укупне динарске депозите, повећана је за 48.529 милиона или 81% и на крају године је износила 108.442 милиона динара. Већа стопа раста овог новчаног агрегата у односу на М1 резултат је високог раста штедних и орочених динарских депозита код пословних банака који су у 2002. години повећани за 8.500 милиона динара или 118%.

Новчана маса М3, која обухвата укупне динарске и девизне депозите, без депозита по основу старе девизне штедње и депозита државе, у 2002. години је забележила повећање од 80.373 милиона динара или 74,5% и крајем децембра је достигла износ од 188.198 милиона динара. На раст М3, поред високог раста М1, утицало је и повећање орочених динарских, а нарочито девизних депозита, и то пре свега нове девизне штедње, што је резултирало променама у структури М3. У структури М3, учешће М1 је на крају године износило 49,2%, учешће орочених динарских депозита 8,4% и учешће девизних депозита 42,4%. Посматрано по секторима, највећи раст забележен је код становништва, за 50.551 милион динара или 100,5%, пре свега због изузетно високог раста девизне штедње, а висок пораст, 24.900 милиона динара или 49,7%, забележен је и код привреде. *Стејен покривености М3 девизним резервама Народне банке Југославије износио је 71,5%, а у 2001. години 73,4%.*

Покривеност новчане масе укупним девизним резервама
(стање на крају периода, у милионима динара)

Очекивана кретања у 2003. години

- Очењује се да би раст друштвеног производа у 2003. години могао износити од 3,5% до 4,5%. При том се очекује да ће таквим кретањима највећи допринос дати раст услуга.
- Предвиђено је да се стопа инфлације даље смањи и да износи од 9% до 11%.
- Задржаће се флексибилна политика девизног курса динара, усклађена са кретањима у областима платног биланса, зарада и цена.
- Девизне резерве Народне банке Србије ће се даље повећати не само у бруто већ и у нето износу, тј. по одбитку кредита које ће Народна банка Србије користити у иностранству, пре свега од Међународног монетарног фонда. Бруто девизне резерве Народне банке Србије требало би на крају 2003. године да достигну износ од 2,6 милијарди долара.
- Очењује се да би извоз могао да се повећа за 29%, а увоз за 24,5% и да ће текући дефицит платног биланса износити 2,3 милијарде долара, односно 10,7% друштвеног производа, што би било повољније него у 2002. години, када је дефицит износио 12,9% друштвеног производа.
- Повећање одређених пореза и административних такси, пренос функције прикупљања јавних прихода са ЗОП-а на републичке органе и појачана контрола наплате прихода требало би да допринесу повећању укупних прихода и смањењу буџетског дефицита. Процењује се да ће укупан фискални дефицит износити 4,1% друштвеног производа, према 4,2% у 2002. години.
- Прелазак платног промета у банке, отварање јединственог рачуна Трезора код централне банке, као и реформе у области фискалног сектора, допринеће рационализацији у управљању јавним приходима.
- Пренос одређеног дела депозита државе из пословних банака у Народну банку Србије требало би да омогући успешније остваривање квантитативних задатака монетарне политике. Имајући у виду успорен

прилив иностраног капитала, кретање нето девизне активе и нето домаће активе Народне банке Србије прилагођаваће се тако да се подржи раст привредне активности, не угрожавајући при том остваривање циљева у области цена.

- Наставиће се преговори са Лондонским клубом кредитора о реструктурирању преосталог дела дуга, уз очекивања да ће услови репрограма бити слични као код Париског клуба кредитора.

- Током 2003. године предвиђа се приватизација девет банака са већинским капиталом Републике Србије, што би требало повољно да се одрази на пословање банкарског сектора.

Инструменти монетарне политике

Поред класичних инструмената, као што је обавезна резерва, Народна банка Југославије је током 2002. године увела савремене инструменте монетарног регулисања – кредитне и депозитне олакшице. Помоћу тих инструмената банкама је пружена могућност флексибилнијег управљања ликвидношћу, тако да су оне у складу са својим потребама могле позајмљивати средства од Народне банке Југославије (кредитне олакшице), или депоновати вишкове ликвидних средстава код Народне банке Југославије (депозитне олакшице).

Народна банка Југославије је почетком другог тромесечја 2002. године почела да примењује нови механизам обавезне резерве, према коме су банке, уместо декадног обрачуна и издвајања, средства обавезне резерве издвајале месечно. Према новом механизму, банке су током обрачунског периода могле издвајати више или мање средстава обавезне резерве, с тим што је просек дневних стања морао бити у складу са износом обрачунате обавезне резерве.

Ради стимулсања продаје благајничких записа, уведен је нов модел њихове емисије и продаје, помоћу кога Народна банка Југославије интервенише на отвореном тржишту. За разлику од претходне године, у 2002. години су, поред редовних аукцијских продаја уведене и повремене (ванредне), које су Народној банци Југославије пружале могућност да интервенише на новчаном тржишту у случају изненадних поремећаја.

Народна банка Југославије је, у складу са постављеним циљевима монетарне политике, као и оствареним кретањима у области цена, током године више пута смањивала ниво есконтне стопе.

Потребно је истаћи да су поштрени критеријуми у погледу испуњења услова кредитне способности банака у односима са Народном банком Југославије.

Увођење нових мера на подручју монетарно-кредитног регулисања, као и измене постојећих, имало је за циљ повећање сигурности пословања банака, посебно са аспекта преласка платног промета у банке. Народна банка Југославије је у том смислу донела низ одлука којима се регулише област платног промета. Банке су на тај начин благовремено упознате са

законским оквирима, тако да су могле да обављају припреме за преузимање послова платног промета, планирано за 1. јануар 2003. године.

Обавезна резерва банака

Током првог тромесечја 2002. године у примени је био стари механизам обрачуна и издвајања обавезне резерве, по коме су банке само на динарске депозите декадно обрачунавале и издвајале обавезну резерву.

Народна банка Југославије је 11. априла извршила трансформацију инструмента обавезне резерве, уводећи следеће новине:

а) проширена је основица за обрачун обавезне резерве укључивањем девизних депозита,

б) смањена је стопа за обрачун обавезне резерве са 24,5% на 20%,

в) уведена је обавеза одржавања просечног дневног стања издвојене обавезне резерве у обрачунском периоду,

г) укинут је декадни и уведен месечни обрачун обавезне резерве.

Новим механизмом утврђено је да Народна банка Југославије плаћа банкама камату само на износ оствареног просечног дневног стања издвојене обавезне резерве који не прелази износ обрачунате обавезне резерве, и то: на динарску обавезну резерву по каматној стопи у висини 35% есконтне стопе, а на девизну обавезну резерву у висини 20% водеће важеће референтне каматне стопе на САД долар, евро и швајцарски франак. Ове каматне стопе нису мењане до краја године.

Банке које нису оствариле просек имале су обавезу да Народној банци Југославије плаћају камату на разлику између обрачунатог износа обавезне резерве и оствареног просечног дневног стања издвојене обавезне резерве, као и на разлику између прописаног (тачно обрачунатог) износа и мање обрачунатог (погрешно обрачунатог) износа обавезне резерве. Каматне стопе по којима се вршио обрачун камате по овом основу биле су утврђене у висини од 200% есконтне стопе.

Кретање обавезне резерве у периоду од 11. априла до 10. децембра 2 002.
(у милионима динара)

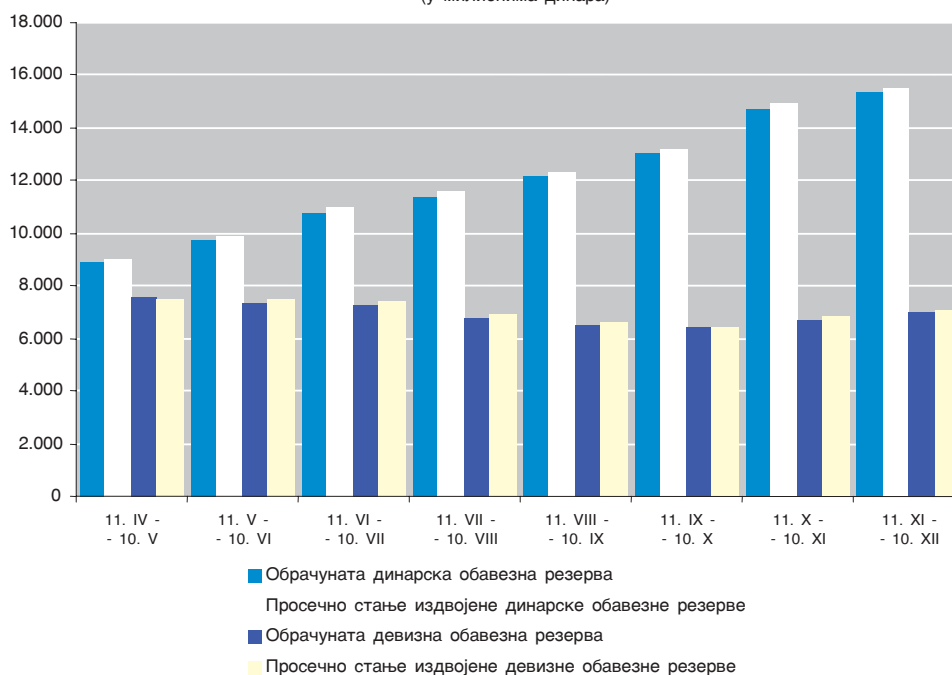
Обрачунски период	Динарска обавезна резерва				Девизна обавезна резерва				Разлика (8+4)
	Основица	Обрачуната динарска ОР	Просечно стање издвојене ОР	Разлика (3-2)	Основица	Обрачуната девизна ОР	Просечно стање издвојене ОР	Разлика (7-6)	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
11. IV - 10. V	44.618,6	8.923,7	9.040,1	116,4	38.021,9	7.604,4	7.542,1	-62,3	54,1
11. V - 10. VI	48.886,0	9.777,2	9.876,6	99,4	36.976,7	7.395,3	7.501,3	106,0	205,4
11. VI - 10. VII	53.980,6	10.796,1	10.983,3	187,2	36.559,4	7.311,9	7.445,8	133,9	321,1
11. VII - 10. VIII	56.807,0	11.361,4	11.613,9	252,5	33.883,1	6.776,6	6.962,8	186,2	438,7
11. VIII - 10. IX	60.702,7	12.140,5	12.317,5	177,0	32.336,5	6.467,3	6.625,5	158,2	335,2
11. IX - 10. X	65.388,0	13.077,6	13.198,4	120,8	31.962,7	6.392,5	6.443,5	51,0	171,8
11. X - 10. XI	73.589,5	14.717,9	14.942,3	224,4	33.693,9	6.738,8	6.854,9	116,1	340,5
11. XI - 10. XII	76.723,7	15.344,7	15.510,7	166,0	35.107,6	7.021,5	7.056,2	34,7	200,7

С обзиром на високу ликвидност банака, Народна банка Југославије од увођења новог механизма обрачуна обавезне резерве није мењала прописану стопу од 20% за њен обрачун. Такође, и поред укупног увећања

динарске основице у периоду од 11. априла до 10. децембра за 71,95% и смањења девизне основице у истом периоду за 7,66%, на макронивоу та мера се успешно спроводила.

Од почетка примене новог механизма банке су обавезну резерву издвајале у износу већем од прописаног. Међутим, будући да су реформом тог инструмента у основицу за обрачун укључени и девизни депозити, издвајање девизне обавезне резерве захтевало је одређена оперативна прилагођавања новом механизму, због чега су поједине банке имале техничких проблема при спровођењу нове одлуке. Тако се десило да је просечно издвојена девизна обавезна резерва у првом обрачунском периоду била мања од обрачунате обавезе, и то за 62,3 милиона динара, али посматрано у целини, просечно стање укупно издвојене обавезне резерве било је изнад прописаног износа за 54,1 милион динара.

Кретање обрачунате и издвојене динарске и девизне обавезне резерве у периоду од 11. априла до 10. децембра 2002.
(у милионима динара)

Имајући то у виду, може се оценити да је у 2002. години трансформација инструмента обавезне резерве спроведена успешно и да су се банке без већих проблема прилагодили новом механизму обрачуна и издвајања обавезне резерве.

Депозитне и кредитне олакшице

Ради регулисања ликвидности банкарског система, Народна банка Југославије је почетком априла донела одлуке о депозитним и кредитним олакшицама.

Под депозитним олакшицама подразумева се могућност депоновања дневних вишкова ликвидних средстава банака, уз плаћање одговарајуће

камате, а под кредитним олакшицама могућност дневног задужења банака на основу одговарајуће залоге код Народне банке Југославије.

Депонување вишкова ликвидних средстава код Народне банке Југославије представљало је нови механизам, чијом применом је обезбеђен пласман вишкова ликвидних средстава банака преко ноћи, уз минималан каматни принос. На депонована средства банака Народна банка Југославије је плаћала камату - по каматној стопи у висини 40% есконтне стопе, с тим што износ пренетих средстава није могао бити мањи од 10% износа обавезне резерве банке према последњем обрачууну.

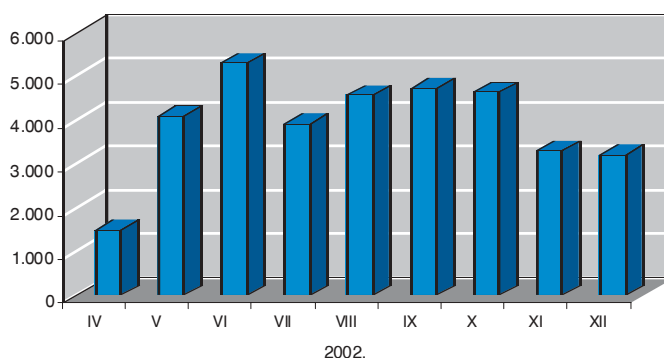
Дневно задужење код Народне банке Југославије банке су могле да остваре коришћењем **кредита за одржавање дневне ликвидности** на бази залоге девиза, ефективног страног новца или благајничких записа Народне банке Југославије. Банке су тај кредит могле да користе у висини до 90%, а од 24. августа у висини до 80% положеног залога. На износ кредита који је користила и вратила у току истог радног дана банка је плаћала камату по каматној стопи у висини 20% есконтне стопе. Кредит се могао вратити најкасније до краја наредног радног дана, с тим што је у том случају банка плаћала камату по каматној стопи у висини есконтне стопе увећане за 50%, а од 10. августа у висини есконтне стопе увећане за 60%.

С обзиром на изражену ликвидност банкарског система у 2002. години, депонување вишкова ликвидних средстава било је од почетка примене тих инструмената монетарне политике атрактивно, тако да је 35 банака (70% укупног броја банака) своје вишкове ликвидних средстава депоновало код Народне банке Југославије.

У периоду од 11. априла до краја децембра просечно месечно стање депонованих средстава банака код Народне банке Југославије износило је 3.922,5 милиона динара. Минимално просечно стање депонованих средстава забележено је у априлу, и износило је 1.495,1 милион динара, а максимално у јуну, и износило је 5.313,3 милиона динара.

Кредит за ликвидност у току године користила је само једна банка, што такође указује на високу ликвидност банкарског система у посматраном периоду.

Депозит вишкова ликвидних средстава
(просечно стање, у милионима динара)

Каматне стопе

С обзиром да је монетарном политиком за 2002. годину било предвиђено даље смањење каматних стопа у складу са смањењем инфлације и одржавањем стабилности курса динара, у политици каматних стопа извршена су одговарајућа прилагођавања.

У том смислу, висина **есконтне стопе** као референтне стопе Народне банке Југославије више пута је смањивана у току прве половине године. У првом тромесечју, есконтна стопа утврђивана је на месечном нивоу и кретала се од 1,3% (16,43% годишње) до 1% (12,43% годишње). Од априла је есконтна стопа почела да се утврђује на годишњем нивоу и у периоду април-мај износила је 11%, а почев од јуна до краја године 9,5% годишње.

Остале активне и пасивне каматне стопе утврђиване су у релативним односима према есконтној стопи.

Нето стање пласмана банака јавном сектору

Одлуком о обавези усклађивања нето стања пласмана банака датих одређеним корисницима, која је донета у децембру 2000. године, прописана је обавеза банака да обезбеде да њихово нето стање пласмана датих јавном сектору не буде веће од нето стања тих пласмана на дан 30. септембра 2000. Ту обавезу већина банака је током године у потпуности извршавала, тако да је на дан 31. децембра 2002. остварено смањење нето стања пласмана банака јавном сектору, у односу на 30. септембар 2000. године, за 13.522,5 милиона. То смањење је било углавном резултат пораста депозита јавног сектора код банака за 15.233,8 милиона. Пораст пласмана банака јавном сектору у овом периоду износио је 1.774,8 милиона, док су нето пласмани банака у име и за рачун јавног сектора смањени за 63,5 милиона динара.

Минимални услови кредитне способности банака

У склопу мера и инструмената којима се спроводи утврђена монетарна политика, посебна пажња посвећује се мерама помоћу којих се подиже ниво финансијске дисциплине банака. У том смислу извршене су одређене корекције у погледу прописивања минималних услова кредитне способности банака, којих се оне морају придржавати у пословању са Народном банком Југославије.

Тако је прописано:

– да банка не сме имати неизмирених доспелих динарских и девизних обавеза према Народној банци Југославије по основу прописа Народне банке Југославије и закључених уговора;

– да банка нема неизмирених обавеза по основу прописа који се односе на измирење обавеза по јавном дугу по основу девизне штедне грађана;

– да у претходном радном дану вредност неизвршених налога издатих на терет жиро-рачуна банке није била већа од 5% укупне вредности налога издатих на терет тог рачуна;

– да у претходном обрачунском периоду просечно дневно стање издвојене обавезне резерве банке (динарске и девизне) није било мање од 80% обрачунате обавезне резерве, и

– да је банка доставила податке и извештаје о свом пословању које је обавезна да доставља према прописима, упутствима и инструкцијама Народне банке Југославије.

Такође, прецизиране су и санкције према банкама које не испуњавају услове кредитне способности. За време док банка не испуњава минималне услове кредитне способности не може код Народне банке Југославије користити кредите ни друге пласмане, осим кредита за одржавање дневне ликвидности, не може куповати благајничке записе Народне банке Југославије на примарном тржишту и девизе од Народне банке Југославије, нити депоновати вишкове ликвидних средстава код Народне банке Југославије. Санкције према банци укидају се одмах након отклањања разлога због којих је банка проглашена кредитно неспособном.

Остале мере монетарне политике

Обавезе ЈП "Електропривреде Србије" према Народној банци Југославије које су доспеле у 2002. години одложене су за наплату у 2003. години. Имајући у виду да је, и поред проблема у одржавању ликвидности, "Електропривреда Србије" измиривала своје обавезе по основу камата према Народној банци Југославије, том предузећу одложене су обавезе у укупном износу од 1.899,1 милион динара. Предвиђено је да "Електропривреда Србије" наведене обавезе измирује у једнаким ратама у периоду јануар-јун 2003. године, уз месечно плаћање камате по есконтној стопи.

Народна банка Југославије је обавезе банака по основу пласмана из примарне емисије за остале намене, у укупном износу од 841,5 милиона динара, које су доспевале за наплату средином године, као и обавезе банака које су доспеле по основу пласмана за извозне послове (260,4 милиона динара), одложила за наплату до 31. децембра 2002. године, уз обавезу банака да текућу обрачунату камату измирују у редовним месечним роковима.

Активност на примарном тржишту хартија од вредности

Аукције благајничких записа

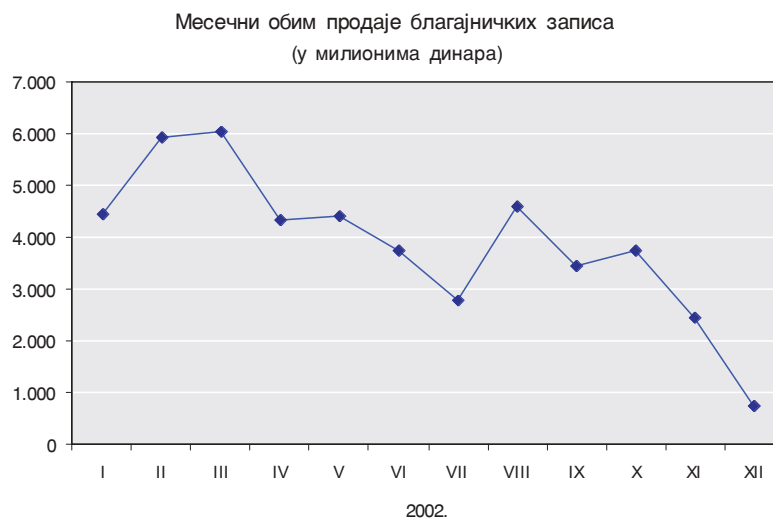
Будући да је током 2002. године у банкарском систему био изражен вишак ликвидних средстава, доминантан облик интервенција Народне банке Југославије на новчаном тржишту биле су аукцијске продаје благајничких записа.

Основни ток креирања примарног новца током године биле су девизне трансакције, док је пласманима Народне банке Југославије примарни новац у мањем износу креиран. Операцијама на отвореном тржишту Народна банка Југославије је стерилисала вишкове динарске ликвидности и ограничавала прекомерно повећање новчане масе, које је могло да угрози утврђене циљеве монетарне политике.

Током године, Народна банка Југославије организовала је аукцијске продаје сопствених благајничких записа с циљем регулисања ликвидности банкарског сектора. Укупан обим емисије тих благајничких записа износио је 74.950,7 милиона динара, од чега је продато благајничких записа у вредности од 46.621,0 милиона.

Продаја благајничких записа од јануара до марта бележила је узлазни тренд, и то са 4.445,1 милион динара у јануару на 6.024,8 милиона динара у марту. Од марта до јула евидентирано је знатно смањење продаје, тако да је у јулу остварена продаја у укупном износу од 2.787,2 милиона динара. Нагло повећање продаје забележено је у августу (4.586,5 милиона динара), да би се тренд смањења продаје наставио до краја године. Најнижа продаја забележена је у децембру, када је продато свега 729,1 милион динара благајничких записа или преко осам пута мање у односу на продају у марту, када је продаја достигла максимум.

На дан 31. децембра стање благајничких записа продатих на аукцијама износило је 1.548,8 милиона динара.

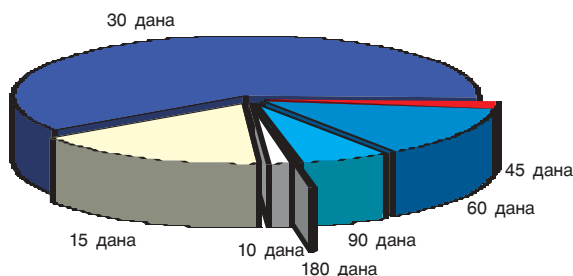
Потенцијални разлози за пад тражње банака благајничких записа били су, прво: од априла су банке почеле активно да користе депозитне олакшице, односно почеле су да вишкове ликвидних средстава депонују преко ноћи на рачун код Народне банке Југославије; друго, током године је смањена дисконтна стопа на благајничке записе, што их је чинило мање атрактивним за инвестирање; треће, крајем године банке су се активно припремале за преузимање послова платног промета, што је, уз преклапање календарске и фискалне године, утицало на смањење интересовања за инвестирање у њих.

У току 2002. године организоване су укупно 263 аукцијске продаје благајничких записа, од чега редовних 243, а ванредних 20. Већина ванредних аукција организована је у последњем тромесечју као реакција Народне банке Југославије на повећану тражњу банака за девизама на Међубанкарском девизном тржишту, а с циљем ублажавања притисака на девизни курс, као и ради стабилизације флукуација курса динара.

Благајнички записи су емитовани са роковима доспећа од 10, 15, 30, 45, 60, 90 и 180 дана. Благајнички записи са роком доспећа од 10 дана продавали су се само током јануара и фебруара, да би потом били укинута. Преласком на нови систем аукција у априлу, поред благајничких записа са роковима доспећа од 15 и 30 дана, уведени су и записи са дужим роковима доспећа – од 45 и 60 дана. У мају су укинута благајнички записи са роком доспећа од 15 дана, а уведени записи са роком доспећа од 90 дана ради ефикаснијег управљања ликвидношћу банкарског сектора и стабилизације каматних стопа. У јулу су укинута записи са роком доспећа од 45 дана, али су уведени записи са роком доспећа од 180 дана. Међутим, крајем године опало је интересовање банака за све записе дужих рокова доспећа, па су у новембру укинута аукције благајничких записа са роковима доспећа од 90 и 180 дана. У децембру су продавани благајнички записи само са роковима доспећа од 30 и 60 дана.

Са аспекта рочности продатих благајничких записа, доминирају записи са роком доспећа од 30 дана, у укупном износу од 27.995,2 милиона динара (99 аукција). Укупан износ продатих благајничких записа са роком доспећа од 15 дана достигао је 7.614,9 милиона (51 аукција), са 60 дана 6.113,4 милиона (46 аукција) и са 90 дана 3.015,7 милиона динара (34 аукције). Најмањи обим продаје благајничких записа односи се на рок доспећа од 180 дана, и то у износу од 141,5 милиона (17 аукција), 45 дана у износу од 978,7 милиона (8 аукција) и 10 дана у износу од 761,6 милиона динара (8 аукција).

Обим продатих благајничких записа
према рочности у 2002.

Просечна пондерисана рочност продатих благајничких записа износила је 35,81 дан, што показује да су банке углавном биле заинтересоване за куповину благајничких записа са краћим роковима доспећа.

Један од фактора који детерминишу тражњу банака за записима јесте и дисконтна стопа коју запис носи. Просечно пондерисане дисконтне стопе на благајничке записе током године имале су опадајућу тенденцију. У јануару је та стопа износила 1,59% на месечном нивоу, да би у децембру пала на 0,84%. Такође, у истом периоду, просечно пондерисана каматна стопа на остале краткорочне хартије од вредности продаване на Београдској берзи имала је тенденцију смањења: у јануару је та стопа износила 3,71% на месечном нивоу, а у децембру 2,40%.

Смањење просечно пондерисане дисконтне стопе на продате благајничке записе праћено је смањењем просечно пондерисане каматне стопе на краткорочне хартије од вредности које су се продавале на Београдској берзи. У прва четири месеца просечне пондерисане стопе на те хартије биле су просечно за 2,15 процентних поена више у односу на просечно пондерисану дисконтну стопу на благајничке записе, да би у наредних осам месеци та разлика износила просечно 1,69 процентних поена. Поред тога, због отклањања ценовних диспаратитета и наглих скокова стопе раста цена на мало у јулу и новембру, просечно пондерисана дисконтна стопа на благајничке записе у тим месецима била је реално негативна.

Током године, благајничке записе куповало је 30 банака од укупно 51 са територије Републике Србије, које су према стању на дан 31. децембра 2002. имале дозволу за рад. Када је реч о обиму куповине благајничких записа по банкама, преко 70% купљених благајничких записа односи се на пет банака, односно преко 90% на свега 13 банака.

У другој половини године забележен је промет тих благајничких записа на секундарном тржишту у укупном износу од 384,1 милион динара. Подстицају промета на секундарном тржишту допринеле су измене и допуне Закона о порезу на финансијске трансакције, које су ступиле на снагу 28. јуна, на основу којих је укинут порез на финансијске трансакције по основу кредита и хартија од вредности између банака и између банака и Народне банке Југославије, као и по основу куповине хартија од вредности које емитују Република Србија и Народна банка Југославије. Такође су по наведеним основама укинуте и накнаде Народне банке Југославије – Завода за обрачун и плаћања. Мали обим секундарног промета благајничких записа показатељ је и даље слабо активног и недовољно ликвидног тржишта хартија од вредности код нас.

Односи са државом

Пласмани држави

Народна банка Југославије је у складу са оствареним и планираним монетарним кретањима током 2002. године одобравала краткорочне пласмане буџету Републике Србије, тако да је укупно краткорочно задужење Републике Србије повећано са 8,9 милијарди на 17,0 милијарди динара. У периоду јануар-април и крајем децембра, Република Србија је

финансирана куповином краткорочних хартија од вредности које је она издала, а од краја априла до децембра одобравањем оквирног краткорочног кредита по моделу нето кредитирања.

Примењени модел нето кредитирања буџета Републике Србије подразумевао је да Република Србија оквирни кредит може привремено враћати из текућег прилива средстава у буџет Републике Србије, а затим поново користити.

Такав начин кредитирања омогућио је да просечан ниво задужености државе код Народне банке Југославије по овом основу буде испод максималног износа одобреног кредита (који се кретао у распону од 13,5 до 18,5 милијарди динара), односно да просечно коришћење средстава оквирног кредита од априла до децембра износи 14,3 милијарде динара.

Укупно задужење државе код Народне банке Југославије које, поред краткорочног задужења Републике Србије, обухвата и дугорочне кредите СР Југославије, Републике Србије, Фонда ПИО и Дирекције за робне резерве, током 2002. године повећано је са 13,6 милијарди на 20,1 милијарду динара.

Активности у вези са старом девизном штедњом

У 2002. години исплата девизне штедње грађана вршена је у складу са одредбама два закона: до 19. августа – у складу са одредбама Закона о измирењу обавеза Савезне Републике Југославије по основу девизне штедње грађана, а од 26. августа – у складу са одредбама Закона о регулисању јавног дуга Савезне Републике Југославије по основу девизне штедње грађана. Нови закон је донео значајне новине у регулисању јавног дуга по основу девизне штедње грађана. Дуг по овом основу је у потпуности прешао на Републику Србију и Републику Црну Гору – сразмерно висини девизне штедње грађана који имају пребивалиште на територији тих република. Сходно томе, републички буџети постају главни носиоци обавезе обезбеђивања средстава за сервисирање тог дуга. Установљен је и нови динамички план исплате обавеза по јавном дугу, који се заснива на реалним могућностима буџета, при чему годишње оптерећење буџета по том основу у периоду од 2005. до 2010. године не сме бити веће од 0,9% бруто друштвеног производа, односно 1% бруто друштвеног производа након 2010. године.

У периоду од 31. маја до 31. децембра измирене су обавезе према девизним штедишама по основу припадајућег износа за 2002. годину – у висини до 276,10 евра по једном девизном штедном улогу, у **укупном износу од 137,5 милиона евра**, и то:

- 1) у периоду од 31. маја до 19. августа:
 - по основу девизних штедних улога 118,2 милиона евра, и
 - по основу обвезница СР Југославије са роком доспећа 31. маја 2002. године 3,1 милион евра;

2) у периоду од 26. августа до 31. децембра:

– по основу обвезница Републике Србије и обвезница СР Југославије са роком доспећа 26. август 2002. године 16,2 милиона евра.

Осим тих редовних исплата, вршене су и исплате за покриће специфичних трошкова (трошкови лечења у земљи и иностранству, набавке лекова, ортопедских помагала и справа, сахране и преноса посмртних остатака из иностранства). По овом основу, девизним штедишама је укупно исплаћено 9,6 милиона евра. Од тога, до 19. августа са девизних штедних улога исплаћено је 8,0 милиона евра, а од 26. августа до 31. децембра вршене су исплате обвезница Републике Србије пре рока доспећа по дисконтованој вредности у износу од 1,6 милиона евра, односно исплаћене су обвезнице у номиналној вредности од 1,9 милиона евра.

На Београдској берзи је у току 2002. године настављена организована трговина обвезницама емитованим по основу девизне штедне грађана. Емитовањем обвезница Републике Србије у електронској форми створени су предуслови за флексибилнију и обимнију трговину обвезницама, а ефекти се очекује у току текуће, као и наредних година, када ће се, упоредо са повећавањем вредности конверзије штедних улога грађана у ове обвезнице, повећавати и понуда обвезница на Берзи. Такође, ради трговања, власницима обвезница СР Југославије је омогућено да те обвезнице које су у материјалном облику замене за електронске обвезнице Републике Србије на начин утврђен Правилником о начину замене обвезница серије А и Б емитованих у складу са Одлуком о емисији обвезница СР Југославије за измирење обавеза по основу девизне штедне грађана.

Укупан обим трговања обвезницама емитованим по основу девизне штедне грађана у 2002. години достигао је износ од 47,4 милиона евра. Од тога, обим трговања обвезницама СР Југославије до 20. септембра износио је 19,4 милиона евра, при чему је највећи промет забележен код обвезница серије Б са роковима доспећа од 2005. до 2011. године (просечна цена кретала се око 44,5% номиналне вредности). Обим трговања обвезницама Републике Србије, у периоду од 9. септембра до 31. децембра, достигао је износ од 28,0 милиона евра, при чему је највећи промет забележен код обвезница серије А са роком доспећа 31. мај 2004. године (просечна цена кретала се око 82,5% номиналне вредности).

У 2002. години – ступањем на снагу Закона о регулисању јавног дуга Савезне Републике Југославије по уговорима о девизним депозитима грађана ороченим код Дафимент банке а.д. Београд, у ликвидацији, и по девизним средствима грађана положеним код Банке приватне привреде Црне Горе д.д. Подгорица – створен је правни основ и за измиревање обавеза према грађанима који су девизна средства уложили код тих банака. Грађанима који својевремено нису Трговинском суду у Београду пријавили своја потраживања по том основу омогућено је да то учине накнадно – до 18. новембра 2002. године. Истовремено је започет процес обраде документације оних штедиша који су своја потраживања већ раније пријавили, тако да је у последњем тромесечју почело сервисирање дуга и по том основу. Закључно са 31. децембром, грађанима који су девизна

средства уложили код ове две банке исплаћене су обвезнице Републике Србије серије А 2002 у укупном износу од 6,5 милиона евра.

Новим законским решењима прописана је обавезна конверзија штедних улога у обвезнице република, чиме је омогућено фиксирање максималног износа јавног дуга, који се више не може мењати. Девизни штедни улози грађана конвертују се у обвезнице у форми електронског записа, које се уписују на власничке рачуне хартија од вредности које банке отварају штедишама и на основу тог рачуна власници обвезница остварују сва права из обвезница.

Планови за 2003. годину

У 2003. години активности ће бити оријентисане на јачање тржишних инструмената монетарног регулисања и развој новчаног тржишта, а нарочито на унапређење операција централне банке на отвореном тржишту, ефикаснију примену сталних олакшица, координацију емитовања хартија од вредности Народне банке Србије са емитовањем краткорочних хартија од вредности Републике Србије и успостављање организованог и транспарентног тржишта новца.

Ради унапређења операција на отвореном тржишту, планирано је да се до краја 2003. године, преко јединственог информационог система за електронско трговање, обављају трансакције са хартијама од вредности, као и да се предузму активности на увођењу и развоју репо трансакција и секундарног тржишта државних хартија од вредности.

Планирано је даље унапређење кредитних олакшица, преко јединственог информационог система, као и проширење основе – залогне за одобравање кредитних олакшица по основу државних хартија од вредности.

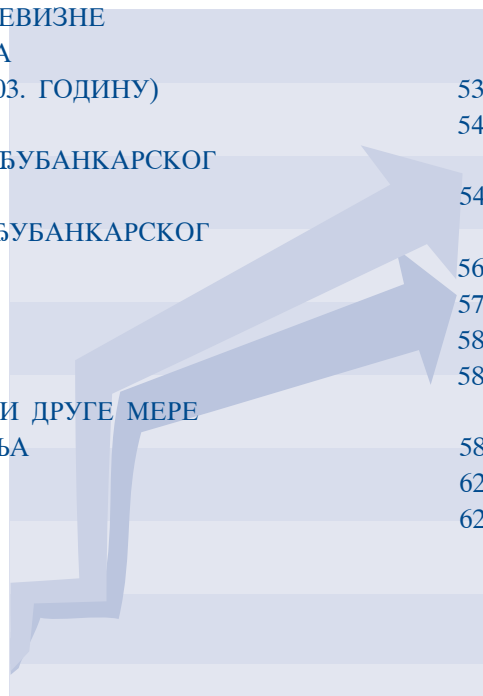
Планирано је такође даље унапређење послова на примарном тржишту државних хартија од вредности, у складу са предстојећим договором Народне банке Србије и Министарства финансија и економије, тако што би Сектор за послове монетарног система и политике био задужен за организовање примарне продаје државних записа.

Припремиће се потребна подзаконска аката, ради усклађивања послова емисије и продаје благајничких записа Народне банке Србије са новим Законом о тржишту хартија од вредности и других финансијских инструмената.

Ради даљег унапређења и развоја тржишта новца, планира се да се у другој половини 2003. године започне са активностима на изградњи јединственог информационог система за обављање трансакција Народне банке Србије и банака на тржишту новца. Тај информациони систем би обухватио: операције Народне банке Србије на отвореном тржишту; кредитне олакшице; депозитне олакшице; продају државних хартија од вредности на примарном тржишту; трговање између банака благајничким записима Народне банке Србије и државним хартијама од вредности на секундарном тржишту, као и Међубанкарско тржиште жиралног новца.

КУРС ДИНАРА И ДЕВИЗНЕ РЕЗЕРВЕ

КУРС ДИНАРА	50
УПРАВЉАЊЕ ДЕВИЗНИМ РЕЗЕРВАМА	52
ИЗВОРИ РАСТА ДЕВИЗНИХ РЕЗЕРВИ	52
СТРУКТУРА И ПРОФИТАБИЛНОСТ ДЕВИЗНЕ	
АКТИВЕ И УПРАВЉАЊЕ РИЗИЦИМА	
(СТАЊЕ У 2002. И ПЛАНОВИ ЗА 2003. ГОДИНУ)	53
ДЕВИЗНО ТРЖИШТЕ	54
ПОСЛОВАЊЕ НА САСТАНЦИМА МЕЊУБАНКАРСКОГ	
ДЕВИЗНОГ ТРЖИШТА	54
ПОСЛОВАЊЕ ВАН САСТАНАКА МЕЊУБАНКАРСКОГ	
ДЕВИЗНОГ ТРЖИШТА	56
МЕЊАЧКИ ПОСЛОВИ	57
ПЛАНОВИ ЗА 2003. ГОДИНУ	58
ПРОМЕНЕ ДЕВИЗНОГ РЕЖИМА	58
ЗАКОН О ДЕВИЗНОМ ПОСЛОВАЊУ И ДРУГЕ МЕРЕ	
ИЗ ОБЛАСТИ ДЕВИЗНОГ ПОСЛОВАЊА	58
ДЕВИЗНА КОНТРОЛА	62
ПЛАНОВИ ЗА 2003. ГОДИНУ	62

Курс динара

Током 2002. године настављена је политика руковођено флексибилног курса динара. Курс динара се на састанцима Међубанкарског девизног тржишта формирао на основу понуде и тражње. Интервенцијама Народне банке Југославије задовољена је целокупна легитимна тражња за девизама по курсу динар/евро, који се није значајније мењао.

Вредност евра у односу на динар је током године мало и углавном равномерно расла, достигавши на крају године износ од 61,5152 за један динар. То је за 3,0% више у поређењу са одговарајућим курсем на крају 2001. године.

Промене вредности америчког долара према динару биле су много веће и неравномерније, а последица су измена међувалутних односа на међународним девизним тржиштима и неопходности поштовања принципа правилно укрштеног курса динара. Током 2002. године динарска вредност долара опала је са 1 долар = 67,6702 динара на 1 долар = 58,9848 динара или за 12,8%.

Номинални ефективни курс динара порастао је за 4,7%, јер је повећање вредности динара према долару било веће (14,7%) у односу на смањење вредности домаће валуте према евр (2,9%). Реални ефективни курс динара је током године порастао за 16,8% услед раста номиналног ефективног курса националне валуте и бржег повећања домаћих цена у поређењу са иностраном.

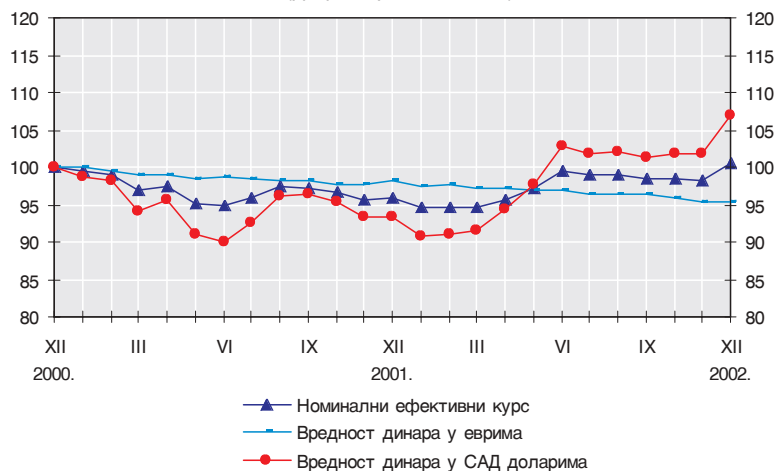
Кретање курса динара у 2002. години

(Вредност крајем периода)

	Децембар 2001.	Март	Јун	Септембар	Децембар
		<i>Номинални износи</i>			
YUM/EUR	59,71	60,29	60,64	60,93	61,52
YUM/USD	67,67	69,07	61,35	62,33	58,98
		<i>Индекси (базни)¹</i>			
Номинални ефективни курс	100	98,5	103,7	102,6	104,7
Реални ефективни курс	100	100,4	107,0	110,7	116,8

¹Индекс мањи од 100 указује на депресијацију, а већи од 100 на апресијацију.

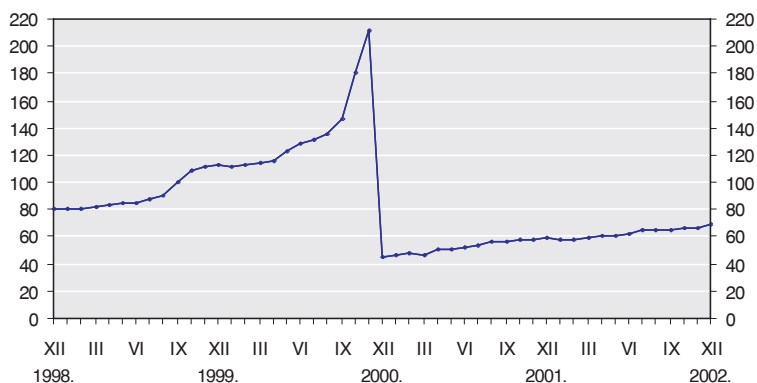
Номинални курс динара*
(децембар 2000 = 100)

* Опдање индекса индикатор је смањења вредности динара, а пораст индекса повећања вредности динара.

Пораст номиналне и реалне ефективне вредности националне валуте у 2002. години био је последица високе понуде иностраних средстава плаћања, захваљујући наставку тренда либерализације економских односа земље са иностранством и њене кредибилне монетарне политике. Крајем априла усвојен је нови Закон о девизном пословању, којим су у потпуности либерализоване трансакције из текућег дела платног биланса земље, а делимично либерализоване и капиталне трансакције. Тиме је динар постао конвертибилан по члану 8. Статута Међународног монетарног фонда, први пут од завршетка Другог светског рата.

Реални ефективни курс динара*
(децембар 1994 = 100)

* Пораст индекса показатељ је апресијације, а смањење индекса депресијације реалне вредности динара.

Будући да је у 2002. години целокупна тражња на девизном тржишту задовољена по постојећем курсу, може се поуздано констатовати да је међународна вредност динара у тој години била у равнотежи, односно да

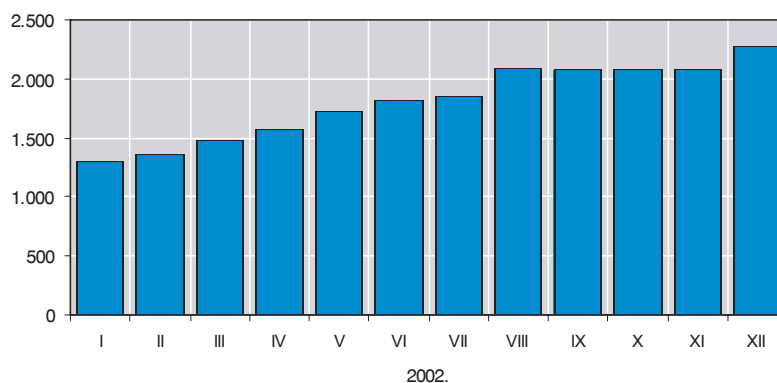
курс динара није био прецењен. Ово тим пре што је прилив девиза у девизне резерве Народне банке Југославије био знатно већи од одлива како у апсолутном износу, тако и у односу на планирани раст, у околностима наставка тренда либерализације економских односа земље са иностранством и прилично неповољне међународне економске ситуације.

Управљање девизним резервама

Извори раста девизних резерви

У 2002. години је настављена тенденција великог пораста девизних резерви земље. Диспонибилне девизне резерве Народне банке Југославије су 31. децембра 2002. године износиле 2.280,1 милион долара, што значи да су у односу на крај 2001, када су износиле 1.169,1 милион долара, оствариле пораст од 1.111,0 милиона долара, односно 95%.

Диспонибилне девизне резерве Народне банке Југославије
(у милионима долара)

Најзначајнији извори пораста девизних резерви били су: нето девизни прилив по основу мењачких послова (1.272,2 милиона долара), девизни прилив по основу привременог обављања платног промета са Црном Гором и Косовом и Метохијом (399,7 милиона долара), кредити Међународног монетарног фонда у износу од 255,1 милион долара (трећа и четврта транша по основу стенд-бај аранжмана и прва и друга транша по основу новог продуженог аранжмана Међународног монетарног фонда¹, средства нове девизне штедње грађана код банака депонована у Народној банци Југославије (250,4 милиона долара), остали кредити (кредит Светске банке – ИДА кредит и кредит ЕИБ, у укупном износу од 208 милиона долара), донације (157,7 милиона долара), затим средства издвојене обавезне резерве банака (129,1 милион долара) и нето прилив од државних органа (122,3 милиона долара).

¹Одбор извршних директора ММФ-а одобрио је 13. маја 2002. продужени аранжман у износу од 829 милиона долара (650 млн СДР).

Највећи удео, 1.531,8 милиона долара, у структури укупног девизног одлива имале су интервенције Народне банке Југославије на Међубанкарском девизном тржишту. Поред тога, одлив девиза из девизних резерви настао је и по основу исплате старе девизне штедње грађана (124,3 милиона долара), враћања депозита банкама (121,4 милиона долара), као и сервисирања обавеза по инокредитима (115,4 милиона долара).

Упоредном анализом прилива у девизне резерве по основу мењачких послова и прилива по основу привременог обављања платног промета са Црном Гором и Косовом и Метохијом, с једне стране, и одлива из девизних резерви по основу интервенција Народне банке Југославије на Међубанкарском девизном тржишту, са друге, као основа са највећим процентуалним учешћем у структури укупног девизног прилива, односно одлива, може се констатовати да је – посматрано по тромесечјима – прилив у прва три тромесечја био већи од одлива, док је у последњем било обрнуто. Укупан нето ефекат по наведеним основима био је позитиван, односно прилив је био већи од одлива за 140,1 милион долара.

Структура и профитабилност девизне aktive и управљање ризицима (стање у 2002. и планови за 2003. годину)

Структура

У 2002. години девизне резерве чинили су депозити на рачунима Народне банке Југославије у иностранству, хартије од вредности, ефективни страни новац, злато и специјална права вучења. Током године дошло је до значајних промена у структури девизних резерви у корист хартија од вредности, а на штету ефективног страног новца.

Профитабилност

По основу укамаћивања девизних резерви на рачунима у иностранству и на основу наплате купона на хартије од вредности, Народна банка Југославије је у 2002. години укупно приходовала 37,4 милиона САД долара. Захваљујући промени у структури девизних резерви, њихова профитабилност је повећана упркос смањењу каматних стопа на међународним тржиштима капитала.

Управљање ризицима

При управљању девизним резервама, Народна банка се руководи принципима сигурности, ликвидности и рентабилности. У складу с тим, Инвестициони комитет Народне банке предлаже највишем руководству опште и оперативне смернице, у оквиру којих се дефинишу параметри од значаја за управљање девизним резервама (избор субјеката, структура aktive, валутна и рочна структура, лимити итд.).

Ради повећања сигурности, Народна банка Југославије је у току 2002. године отпочела са инвестирањем у иностране државне обвезнице, чиме је знатно повећала сигурност девизних резерви и при том унапредила ликвидност (обвезнице су утрживе у сваком моменту) и профитабилност. Са отпочињањем инвестирања у хартије од вредности установљена је функција *risk managera*, који је одговоран за контролу и праћење инвестиционог портфолија Народне банке.

Валутна структура девизних резерви је у корелацији са валутном структуром обавеза Народне банке, валутном структуром трговинске размене са иностранством, као и са потребом диверсификације валутног ризика. У валутној структури највеће учешће има евро, затим амерички долар и, у мањем проценту, остале валуте. Промена валутне структуре девизних резерви на основу трансакција које имају спекулативни карактер није дозвољена.

Планови за 2003. годину

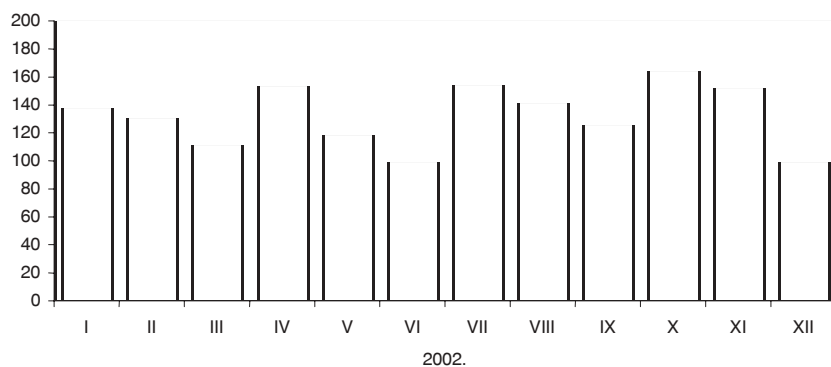
Планира се настављање инвестирања у иностране државне обвезнице најразвијених земаља. Ради унапређења сигурности ликвидносног дела резерви Народне банке Србије, у току 2003. године започеће се са репо пословима. Тиме ће се степен сигурности краткорочних депозита повећати, с обзиром на то да ће се за те пласмане добијати колатерал у виду иностраних државних обвезница.

Девизно тржиште

Пословање на састанцима Међубанкарског девизног тржишта

На састанцима Међубанкарског девизног тржишта (МДТ) у 2002. години укупан промет у еврима износио је исказано у доларима 1.584,5 милиона. Најнижи ниво промета је забележен у току децембра (98,5 милиона долара), а највиши у октобру (164,4 милиона долара).

Промет евра на састанцима МДТ –а
(у милионима долара)

Ступањем на снагу новог Закона о девизном пословању (крајем априла) и објављивањем Одлуке о условима и начину рада девизног тржишта створени су услови за увођење новог начина формирања курса динара на фиксинг састанку (уведен 15. маја) МДТ-а. На фиксинг састанцима је омогућено да овлашћене банке, у складу са либерализацијом девизног пословања, могу да купују девизе не само за потребе пословања својих комитената него и за потребе свог девизног потенцијала. Од увођења фиксинг састанка, овлашћене банке су се током године углавном појављивале на страни тражње евра, а Народна банка Југославије на страни понуде. Фиксинг курс се на састанцима формирао на основу понуде и тражње евра на нивоу на коме је било могуће обавити највећи могући обим трговине евром. Све трансакције на фиксинг састанцима обављане су по фиксинг курсу.

Новим Законом о девизном пословању овлашћеним банкама је дато право да потпуно слободно формирају своје девизне курсеве и курсеве за ефективни страни новац, што је подстакло трговину између банака изван састанака МДТ-а.

Што се тиче трговине на фиксинг састанцима, Одлуком о условима и начину рада девизног тржишта уведено је ограничење да овлашћене банке могу куповати и продавати девизе у складу са показатељем девизног ризика, који није могао бити већи од 30% у односу на капитал банке. Та мера је уведена како би се, с једне стране, ограничио утицај ризика промене девизног курса на пословање банака, а, са друге, смањио притисак тражње на девизно тржиште.

Након увођења фиксинг састанка, МДТ је веома брзо еволуирао, тако да је већ 15. октобра уведено трговање евром у електронском облику путем Ројтерса. Увођење електронске трговине путем терминала "*Money Market 2000*" значило је укидање физичког присуства дилера на фиксинг састанку, могућност континуираног праћења односа понуде и тражње евра током састанка, тренутно реаговање банака на промењене односе понуде и тражње, као и праћење свих промена потенцијалног девизног курса. Повећана је ефикасност саме трговине и скраћено време обављања операција трговине, уз могућност да дилери у току састанка у канцеларијама могу, по потреби, истовремено обављати и друге послове. Највећи промет евром на фиксинг састанку остварен је управо у месецу увођења електронске трговине.

У децембру је забележено смањење промета на састанцима МДТ-а на 98,5 милиона долара. Основни разлози за то били су коришћење антиципираних куповина евра из октобра², потреба усклађивања банака са нивоом прописаног показатеља девизног ризика³ и обезбеђење повећане динарске ликвидности ради несметаног преласка динарског платног промета у банке.

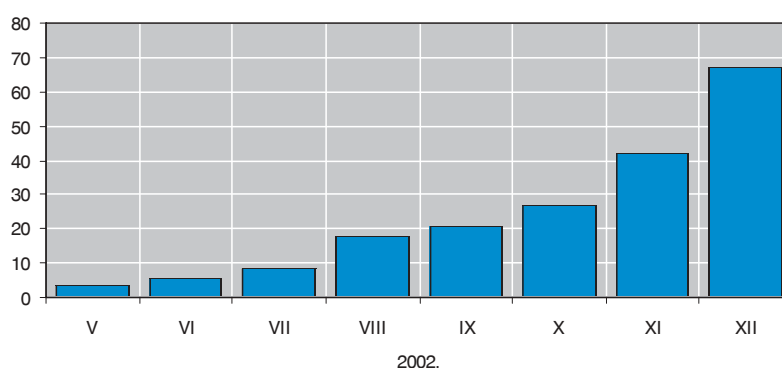
²Оне су биле подстакнуте гласинама о девалвацији динара према еврџ до краја године на ниво од 70 динара за 1 евро.

³Банке су биле у обавези да показатељ девизног ризика ускладе са нивоа до највише 45% у односу на капитал банке (важи у периоду од 30. септембра до 31. децембра) на ниво до 30% са 31. децембром 2002. године.

Пословање ван састанака Међубанкарског девизног тржишта

У периоду од 3. јануара до 14. маја забележен је изузетно мали обим директне трговине између банака, који је износио 8,2 милиона долара. Након тога, увођењем фиксинг састанка и либерализацијом формирања девизних курсева овлашћених банака, дошло је до снажног замаха директне трговине између банака.

Директна трговина између банака изван састанака МДТ-а
(у милионима долара)

Од тада па до краја године остварени обим директне трговине између банака достигао је 191,7 милиона долара, тако да је укупан обим директне трговине у 2002. години износио 199,9 милиона долара. Обим директне трговине девизица између банака изван састанка МДТ-а у децембру је достигао 67,1 милион долара, што је за 25,3 милиона више у односу на новембар и истовремено представља највиши обим директне трговине између банака од увођења фиксинг састанка.

Обим директне трговине између банака је, после увођења фиксинг састанка, из месеца у месец показивао експанзиван раст, при чему је децембарски био у великој мери под утицајем обавезе усклађивања показатеља девизног ризика. Тако је обим директне трговине међу банкама изузетно повећан у односу на обим промета на састанку МДТ-а: са 27,5% у новембру на 68,1% у децембру.

Од 14. маја па до краја године забележен је и висок обим директне продаје девиза банака Народној банци Југославије, који је износио 57,9 милиона долара (од чега само у децембру 25,9 милиона⁴), док су банке директно од Народне банке Југославије купиле само 2,8 милиона долара, што је утицало да се укупан обим директне трговине овлашћених банака, банака и Народне банке Југославије изван фиксинг састанка реализује у износу од 252,4 милиона долара. Укупан обим директне трговине изван фиксинг састанка овлашћених банака, банака и Народне банке Југославије је достигао 260,6 милиона долара.

⁴Директне продаје су такође биле мотивисане потребом усклађивања показатеља девизног ризика и потребом повећања динарске ликвидности услед преласка динарског платног промета у банке.

Мењачки послови

Током 2002. године дошло је до снажне експанзије обима мењачких послова Народне банке Југославије и банака. У првим месецима веома снажан импулс мењачким пословима дала је замена иностраних валута за евро, амерички долар и швајцарски франак.

У јануару је остварена куповина иностране ефективе у износу од 259,9 милиона и продаја од 177,9 милиона долара. Процес замене иностраних валута био је праћен смањењем обима мењачких послова. До 14. маја откупљено је укупно 786,6 милиона, а продато 383,2 милиона долара, што значи да је нето откуп износио 403,4 милиона долара. До краја године је откупљено још 940,1 милион, а продато 187,4 милиона долара (нето откуп 752,7 милиона). Најнижи обим мењачких послова преко Народне банке Југославије забележен је у новембру, а износио је 112,0 милиона долара (откуп 91,0 милиона и продаја 21,0 милиона).

Путем мењачница Народне банке Југославије у 2002. години је откупљено укупно 1.726,7 милиона долара, а продато 570,6 милиона, што чини нето откуп од 1.156,1 милион долара. Тако висок нето откуп иностране ефективе утицао је у значајној мери на стабилизовање кретања курса динара према еврџу на састанцима МДТ-а, на који је Народна банка Југославије преусмеравала вишкове откупљене ефективе (укупна продаја евра на фиксинг састанцима је износила 1.571,8 милиона долара).

Банкама је од маја било дозвољено да се мењачким пословима баве у своје име и за свој рачун, што значи да нису имале обавезу да вишкове откупљене ефективе предају Народној банци Југославије. До краја године банке су путем мењачких послова укупно откупиле 181,5 милиона, а продале 149,0 милиона долара, из чега произлази да су оствариле позитиван ефекат од 32,5 милиона долара.

Планови за 2003. годину

Народна банка Србије ће у 2003. години наставити да усмерава кретања девизних курсева путем продаје и куповине евра на фиксинг састанцима МДТ-а, при чему ће допуштати нормалне осцилације девизних курсева у складу са понудом и тражњом евра. Међутим, она ће својим продајама и куповинама евра, као и укупном монетарном политиком, спречавати појаве претераних осцилација девизног курса и амортизовати сувише велике притиске тражње или понуде на девизном тржишту узроковане интерним или екстерним шокovima на националну економију. Висок ниво и предвиђен пораст девизних резерви Народне банке Србије у 2003. години представљаће гарант стабилности курса динара.

Пословне банке ће и у 2003. години слободно формирати своје девизне курсеве на основу понуде и тражње девиза и ефективног страног новца, уз поштовање принципа правилно укрштеног курса динара.

Промене девизног режима

Ради остваривања основних циљева у области економских односа са иностранством, у складу са Одлуком о девизној политици и пројекцији платног биланса СР Југославије за 2002. и потребом испуњавања основних претпоставки за брже укључивање у међународне токове, током 2002. године одвијала се интензивна активност на доградњи девизног система и регулисању и контроли девизног пословања.

Закон о девизном пословању и друге мере из области девизног пословања

На предлог Народне банке Југославије, у априлу 2002. године усвојен је Закон о девизном пословању (Закон).

Законским решењима створени су услови за екстерну конвертибилност динара, што је и верификовано 15. маја 2002. године, када је Међународни монетарни фонд прогласио екстерну конвертибилност динара у текућим трансакцијама.

Одредбама Закона омогућена је либерализација девизног пословања путем либерализације девизног тржишта и слободног формирања курса динара. Законом је уведена и потпуна либерализација текућих трансакција, путем укидања свих ограничења, и делимична либерализација капиталних трансакција, уз ограничења у плаћању и преносу по основу инвестирања у иностранство и давања кредита иностранству, као и по основу краткорочног кретања капитала, са тенденцијом даље либерализације.

- У области капиталних трансакција, у смислу Закона, није дозвољено:
- улагање нерезидената у домаће краткорочне хартије од вредности;
 - куповина иностраних хартија од вредности од стране резидената,

осим ако није другачије прописано Законом о тржишту хартија од вредности и међународним уговорима;

- улагања резидената у иностране инвестиционе фондове;
- плаћање премија осигурања од стране резидента физичког лица нерезиденту осигуравајућем друштву;

- плаћање резидената према иностранству ради стицања власништва над непокретностима у иностранству (изузетак су: државни органи, дипломатско-конзуларна представништва у иностранству, запослени у тим представништвима, као и постојање реципроцитета на бази међународног уговора);

- плаћање нерезидената ради стицања власништва над непокретностима у земљи (изузетак су случајеви када се као нерезиденти појављују наши грађани на привременом раду у иностранству дужем од годину дана, као и када нерезидент стиче власништво над непокретности на основу реципроцитета заснованог на међународном уговору и када се власништво на непокретности стиче у својству страног улагача);

- кредитирање у динарима између резидената и нерезидената.

Законом је регулисано да се целокупни платни промет са иностранством обавља искључиво преко овлашћених банака, односно није дозвољена наплата и плаћање у ефективном страном новцу, као ни пребијање дуговања и потраживања са иностранством.

Закон прописује да се сва плаћања, наплаћивања, преноси и исплате у земљи врше у динарима, осим у случајевима за које Закон прописује да се могу вршити и у девизама (продаја и закуп некретнина, и сл.), односно у ефективном страном новцу (продаја робе са консигнационог складишта и исплата девиза физичким лицима са девизне књижице).

Током године, Народна банка Југославије је донела и прописе, односно упутства који се претежно односе на примену Закона, и то:

1. *Одлуку о условима и начину личних и физичких преноса средстава плаћања у иностранство и из иностранства*, којом су прописани услови под којима резиденти могу извршити пренос девизних средстава у иностранство (лични преноси), као и услови под којима резиденти и нерезиденти могу износити и уносити динаре, ефективни страни новац, путничке чекове и хартије од вредности (физички преноси).

Физичко лице – резидент може вршити пренос средстава у иностранство по основу:

- трошкова издржавања породице у иностранству - неограничено, с тим што је за преносе преко 5.000 евра потребно подношење одговарајуће документације,

- поклона, до износа од 3.000 евра,
- помоћи, до износа од 500 евра,
- наследства, на основу правоснажног решења,
- преноса девиза са девизне штедње, на основу визе о исељењу из земље,

– подмирења дуга уселеника у земљу, на основу одговарајуће документације.

Физичко лице – резидент може у иностранство износити ефективни страни новац и путничке чекове у износу до 2.000 евра, као и хартије од вредности сагласно важећим прописима.

Нерезидент – физичко лице може у иностранство износити:

– ефективни страни новац у износу до 2.000 евра или у одговарајућој противвредности у другој страни валути,

– ефективни страни новац до износа који је пријавио приликом уласка у земљу,

– ефективни страни новац који је у земљи подигао са девизног рачуна, односно девизне штедне књижице,

– хартије од вредности које је стекао сагласно важећим прописима.

Уношење платних картица у земљу и њихово изношење из земље је слободно.

Према одредбама те одлуке, физичка лица, резиденти и нерезиденти могу уносити и износити динаре из земље до износа од 120.000 динара по особи, и то у апоенима од 1.000 динара или мањим. Резиденти могу, према одредбама Одлуке, без обзира на сврху изношења, у иностранство изнети до 2.000 евра. Одлука не регулише трансфер новца и вредносница путем поштанских пошиљки;

2. Одлуку о условима под којима се резиденту може одобрити држање девиза на рачуну у иностранству, којом је прописано да Народна банка резиденту може одобрити, на његов захтев, држање девиза на рачуну у иностранству у следећим случајевима:

– за извођење инвестиционих радова у иностранству,

– за плаћање трошкова представништава и пословних јединица у иностранству,

– за плаћање услуга у међународном робном и путничком промету,

– за плаћање трошкова организације за осигурање,

– по основу страних донација,

– по основу депозита за издавање платних картица,

– институцији која обавља послове централног регистра, клиринга и салдирања хартија од вредности.

3. Одлуку о условима и начину плаћања, наплаћивања и преноса по текућим и капиталним пословима у девизама и у динарима, којом је прописано да се плаћања, наплаћивања и преноси по текућим и капиталним пословима врше налозима платног промета и у утврђеним роковима. Банке су обавезне да примењују међународна правила и стандарде из области банкарства на инструменте платног промета са иностранством. Одлуком је такође прописано да банке по извршеном плаћању, наплати и преносима достављају податке за потребе Народне банке.

Наведене податке банке, од 1. октобра, електронским путем достављају Народној банци на нивоу сваке обављене појединачне

финансијске трансакције за свог комитента, како би Народна банка могла да идентификује основ по коме је извршена финансијска трансакција у односима са иностранством;

4. *Одлуку о обавези извештавања у востовању са иностранством*, којом је прописана обавеза извештавања од стране резидената по основу директних инвестиција у земљи и иностранству, извођења инвестиционих радова у земљи и иностранству и сл., на што једноставнији и рационалнији начин, при чему се водило рачуна да се на основу достављених података може формирати адекватна база података у Народној банци, као основ за израду платног биланса;

5. *Одлуку о условима за упис и начину вођења регистра представничтва организационих јединица и других облика финансијске делатности страних банака и финансијских организација у земљи*, којом се обавезују представничтва организационих јединица и других облика финансијске делатности страних банака и финансијских организација у земљи да обавесте Народну банку о свим променама података у регистру;

6. *Одлуку о обиму и начину коришћења у 2003. години финансијских кредитних линија за намене из члана 2. став 2. Закона о кредитним востовима са иностранством*, којом је омогућено домаћим лицима да у 2003. години користе финансијске кредите из иностранства са роком отплате дужим од годину дана за следеће намене: конверзија у динаре, куповина у девизама непокретности у земљи, авансно плаћање закупа непокретности у девизама у земљи, одржавање ликвидности банака, као и за намене које утврди гувернер. За наведене намене прописан је укупан износ од 150.000.000 САД долара, у складу са Пројекцијом платног биланса за 2003. годину, као аналитичком основом за утврђивање циљева и задатака монетарне политике. Одлуком су прописани начин и рокови регистравања и евидентирања кредитних послова за те намене;

7. *Одлуку о начину, роковима и обрасцима за регистравање и евидентирање кредитних востова са иностранством из чл. 9. и 10. Закона о девизном востовању*, којом су прописани начин, рокови и обрасци за регистравање послова који су до тада имали третман готовинских послова, и то:

– извоз робе и услуга са уговореним роком наплате дужим од 90 дана,

– авансно плаћање увоза робе и услуга са уговореним роком увоза дужим од 90 дана од дана извршења налога за плаћање.

Поступак регистравања и евидентирања тих кредитних послова поједностављен је увођењем нових, једноставнијих образаца и прописивањем минималне пратеће документације.

Девизна контрола

Контролу девизног пословања обављају:

– Народна банка, која контролише овлашћене банке, банке, овлашћене мењаче и друге финансијске организације, а може контролисати и резиденте и нерезиденте који су са овлашћеном банком, банком и другом финансијском организацијом, односно мењачем повезани имовинским, управљачким и пословним односима;

– Девизни инспекторат, који контролише резиденте и нерезиденте који се баве спољнотрговинским пословањем;

– царински органи, који контролишу физичка лица приликом преноса средстава плаћања у иностранство и из иностранства.

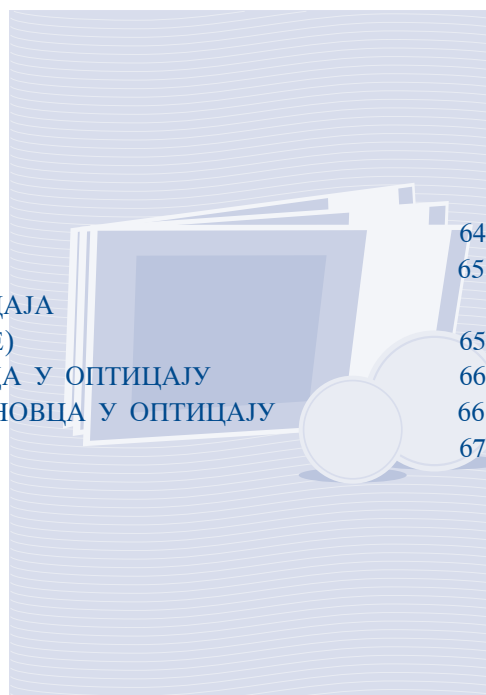
Органи контроле дужни су да у оквиру вршења девизне контроле сарађују и стављају на располагање податке, налазе и информације којима располажу а потреби су за обављање девизне контроле, као и да, по потреби, ангажују и друге надлежне органе.

Планови за 2003. годину

У оквиру планова за 2003. годину, покренута је иницијатива за даље унапређење безготовинског начина плаћања са иностранством. У том смислу треба регулисати начин вођења девизног рачуна и девизне штедне књижице физичких лица – резидената и нерезидената. Министарство за финансије и економију Републике Србије, као надлежни орган, требало би да у току 2003. године донесе регулативу којом би се ближе одредила девизна контрола пословања резидената који се баве спољнотрговинском активношћу, сагласно члану 44. став 3. Закона (до сада се девизна документарна контрола обављала у филијалама Народне банке). Намера је да се девизно тржиште даље либерализује, што ће захтевати доношење адекватних мера.

ЕМИСИЈА НОВЧАНИЦА И КОВАНОГ НОВЦА

ГОТОВ НОВАЦ У ОПТИЦАЈУ	64
НОВЧАНИЦЕ У ОПТИЦАЈУ	65
НОВЧАНИЦЕ ПОВУЧЕНЕ ИЗ ОПТИЦАЈА (ИЗДАЊА 1994, 1996. И 1997. ГОДИНЕ)	65
АПОЕНСКА СТРУКТУРА НОВЧАНИЦА У ОПТИЦАЈУ	66
АПОЕНСКА СТРУКТУРА КОВАНОГ НОВЦА У ОПТИЦАЈУ	66
ЛУБИЛАРНИ КОВАНИ НОВАЦ	67

Готов новац у оптицају

До 31. децембра 2002. године, из централног трезора у Седишту Народне банке Југославије готовим новцем (новчаницама и кованим новцем) снабдеване су главне републичке филијале и филијале Народне банке Југославије, које су готовим новцем снабдевале филијале ЗОП-а.

Из филијала ЗОП-а готов новац се даље дистрибуирао до осталих учесника у платном промету – банака, пошта, предузећа, грађана и др.

Од 1. јануара 2003. године, платни промет је из ЗОП-а прешао у пословне банке, па је измењен и начин и поступак снабдевања готовим новцем. Банка која има потребу за готовим новцем средства са свог жиро-рачуна преноси на рачун Народне банке отворен за те намене, а готов новац, до висине извршене уплате, преузима из трезора филијала и експозитура Народне банке.

Укупно стање готовог новца у оптицају утврђивало се тако што се од дотација готовог новца из трезора у Седишту Народне банке одузимало стање готовог новца у трезорима главних републичких филијала и филијала Народне банке, стање у трезорима ЗОП-а, стање у банкама, поштама и другим финансијским организацијама, стање готовине на путу, готов новац послат за тестирање машина за сортирање и уништај новчаница, а од увођења конвертибилности динара у мају 2002. године и готов новац послат банкама у иностранству (комисиона продаја).

Стање готовог новца крајем 2000. године износило је 10.875 милиона динара – од чега се на новчанице односи 10.710 милиона, а на ковани новац 165,3 милиона.

Крајем 2001. године, готов новац у оптицају износио је 25.324 милиона динара – од чега новчаница у вредности 25.070 милиона, а кованог новца у вредности 254,2 милиона динара.

На дан 31. децембра 2002. године, готов новац у оптицају достигао је износ од 43.719 милиона динара – од чега се на новчанице односи 43.196 милиона, а на ковани новац износ од 523 милиона динара.

Подаци о стању готовог новца у оптицају, утврђени на основу напред наведене методологије, дају се у следећем прегледу.

Опис	(у милионима динара)		
	31. децембар 2000.	Стање на дан 31. децембар 2001.	31. децембар 2002.
Дотације издатог готовог новца и з трезора у Седишту НБЈ	14.484	34.400	52.235
Стање готовог новца у филијалама НБЈ	570	2.613	1.198
Стање готовог новца у ЗОП –у	1.947	5.488	5.404
Стање готовог новца у банкама	293	315	1.742
Стање готовог новца у поштама	565	535	1
Готов новац на путу	234	125	0
Готов новац у комисиону у иностранству	0	0	164
Готов новац у иностранству дат на име тестирања машина	0	0	7
Готов новац у оптицају	10.875	25.324	43.719

Новчанице у оптицају

Народна банка Југославије је у периоду од 2000. до 2002. године пустила у оптицај седам апоена нове серије новчаница, и то:

- 15. децембра 2000. новчанице у апоенима од 20, 50 и 100 динара издања 2000. године,
- 31. маја 2001. новчанице у апоену од 10 и 200 динара издања 2001. године,
- 20. септембра 2001. новчанице у апоену од 1.000 динара издања 2001. године,
- 21. августа 2002. новчанице у апоену од 5.000 динара издања 2002. године.

Новчанице повучене из оптицаја (издања 1994, 1996. и 1997. године)

На основу одлуке Народне банке Југославије о повлачењу из оптицаја новчаница од 5, 10, 20, 50 и 100 нових динара, у периоду од 15. новембра до 31. децембра вршено је повлачење из оптицаја наведених апоена новчаница.

На основу те одлуке, новчанице у апоенима од 5, 10, 20, 50 и 100 нових динара престале су да буду законско средство плаћања од 1. јануара 2002. године, с тим што је дат рок за накнадну замену старих новчаница до 28. фебруара, који је накнадно продужен до 1. јула 2002. године.

На дан 31. децембра 2002. године, од укупно израђених новчаница у вредности од 16.087 милиона динара које је требало повући из оптицаја повучено је новчаница у вредности 15.687 милиона, односно 97,5%, а није замењено новчаница у вредности од 400 милиона динара, односно 2,5%, што је уобичајен проценат при операцији повлачења новчаница из оптицаја.

Ваноптицајне новчанице које се налазе у трезору Седишта Народне банке сукцесивно се броје, перфорирају и шаљу на уништај.

Апоенска структура новчаница у оптицају

Апоенска структура новчаница у оптицају у 2000, 2001. и 2002. години била је следећа:

Преглед апоенске структуре новчаница у оптицају						
Врста апоена	Стање на дан 31. дец. 2000.*		Стање на дан 31. дец. 2001.*		Стање на дан 31. дец. 2002.	
	у милионима	у %	у милионима	у %	у милионима	у %
5.000 динара	0	0,0	0	0,0	5.370	12,4
1.000 динара	0	0,0	11.549	46,1	21.884	50,7
200 динара	0	0,0	7.041	28,1	9.522	22,0
100 динара	7.347	68,6	3.832	15,3	3.933	9,1
50 динара	2.461	23,0	2.095	8,3	1.991	4,6
20 динара	725	6,8	294	1,2	277	0,7
10 динара	106	1,0	191	0,7	219	0,5
5 динара	71	0,6	68	0,3	0	0,0
Свега:	10.710	100,0	25.070	100,0	43.196	100,0

*Дати су збирни подаци за старе и нове новчанице.

Апоенска структура кованог новца у оптицају

Апоенска структура кованог новца у оптицају крајем 2000, 2001. и 2002. године била је следећа:

Преглед апоенске структуре кованог новца у оптицају						
Врста апоена	Стање на дан 31. дец. 2000.		Стање на дан 31. дец. 2001.		Стање на дан 31. дец. 2002.	
	у милионима	у %	у милионима	у %	у милионима	у %
5 динара	4	2,5	53	21,0	193	36,9
2 динара	1	0,3	15	5,9	50	9,4
1 динар	116	70,3	135	53,0	208	39,8
50 пара	44	26,9	51	20,1	72	13,9
Укупно:	165	100,0	254	100,0	523	100,0

Од укупног стања готовог новца у оптицају крајем 2002. године, које је износило 43.196 милиона динара, на новчанице се односи 42.719 милиона или 98,8%, а остатак од 1,2% на ковани новац. У том погледу стање се није битније променило у односу на 2001, када је учешће новчаница износило 99%, а кованог новца 1%, као ни у односу на крај 2000. године, када је учешће новчаница износило 98,5%, а кованог новца 1,5%.

Новчанице апоена од 5.000 динара, које су у оптицај пуштене у 2002. години, у укупном номиналном износу новчаница у оптицају учествују са 12,4%. С обзиром на то да је куповна моћ становништва још увек на ниском нивоу, тај апоен се у највећој мери користио за веће финансијске трансакције и тиме у значајној мери олакшавао платни промет.

Учешће новчаница апоена од 200 и 1.000 динара у укупној номинали новчаница у оптицају било је 72,7% и за 1,5% је мање у односу на 2001.

годину, али је и даље доминантно. Такво стање одраз је реалних потреба платног промета за тим апоенима, а апоен од 1.000 динара је у значајној мери био супституција за апоен од 5.000 динара, будући да је овај апоен пуштен у оптицај тек у августу 2002. године.

У 2002. години номинални износ новчаница апоена од 10, 20, 50 и 100 динара значајније се изменио у односу на претходну годину. У укупном износу те новчанице су мање за свега 60 милиона динара, али је значајно смањено релативно учешће тих апоена у укупном номиналном износу новчаница у оптицају (са 25,8 % у 2001. на 14,9% у 2002).

Пуштањем у оптицај новчанице апоена од 5.000 динара, у 2002. години је употпуњена, а уједно и успостављена оптимална апоенска структура новчаница у оптицају, која у потпуности одговара реалним потребама платног промета.

Крајем године, учешће кованог новца апоена од 5 динара у укупној количини кованог новца било је 36,9% и веће је у односу на 2001. годину за 15,9 процентних поена због повећаних реалних потреба платног промета, као и замене новчаница апоена од 5 динара повучених из оптицаја. Учешће кованог новца апоена од 1 динара било је 39,8% и мање је у односу на 2001. годину за 13,2 процентних поена. Учешће апоена од 2 динара износило је 9,6% и веће је у односу на претходну годину за 3,7 процентних поена.

Услед високих трошкова ковања апоена од 50 пара, који вишеструко премашују његову номиналну вредност, тај апоен се не кује од 2000. године, тако да је његово учешће за 6,2 процентних поена мање у поређењу са 2001. годином.

У целини посматрано, може се констатовати да је апоенска структура кованог новца у оптицају оптимална и одраз је реалних потреба платног промета.

Јубиларни ковани новац

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2002. године укупан приход од продаје јубиларног кованог новца физичким и правним лицима у земљи износио је 2,7 милиона динара.

Из оствареног укупног прихода покривени су **трошкови метала** (злата и сребра) у износу од **1,6 милиона динара**, **трошкови израде и трошкови продаје** у износу од **0,7 милиона динара**, а разлика између продајне цене и цене коштања од **0,4 милиона динара односи се на обавезу према савезном буџету**, сходно Закону о пригодном кованом новцу.

У јуну 2002. године извршена је корекција продајних цена пригодног златног и сребрног кованог новца. Вредност залиха јубиларног кованог новца у трезорима Народне банке на дан 31. децембра 2002. године била је 238,3 милиона динара.

ПЛАТНИ БИЛАНС СР ЈУГОСЛАВИЈЕ

БИЛАНС ТЕКУЋИХ ТРАНСАКЦИЈА	71
БИЛАНС КАПИТАЛА И ФИНАНСИЈСКИХ ТРАНСАКЦИЈА	75
ПЛАНОВИ ЗА 2003. ГОДИНУ	76

Током 2002. године остварен је суфицит укупног платног биланса упркос високом дефициту по текућим трансакцијама, који је достигао око 13% БДП-а. Мада је пораст извоза био већи од пројектованог¹, реализација три пута већег раста увоза од пројекције имала је за последицу значајније повећање дефицита. Номинални пораст извоза робе и услуга (17,4%) био је знатно мањи од увоза робе и услуга (32,9%), тако да је дефицит робе и услуга повећан за 1.219 милиона долара или 50,4%. Већи дефицит текућих трансакција (1.731 милион долара) у односу на планирани (976 милиона долара) одраз је веће домаће тражње од очекиване за потрошним и инвестиционим добрима. Дефицит по текућим трансакцијама покривен је финансијским и капиталним трансакцијама (иностранним финансијским кредитима, директним страним улагањима, порастом нове девизне штедње и мењачким пословима у земљи). Током године нето откуп по мењачким пословима износио је 1,3 милијарде долара и представљао је основни ток повећања девизних резерви земље, које су на крају године двоструко увећане.

Кретање евра према долару, односно слабљење долара имало је нето позитиван ефекат, услед већег учешћа долара на страни одлива него на страни прилива у трансакцијама са иностранством (око петине девизног прилива по основу робе и услуга је у доларима, а 30% на страни одлива, највећим делом за плаћање нафте и гаса).

Односи размене у робној трговини са светом погоршани су као резултат пада јединичних вредности извоза (индекс 99,5) и раста јединичних вредности увоза (индекс 101,5), с обзиром на већи пораст цена енергената и неких производа високог степена прераде.

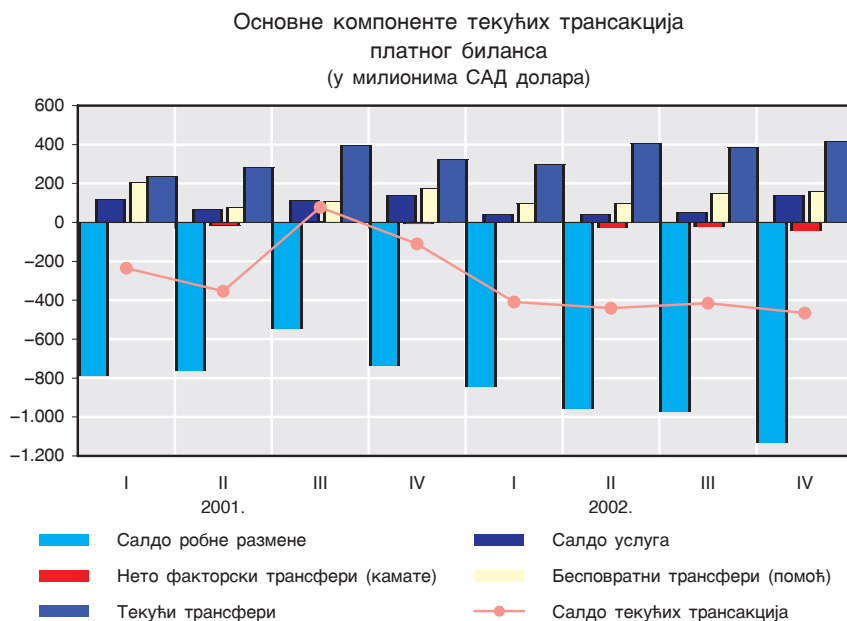
У 2002. години нису испуњена три битна циља која су предвиђена почетком године: усвајање Уставне повеље, улазак у Савет Европе и потписивање Споразума о стабилизацији и асоцијацији са Европском унијом. Развој политичке ситуације у Србији и Црној Гори зауставио је законодавне активности у другој половини године, тако да неки закони и мере битни за реформски напредак нису донети.

¹ Одлуком о девизној политици и пројекцији платног биланса СР Југославије, усвојеном јануара 2002. године, планиран је извоз робе и услуга од 12,9% (робе 12,3% и услуга 14,5%) и увоз робе и услуга од 10,1% (робе 9,7 и услуга 14,5%).

Током године склопљено је неколико уговора о слободној трговини: са Босном и Херцеговином, Мађарском и Хрватском, док је иницирано склапање уговора са Словенијом и Албанијом. Влада Србије је, почетком септембра, формирала Савет за европске интеграције како би допринела унапређењу процеса придруживања Европској унији.

Биланс текућих трансакција

Текући рачун платног биланса СР Југославије, према прелиминарним подацима за период јануар-децембар 2002, износио је 1.731 милион долара, што представља повећање од 1.083 милиона или 167,1% у односу на исти период прошле године. Дефицит текућих трансакција, без донација (повећање дефицита са 1.239 на 2.227 милиона), знатно је већи од планираног (1,6 милијарди долара).

Обим робе размене је повећан за 27,5%, захваљујући знатно бржем расту увоза у односу на извоз. Тиме је робни дефицит (3.908 милиона долара) повећан за 1.074 милиона или 37,9% у односу на претходну годину. Регистровани дефицит, 4.045 милиона долара, такође је забележио раст од 37,9%, с тим што је највећи био у размени са развијеним земљама, 2.104 милиона или за 53,2% више у односу на претходну годину. Са земљама у транзицији дефицит од 1.648 милиона био је за петину већи него у 2001, док је дефицит са земљама у развоју, који је достигао износ од 293 милиона, испољио највећи пораст (54,9%).

Платни биланс СР Југославије

(у милионима САД долара)

	2001.	2002.
Робна размена, нето	-2.834	-3.908
Извоз	2.003	2.412
регистровани	1.903	2.275
Увоз	-4.837	-6.320
Услуге, нето	417	272
Извоз услуга	740	809
Увоз услуга	-323	-537
Извоз робе и услуга	2.743	3.221
Увоз робе и услуга	-5.160	-6.857
Нето факторски трансфери (камате)	-26	-96
Бесповратни трансфери, нето	591	496
Текући трансфери, нето	1.204	1.505
ТЕКУЋЕ ТРАНСАКЦИЈЕ	-648	-1.731
КАПИТАЛНЕ И ФИНАНСИЈСКЕ ТРАНСАКЦИЈЕ, НЕТО	1.117	2.288
Стране директне инвестиције	165	475
Коришћење средњорочних и дугорочних кредита	253	755
Отплате главнице дуга	-33	-64
Краткорочни кредити и депозити*, нето	73	158
Остали прилив капитала	659	964
ГРЕШКЕ И ПРОПУСТИ**	296	698
УКУПАН БИЛАНС	765	1.255
ПРОМЕНЕ ДЕВИЗНИХ РЕЗЕРВИ	-765	-1.255
Народна банка Југославије (пораст -)	-491	-1.111
Пословне банке (пораст -)	-274	-144

Извор: СЗС и Народна банка Југославије, прелиминарни подаци.

*Укључује одложено плаћање увоза нафте и гаса.

**Поред стандардних грешака, обухвата и робни дефицит Црне Горе, робни увоз становништва, трговинске кредите и међува лутне промене.

Регистровани извоз (2.275 милиона долара), који је повећан за 19,5%, и нерегистрован извоз, који је био већи него у 2001. години, повећани су укупно за 20,4%. Повећање извоза Србије (2.075 милиона) износило је 20,6%, а увоза (5.613,8 милиона) 31,8%. То се одразило на повећање робног дефицита (3.539 милиона) за 39,3% и на смањење покривености увоза извозом са 40,4% на 37,0%.

Најдинамичнији је био раст извоза пољопривредних и прехранбених производа (хране и живих животиња), захваљујући делимично отварању тржишта ЕУ за пласман тих производа. Међутим, будући да одобрени преференцијали нису могли да се искористе, пре свега услед техничких проблема, долазило је до преоријентације на тржишта земаља у транзицији. Томе је свакако допринела и смањена увозна тражња у земљама ЕУ због успоравања привредног раста. С друге стране, ограничавајући фактор већој експанзији на развијена тржишта била је извозна понуда, која се углавном састојала од сировина и производа нижег степена прераде.

Регионална усмереност робне размене СР Југославије, 2002.							
	ИЗВОЗ			УВОЗ			Покр. увоза извозом у %
	У млн долара	Учешће у %	Индекс 2002/01.	У млн долара	Учешће у %	Индекс 2002/01.	
Укупно	2.275	100,0	119,5	6.320	100,0	130,7	36,0
Развијене земље	1.139	50,1	112,9	3.243	51,3	136,1	35,1
ЕУ	929	40,8	113,1	2.694	42,6	135,7	34,5
ЕФТА	172	7,6	106,4	134	2,1	129,8	128,4
Остале разв. земље	38	1,7	146,2	145	6,6	140,2	9,2
Земље у транзицији	1.034	45,5	131,7	2.682	42,4	124,4	38,6
Земље у развоју	102	4,5	93,5	395	6,3	132,4	25,8

Извор: Савезни завод за статистику.

Најдинамичнији је био раст извоза пољопривредних и прехранбених производа (хране и живих животиња), захваљујући делимично отварању тржишта ЕУ за пласман тих производа. Међутим, будући да одобрени преференцијали нису могли да се искористе, пре свега услед техничких проблема, долазило је до преоријентације на тржишта земаља у транзицији. Томе је свакако допринела и смањена увозна тражња у земљама ЕУ због успоравања привредног раста. С друге стране, ограничавајући фактор већој експанзији на развијена тржишта била је извозна понуда, која се углавном састојала од сировина и производа нижег степена прераде.

Робна размена, јануар-децембар (у милионима САД долара)					
	I-XII 2001.	I-XII 2002.	2001.	2002.	Индекс
			Учешће		
Извоз	1.903,3	2.275,0	100,0	100,0	119,5
Црна Гора	178,0	194,2	9,4	8,5	109,1
Србија*	1.720,7	2.075,2	90,4	91,2	120,6
Савезна држава	4,6	5,6	0,2	0,2	121,1
Увоз	4.837,1	6.320,1	100,0	100,0	130,7
Црна Гора	529,4	681,6	10,9	10,8	128,7
Србија*	4.260,7	5.613,8	88,1	88,8	131,8
Савезна држава	47,0	24,7	1,0	0,4	52,6

Извор: СЗС.
*Без података за Косово и Метохију.

Вредност увоза, укључујући помоћ у роби, достигла је 6.320 милиона долара, при чему је највећи раст остварен у трећем (53%) и последњем тромесечју (45%). Увоз из развијених земаља повећан је за 36,1%, из земаља у развоју за 32,4% и земаља у транзицији за 24,4%. Увоз производа за репродукцију смањено је учешће у укупном увозу (са 65,1% на 59,5%), иако је остварен пораст увоза репродукционог материјала за 607 милиона долара (19,3%). Увоз опреме је забележио раст од 490 милиона долара или 63,7%, па је његово учешће у укупном увозу повећано

са 15,9% на 19,9%. Увоз робе широке потрошње, и поред пораста од 42%, повећао је учешће у укупном увозу за само један индексни поен.

Пораст увоза претежно се односио на увоз енергената, транспортних уређаја и разних готових производа. У структури увоза енергената преовлађује увоз нафте, деривата нафте и природног гаса. При том, регистрована је позитивна промена у структури увоза енергената. Србија је увезла сирове нафте у вредности од 480,4 милиона долара (раст од 41,1%). Укупан увоз нафтних деривата је смањен са 368,4 на 158,9 милиона долара, и то за две трећине у Србији, док је у Црној Гори био упола мањи. Увоз природног гаса (193,7 милиона) био је за 5,3% већи у односу на 2001. годину. Цена нафте била је крајем године за око 45% виша него годину дана раније, због генералног штрајка у Венецуели и страха од могуће америчке инвазије у Ираку.

Увоз СР Југославије према економској намени производа

	У милионима долара		Учешће		Индекс
	2001.	2002.	2001.	2002.	
Укупно	4.837	6.320	100,0	100,0	130,7
Репродукција	3.150	3.757	65,1	59,5	119,3
Опрема	769	1.259	15,9	19,9	163,7
Широка потрошња	918	1.304	19,0	20,6	142,0

Извор: СЗС.

Размена се највећим делом одвијала путем класичне купопродаје (преко 69,3% извоза и 86,2% увоза), као резултат нормализације пословања и рада девизног тржишта. По основу послова оплемењивања извоз је порастао за 4,7%, док су послови прераде и дораде смањени за 3,8%. Размена на бази компензационих послова забележила је смањење (извоз за трећину, а увоз за петину) у односу на 2001. Увоз путем хуманитарних испорука и донација је био мањи за 70%, тако да је његово релативно учешће у укупном увозу износило свега 0,9%.

Робна размена према врстама послова, 2002.

	ИЗВОЗ			УВОЗ		
	У млн долара	Учешће у %	Индекс 2002/01.	У млн долара	Учешће у %	Индекс 2002/01.
Укупно	2.275	100,0	119,5	6.320	100,0	130,7
Редован	1.576	69,3	134,1	5.450	86,2	138,7
Компензација	113	5,0	65,6	76	1,2	80,9
Дугорочна кооперација	10	0,4	33,4	7	0,1	22,9
Дорада и прерада	444	19,5	104,7	366	5,8	96,2
Бесплатне пошиљке	8	0,4	88,8	57	0,9	29,3
Остало	124	5,5	133,3	364	5,8	176,6

Извор: Савезни завод за статистику.

Најзначајнији спољнотрговински партнери у 2002. години били су Немачка, Италија, Руска Федерација, Босна и Херцеговина, Македонија и Словенија, са којима је обављена половина укупне размене. При том, суфицит је остварен са Босном и Херцеговином и Македонијом, док је највећи дефицит регистрован са Руском Федерацијом, због увоза нафте и гаса. Ради бржег укључивања у светске трговинске токове, Влада је водила активну политику либерализације спољне трговине. Укинуте су готово све квантитативне рестрикције (преостале ће се укинути до краја 2004) и извршена рационализација увозних тарифа. Иако су режими извоза и увоза робе и услуга, ради обезбеђивања уредне снабдевености домаћег тржишта, слободни, предвиђена је и могућност да се извоз регулише одређивањем квота од стране Савезне владе, и то по вредности, количини и динамици.² Изменама Закона о спољнотрговинском пословању укинути су контингенти, а СТО систем квота толерише као вид заштите домаће производње.

У оквиру *биланса услуга* нису реализовани циљеви предвиђени пројекцијом, тј. пораст извоза услуга од 14,5% и увоза у истом проценту. Нето приходи у сектору комерцијалних услуга (272 милиона долара) мањи су за 38% него претходне године. Приходи од услуга (809 милиона долара) повећани су за 6,6%, захваљујући приходима од саобраћаја (305 милиона долара), који су порасли за петину, и туризма (65 милиона), са порастом од 62,5%. Највећи расходи су забележени код саобраћаја (124 милиона) и по основу службених путовања (70 милиона долара).

Факторски трансфери (камаџе) забележили су негативан салдо од 96 милиона долара или три пута више него претходне године, као резултат оживљавања службе отплате дуга.

Нето приходи по основу *ијекућних трансфера* (1.505 милиона) повећани су за четвртину у односу на 2001. и у највећој мери су допринели повећању понуде девиза. Највише је повећан прилив од легалног нето откупа девиза по мењачким пословима и прилив дознака из иностранства (520 милиона, од чега је део положен на девизну штедњу). Подигнута ефективна (370 милиона долара) задржана је на приближно истом нивоу као и претходне године, док је по основу унутрашњег промета са Црном Гором и Косовом и Метохијом, по основу одлуке из марта 2001, нето девизни прилив износио 368 милиона долара.

Биланс капитала и финансијских трансакција

Суфицит по кредитно-финансијским трансакцијама достигао је 2.288 милиона долара, што представља пораст од 104,8%. Стране директне инвестиције повећане су са 165 милиона на 475 милиона долара. Ефективно је коришћено 755 милиона долара средњорочних и дугорочних кредита, од чега 608 милиона финансијских кредита или четири пута више

² Одлука о условима, критеријумима и поступку одобравања квота за извоз ("Службени лист СРЈ", 56/2002).

него претходне године. У укупним кредитима, кредити за опрему су повећани за 52,2%, на 137 милиона долара, док су кредити за репродукцију имали маргинално учешће (10 милиона долара). Отплате главнице дуга су у овом периоду износиле свега 64 милиона долара (углавном кредита за опрему и репродукцију).

Нето прилив по основу краткорочних кредита и депозита износио је 158 милиона долара, као резултат одложених плаћања увезене нафте и гаса. Највећи део осталог капиталног прилива чини процењени део нове девизне штедње, који потиче из средстава тезаурисаних у земљи у ранијим годинама (преко 496 милиона) и дела девиза од мењачких послова у земљи (преко 600 милиона долара).

У ставци грешке и пропусти повећан је суфицит (са 296 на 698 милиона долара), највећим делом због обухвата робног дефицита Црне Горе (488 милиона долара)³, увоза становништва, нерегистрованог увоза, тј. краткорочних трговинских кредита (увоз на бази отворених акредитива), који ће у наредном периоду бити плаћени, и ефеката међувалутних промена.

На основу текућих и кредитно-финансијских трансакција у 2002. години је остварен позитиван укупни биланс од 1.255 милиона долара, према 765 милиона у претходној години.

Планови за 2003. годину

Да би се одржала монетарна стабилност и ојачала конкурентска способност привреде Србије, према ревидираној (у мају) пројекцији платног биланса за 2003. годину, као основни циљеви у области платног биланса утврђени су раст извоза од 29% и раст увоза од 24,5%. Пројектовано је да дефицит текућег платног биланса износи 2,3 милијарде долара (10,7% БДП-а) и раст нето девизних резерви Народне банке Србије 142 милиона долара. Наиме, бруто девизне резерве Народне банке Србије треба да се повећају за 392 милиона, док обавезе износе 250 милиона долара.

³ С обзиром да платни биланс СРЈ не садржи платни промет Црне Горе са иностранством, робни дефицит се евидентира у ставци грешке и пропусти, док се у текућем делу исказује нето девизни прилив по основу Закона о привременом обављању одређених послова платног промета на територији Црне Горе и Косова.

ОДНОСИ СА ИНОСТРАНСТВОМ

ОДНОСИ СА МЕЂУНАРОДНИМ МОНЕТАРНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА	78
МЕЂУНАРОДНИ МОНЕТАРНИ ФОНД	78
ГРУПАЦИЈА СВЕТСКЕ БАНКЕ	79
ОДНОСИ СА ЕВРОПСКОМ УНИЈОМ	80
ЕВРОПСКА ИНВЕСТИЦИОНА БАНКА	80
ЕВРОПСКА БАНКА ЗА ОБНОВУ И РАЗВОЈ	81
ОДНОСИ СА ПАРИСКИМ КЛУБОМ ПОВЕРИЛАЦА	81
ОДНОСИ СА ЛОНДОНСКИМ КЛУБОМ ПОВЕРИЛАЦА	82
БИЛАТЕРАЛНА САРАДЊА	82
СУКЦЕСИЈА ИМОВИНЕ БИВШЕ СФРЈ	83
СПОЉНИ ДУГ СР ЈУГОСЛАВИЈЕ	84

Односи са међународним монетарним институцијама

Међународни монетарни фонд

Као резултат успешно вођене економске политике у 2001. години и позитивно окончане друге ревизије економског програма у оквиру стенд-бај аранжмана са Међународним монетарним фондом, СР Југославија је почетком 2002. године повукла трећу траншу кредита у износу од 50 милиона специјалних права вучења. Након тога, отпочели су преговори представника Међународног монетарног фонда и југословенске делегације не само о коначној оцени стенд-бај аранжмана већ и о одобравању новог финансијског аранжмана ради даље подршке економским реформама у земљи.

Одбор извршних директора Међународног монетарног фонда је 13. маја СР Југославији одобрио аранжман за продужено финансирање у износу од 650 милиона специјалних права вучења (око 829 милиона долара¹). Истог дана Одбор је прихватио извештај о коначној ревизији резултата спровођења стенд-бај аранжмана, чији је рок доспећа, на предлог Савезне владе, продужен за два месеца. Тако је СР Југославија испунила услове да повуче средства у износу од 100 милиона специјалних права вучења, и то по основу последње транше стенд-бај аранжмана и прве транше аранжмана за продужено финансирање. Аранжман за продужено финансирање одобрен је на основу добрих резултата спровођења економског програма подржаног претходним стенд-бај аранжманом, као и задовољавајућег економског програма стабилизације и реформи за период 2002-2005. године. Основу средњорочног економског програма чине постизање одрживог привредног раста, ниске стопе инфлације, даљег раста девизних резерви и побољшања животног стандарда.

Средства Међународног монетарног фонда у оквиру аранжмана за продужено финансирање могу да се користе у 13 једнаких транши од по 50 милиона специјалних права вучења, а условљена су остваривањем резултата у оквиру средњорочног економског програма. Током 2002. године СР Југославија је у оквиру тог аранжмана повукла две транше у износу од 100 милиона специјалних права вучења. За разлику од стенд-бај аранжмана, код кога је контрола спровођења програма вршена

¹Примењен курс на дан 13. маја 2002: 1 САД долар = 1,27564 специјалних права вучења.

тримесечно, код аранжмана за продужено финансирање предвиђена је полугодишња ревизија, што представља потврду кредибилне економске политике земље.

Закључивање аранжмана за продужено финансирање омогућило је реализацију прве фазе смањења дуга СР Југославије према повериоцима Париског клуба у износу од 51%, а до сада је реализован отпис од око 1,7 милијарди долара. Преосталих 15% отписа дуга према повериоцима Париског клуба биће реализовано након окончања овог аранжмана.

Групација Светске банке

Имајући у виду да је СР Југославија средином 2001. године успешно регулисала своје чланство у Светској банци и стекла тзв. мешовити ИДА статус, створени су предуслови да се користе средства ове развојне финансијске институције. Ради подршке СР Југославији, Светска банка је одобрила оквирни кредит од 540 милиона долара за период 2001-2004. година под ИДА условима, тј. са роком доспећа од 20 година, периодом чека од 10 година и трошковима од 0,75%, од чега је 80% намењено структурним, а 20% развојним пројектима. У оквиру овог аранжмана најзначајнији су кредит за структурно прилагођавање (SAC), који је у целини искоришћен (око 75 милиона долара), и кредит за развој приватног и финансијског сектора (PFSAC I), који је такође у целини искоришћен (око 92 милиона долара).

Кредит за структурно прилагођавање је одобрен као подршка структурним реформама и транзицији ка тржишној привреди. Средства овог кредита наменски ће се користити за реформу јавних финансија, енергетског сектора и социјалне заштите. Кредит за развој приватног и финансијског сектора намењен је реформи домаћег финансијског система и као подршка процесу приватизације у реалном сектору.

Под ИДА условима одобрени су и кредити чија средства нису повучена током 2002. године. То је кредит за структурно прилагођавање одобрен Црној Гори (око 16 милиона долара), као и кредити СР Југославији за финансирање извозних пројеката (око 12 милиона долара), за унапређење царинског система (око 7,5 милиона долара) и за унапређење образовања (око 10 милиона долара). Такође током године под ИДА условима одобрен је кредит Црној Гори за унапређење образовања (око 5 милиона долара).

СР Југославија је у јулу припремила Стратегију за сузбијање сиромаштва, која се заснива на програму јачања привредног раста и спровођењу здраве макроекономске политике. Материјал је разматран на Одбору извршних директора Светске банке у августу, а то ће представљати основу за формулисање даље финансијске подршке СР Југославији под најповољнијим условима.

Односи са Европском унијом

Током 2002. године је, у оквиру макрофинансијске помоћи коју је Савет ЕУ у 2001. одобрио СР Југославији у износу од 345 милиона евра, реализована друга и трећа транша бесповратне финансијске помоћи у укупном износу од 85 милиона евра, чиме је СР Југославија у потпуности искористила макрофинансијску помоћ ЕУ.

Савет Европске уније је 5. новембра 2002. године одобрио СР Југославији 130 милиона евра у оквиру нове макрофинансијске помоћи, као даљу подршку спровођењу програма економске стабилизације и реформи земље. Та помоћ обухвата зајам у износу од 55 милиона евра и бесповратну финансијску помоћ од 75 милиона евра. Планирано је да средства нове макрофинансијске помоћи буду исплаћена у три транше, а исплата је условљена постизањем одговарајућих резултата у спровођењу актуелног аранжмана за продужено финансирање са Међународним монетарним фондом, као и позитивном оценом Европске комисије о оствареним економским резултатима. Крајем године реализована је прва транша бесповратне финансијске помоћи у износу од 30 милиона евра.

У току су преговори СР Југославије и ЕУ у вези са испуњењем услова за потписивање Споразума о стабилизацији и придруживању ЕУ. Споразум о стабилизацији и придруживању је међународни уговор, чијим ступањем на снагу држава потписница постаје придружена чланица ЕУ. Споразум садржи услове које би држава потписница требало да испуни, а који се односе на политичке, економске и трговинске односе међу уговорним странама.

С тим у вези до сада је одржано пет састанака Консултативне радне групе као првог облика институционализоване сарадње СР Југославије и ЕУ. Током 2002. године одржана су три последња састанка, на којима је извршена свеобухватна анализа стања институционалних и правних реформи у земљи, а предстоји израда студије изводљивости. Студију изводљивости о преговорима о Споразуму о стабилизацији и придруживању требало би да припреми ЕУ. Очекује се да преговори о стабилизацији и придруживању ЕУ започну на јесен 2003. године.

Европска инвестициона банка

Током 2002. године Европска инвестициона банка (ЕИБ) одобрила је СР Југославији три кредита. Одобрен је кредит за реконструкцију железнице у износу од око 90 милиона долара, при чему је искоришћено око 20 милиона долара. Кредит је одобрен на 20 година, са периодом чека од пет година. Дана 16. јула закључен је финансијски уговор између СР Југославије и ЕИБ (Апекс глобални кредит) у износу од 20 милиона евра за финансирање малих и средњих предузећа и инфраструктурних пројеката на општинском и градском нивоу. Кредит је одобрен на период од 12 до 15 година са периодом чека од три до пет година. ЕИБ је одобрила и кредит за изградњу Коридора 10 у износу од око 100 милиона долара, са роком доспећа од 20 година и периодом чека од пет година.

Европска банка за обнову и развој

Европска банка за обнову и развој (ЕБРД) такође је укључена у финансирање пројекта изградње Коридора 10 и за ту сврху је одобрила око 80 милиона долара, са роком доспећа од 15 година и периодом чека од три до пет година. ЕБРД је одобрила средства за реконструкцију инфраструктуре у Новом Саду, Нишу и Крагујевцу у укупном износу од око 16 милиона долара. Средства по основу тих кредита нису коришћена током 2002. године.

Током 2002. године коришћена су средства по основу кредита ЕБРД који су одобрени у 2001. години, и то: кредита за инфраструктуру Београда у износу од око 12,5 милиона долара, кредита ЖТП-у Београд у износу од око 4,5 милиона долара и кредита за реконструкцију ЕПС-а у износу од око 1,7 милиона долара.

Односи са Париским клубом поверилаца

Усаглашеним записником о консолидацији дуга СР Југославије према повериоцима Париског клуба, који је потписан у Паризу 28. децембра 2001, договорено је да се реструктурира њен спољни дуг у износу од око 4,5 милијарди САД долара под изузетно повољним условима, који подразумевају отпис 66% дуга, чиме је пружена подршка економским и структурним реформама земље.

На основу договора у Паризу, у 2002. су обављени билатерални преговори са државама чланицама Париског клуба, који су завршени потписивањем, односно парафирањем билатералних споразума о регулисању дуга СР Југославије са: Данском, Шведском, Шпанијом, Холандијом, Аустријом, Немачком, Канадом, Норвешком, Белгијом, Француском, Великом Британијом, Швајцарском, САД и Русијом. Очекује се да у току 2003. године буду потписани и билатерални споразуми са Италијом, Јапаном и Финском. Такође се очекује да ће се са Кувајтом постићи споразум о регулисању дуга под условима који су договорени са Париским клубом поверилаца, иако Кувајт није чланица тог клуба. Преговори са Кувајтом у којима су, поред представника Савезне владе, учествовали и представници Народне банке Југославије, започети су маја 2002. године.

Закључењу билатералних споразума претходио је комплексан поступак усаглашавања дуга, који је, у сарадњи са пословним банкама, обавила Народна банка. Такође, Народна банка је имала активну улогу у преговорима са представницима држава кредитора. У потписаним билатералним споразумима Народна банка Југославије је одређена за агента државе у погледу сервисирања дуга према повериоцима Париског клуба.

Склапањем трогодишњег аранжмана са ММФ-ом у мају 2002. створени су услови за прву фазу отписа 51% дуга. У складу са закљученим билатералним споразумима са повериоцима Париског клуба,

реализован је отпис од око 1,7 милијарди долара дуга. Након позитивне оцене о извршењу аранжмана за продужено финансирање са ММФ-ом, договорено је да се додатно смањење дуга од 15% реализује у марту 2005. године.

Односи са Лондонским клубом поверилаца

У 2002. години настављени су преговори са Лондонским клубом поверилаца о начину регулисања обавеза по Новом финансијском споразуму (НФА) и Споразуму о депозитној и трговинској олакшици (ТДФА) из 1988. године. Дуг према овој категорији поверилаца износи око 2,4 милијарде долара.

Преговори са комерцијалним банкама обављају се преко Саветодавног комитета банака, у који улазе највеће банке повериоци.

У току године одржано је неколико рунди преговора, на којима је настојано да се постигну што повољнији услови сервисирања дуга, тј. услови који су у погледу нивоа отписа дуга (66% нето садашње вредности дуга), рока отплате и висине каматних стопа на остатак дуга компатибилни условима постигнутим са повериоцима Париског клуба.

Досадашње понуде поверилаца Лондонског клуба биле су неприхватљиве, не само из разлога што под понуђеним условима држава не би била у могућности да сервисира своје обавезе, већ и стога што би њихово прихватање значило нарушавање споразума са повериоцима Париског клуба, којим је држава преузела обавезу да дуг према осталим повериоцима репрограмира под условима сличним условима постигнутим са повериоцима Париског клуба.

Билатерална сарадња

У оквиру сарадње са централним банкама других земаља, у 2002. години су реализоване посете гувернера централним банкама Аустрије, Холандије и Грчке.

Ради спровођења Споразума о економској и техничкој сарадњи између Савезне владе и Владе Кине закљученог у јануару 2002, којим је нашој земљи додељена хуманитарна помоћ од 30 милиона јуана, Народна банка Југославије је у априлу 2002. са *Bank of China* потписала банкарски аранжман о књиговодственој процедури за спровођење тог споразума.

Народна банка Југославије и *Bank of China* такође су потписале споразум којим се рок доспећа краткорочног међубанкарског кредита од 100 милиона долара продужава до краја 2002. године.

У августу је делегација *Export-Import Bank of China* посетила Београд и том приликом су у Народној банци започети разговори у вези са регулисањем дуга по финансијском кредиту од 100 милиона долара. Наставак разговора планиран је у 2003. години.

Народна банка Југославије је у току 2002. потписала три банкарска аранжмана са *Bank of Tokyo – Mitsubishi*, којима је регулисано отварање рачуна и начин плаћања по основу помоћи коју је Влада Јапана одобрила нашој земљи у укупној вредности од око 2.000 милиона јена за ревитализацију Хидроелектране "Бајина Башта", набавку музичких инструмената за Београдску филхармонију и помоћ јавном превозу у Београду. Најављене су и нове донације Владе Јапана у 2003. години.

Сукцесија имовине бивше СФРЈ

Ради спровођења Анекса Ц Споразума о питањима сукцесије бивше СФРЈ, који је потписан у Бечу 26. јуна 2001, у току 2002. је одржано више састанака *Одбора за расподелу финансијске имовине и дугова бивше СФРЈ*, као и састанака *Групе експертних држава сукцесора* за одређена питања. Представници Народне банке су активно и конструктивно учествовали у раду Одбора и Експертске групе.

У оквиру тих преговора разматрана су следећа питања:

- утврђивање правог стања на рачунима код мешовитих банака,
- припрема документације и отпочињање преговора са Руском Федерацијом у вези са регулисањем клириншких потраживања према бившем СССР-у,
 - подела монетарног злата,
 - питање поделе девизних средстава Народне банке бивше СФРЈ која су блокирана на рачунима страних банака.

Постигнута сагласност представника држава сукцесора, која се манифестовала у потписивању одговарајућих одлука, односила се на активности везане за усаглашену кореспонденцију са мешовитим банкама и централним банкама држава у којима се налазе те банке, како би се обезбедили валидни подаци о стању и промету на рачунима које је Народна банка бивше СФРЈ држала код тих банака.

Рад на усаглашавању података везаних за регулисање клириншких потраживања према бившем СССР-у на нивоу експертских група, као и рад на заједничкој платформи за преговоре са Руском Федерацијом, био је од суштинског значаја за решавање овог питања. Те активности су резултирале потписивањем, у марту 2003, мултилатералног Меморандума између Владе Руске Федерације и влада држава сукцесора бивше СФРЈ о регулисању међусобних финансијских потраживања.

Постигнут је договор у вези са поделом преосталог монетарног злата. Представници држава сукцесора одлучили су да се механизам и методологија поделе монетарног злата у БИС-у примени и на поделу преосталог монетарног злата, које се налази у другим финансијским институцијама.

Питање поделе девизних средстава Народне банке бивше СФРЈ која су блокирана на рачунима страних банака разматрано је у вези са тзв. америчком иницијативом за договорну дистрибуцију тих средстава.

Договорено је да државе сукцесори сепаратно доносе ставове у вези са том иницијативом. Администрација САД је, одлуком ОФАК-а од 27. децембра 2002, одмрзла тзв. недржавна средства субјеката из СР Југославије која су била блокирана у америчким комерцијалним банкама.

Поред наведеног, чињеница која је пресудно утицала на имплементацију Анекса Ц Споразума о питањима сукцесије јесте одсуство ратификације овог споразума од стране Републике Хрватске.

Спољни дуг СР Југославије

У периоду вишегодишње економске изолације и међународних санкција извршавање наших обавеза према иностраним кредиторима било је онемогућено. Камате на тај дуг су приписиване, услед чега је укупан дуг знатно повећан. Затезне камате су нарасле на петину укупног дуга.

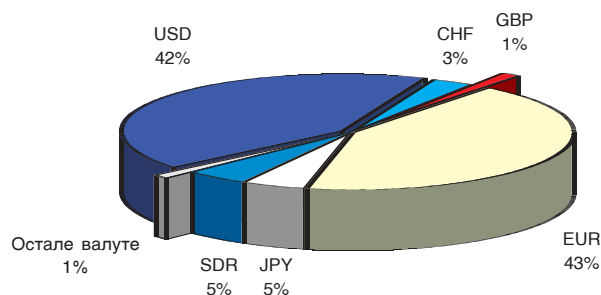
Тек крајем 2000. године започети су преговори о решавању спољног дуга и до сада је регулисано преко 60% укупног дуга према иностранству (око 6,5 милијарди долара). Регулисане су обавезе са међународним финансијским институцијама и према владама повериоцима Париског клуба, док је наступио застој у преговорима са Лондонским клубом, тј. са комерцијалним банкама. У децембру 2000. године одобрена је хитна постконфликтна помоћ у износу од 150 милиона долара, чиме су регулисане доспеле неплаћене обавезе према Међународном монетарном фонду. Европска заједница је у септембру 2001. године одобрила зајам од 221 милион долара, којим су регулисане обавезе према ЕИБ. Такође, са ЕИБ је уговорен репрограм десет старих зајмова који још нису били доспели. Чланство у Међународној банци за обнову и развој обновљено је у мају 2001. године после регулисања доспелог неизмиреног дуга од 1,8 милијарди долара. Та институција је у децембру 2001. решила проблем југословенског дуга одобравањем пет консолидационих зајмова за рефинансирање, што је до сада било омогућено једино Бангладешу и Босни и Херцеговини. У априлу 2002. године је према ЦЕБ (бивши ЕУРОФОНД) репрограмiran дуг од 32,2 милиона долара. Средином новембра 2001. године потписан је усаглашени записник о консолидацији дуга СР Југославије према Париском клубу, којим је у марту 2002. године извршен отпис 51% дуга, док је преостали део репрограмiran на преко 22 године. Уколико се испуне услови према усаглашеном записнику, тј. уколико се успешно испуне услови по основу аранжмана са Међународним монетарним фондом, у марту 2005. очекује се додатно смањење од 15%.

Преговори о регулисању наших потраживања од иностранства су у току.

Укупан дуг према иностранству на крају 2002. године износио је 11.839 милиона долара, што чини 80% БДП-а и 360% извоза робе и услуга. У односу на претходну годину, дуг према иностранству је

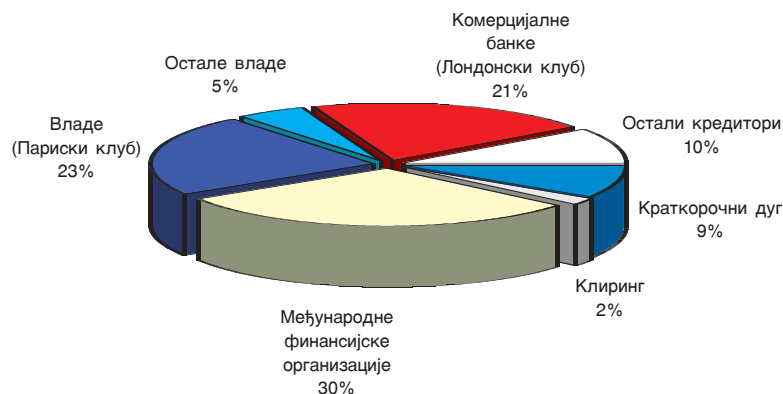
маргинално повећан (0,8%), с тим што је коришћено 0,7 милијарди долара нових кредита. Имајући у виду да је дуг према владама повериоцима Париског клуба смањен за 1,3 милијарде, његово нето повећање настало је заправо због међувалутних промена по основу пада вредности долара, будући да се спољни дуг исказује у доларима, а да је око 60% кредита закључено у другим валутама и да се отплаћује у тим валутама.

Валутна структура спољног дуга СРЈ
на дан 31. 12. 2002.

Од укупног стања дуга на крају 2002. године 3,7 милијарди долара односи се на међународне финансијске организације, а његово повећано учешће са 22% у 2000. на 30% у 2002. години резултат је новозакључених кредита. Дуг према Париском клубу кредитора од 2,7 милијарди долара чинио је петину укупног дуга. Смањење учешћа тог дуга са 36% у 2000. години на 23% у 2002. години последица је отписа дуга у висини од 51% у марту 2002. године. Укупан дуг према Лондонском клубу поверилаца (2,4 милијарде долара) представљао је петину укупног дуга и он је повећан због приписа камате.

Учешће инокредитора у спољном дугу СРЈ
на дан 31. 12. 2002.

Укупан спољни дуг СР Југославије ¹⁾

(у милионима САД долара)

Инокредитори	2000.	2001.	2002.
Укупни дугорочни и средњорочни кредити	10.056	10.529	10.634
Међународне финансијске организације	2.488	2.706	3.702
IMF	152	272	565
IBRD ²⁾	1.781	1.840	2.175
IDA			168
EUROFIMA	126	130	158
IFC	132	175	213
EIB	257	49	114
EU - EC ³⁾		199	235
MIB ⁴⁾	10	11	
EUROFOND - СЕВ	30	28	31
EBRD		2	44
Укупно владе – Париски клуб	4.129	4.037	2.690
Владе Париског клуба ⁵⁾	4.114	4.020	2.593
Кредити закључени после 20. 12. 2000.	15	17	97
Остале владе	490	573	605
Кина	160	224	241
Либија	35	37	38
Кувајт	295	312	326
Комерцијалне банке	2.267	2.299	2.442
Остали кредитори	682	914	1.196
Краткорочни дуг	1.153	1.026	1.020
Неплаћени дуг за увоз нафте и гаса	490	502	513
Остали краткорочни кредити	663	524	508
Клиринг	209	185	184
УКУПАН ДУГ	11.418	11.740	11.839

¹⁾Примењен важећи курс на дан 31. 12. за сваку годину респективно.²⁾Децембра 2001. дуг према Светској банци је консолидован на износ од EUR 2.085.369.033,19.³⁾Кредит од 225 милиона EUR узет од Европске уније 2001. за отплату доспелог дуга према Европској инвестиционој банци.⁴⁾Поверилац по овом кредиту више није Међународна инвестициона банка, Москва, него PFHC Establishment, Лихтенштајн, и од 2002. обавезе према овом кредиту обухваћене су ставком остали кредитори.⁵⁾Дуг према Париском клубу поверилаца консолидован је и утврђени су модели за отплату дуга. Са већином земаља потписани су билатерални споразуми у току 2002, док са Италијом, Јапаном и Финском билатерални преговори још нису завршени.⁶⁾Искључен дуг откупљен од стране НБЈ и других југословенских лица.

БАНКАРСКИ СЕКТОР И НАДЗОР БАНАКА

БАНКАРСКИ СЕКТОР	88
СТРУКТУРА БАНКАРСКОГ СИСТЕМА	88
СТРУКТУРА ПАСИВЕ И АКТИВЕ БАНКАРСКОГ СЕКТОРА	91
КВАЛИТЕТ АКТИВЕ БАНКАРСКОГ СЕКТОРА	94
ОСТВАРЕНИ ПОКАЗАТЕЉИ ПОСЛОВАЊА	95
ПРОФИТАБИЛНОСТ	96
КОНТРОЛА БАНАКА	97
АКТИВНОСТИ У ОБЛАСТИ КОНТРОЛЕ	97
БОНИТЕТНА КОНТРОЛА БАНАКА	98
НЕПОСРЕДНА КОНТРОЛА БАНАКА	99
СПРОВОЂЕЊЕ МЕРА ПРЕМА БАНКАМА	99
ЦЕНТРАЛНИ РЕГИСТАР КРЕДИТА	100
ПЛАНОВИ ЗА 2003. ГОДИНУ	100

Банкарски сектор

Структура банкарског система

Након значајних промена у структури банкарског сектора земље извршених у 2001. и почетком 2002. године, када су затворене укупно 23 банке, односно 66% билансне суме целокупног банкарског система, укључујући и четири највеће банке, у 2002. години број банака се није знатније променио. Током године је спроведена својинска трансформација групе банака, од којих је већина раније била у друштвеној својини, и трансформација Поштанске штедионице у банку универзалног типа, и започело се са преговорима са већим бројем реномираних банака.

Најзначајније активности везане за својинско реструктурирање банкарског сектора односиле су се на групу банака код којих је Република Србија стекла власништво конверзијом потраживања по основу кредита Париског и Лондонског клуба поверилаца и по основу старе девизне штедње. Од 16 банака из те групе, код њих 11 (од чега су три у санацији) Република Србија је стекла привремено већинско власништво, док код пет банака има мањински удео. Будући да конверзија потраживања има за крајњи циљ убрзање процеса приватизације у банкарском и реалном сектору, Република Србија ће стечене акције банака понудити на тржишту у наредном периоду.

Поштанска штедионица је трансформисана у банку у складу са одредбама измењеног и допуњеног Закона о банкама и другим финансијским организацијама, који је више не третира као посебан облик других финансијских организација.

Укупан број банака је на крају године износио 50 (укључујући две из северног дела Косова), од којих:

- 6 под већинском контролом страних банака,
- 6 у већинском власништву других страних лица,
- 15 са претежно приватним капиталом,
- 8 са претежним учешћем предузећа у друштвеној својини,
- 11 у поступку приватизације, уз већинско учешће Републике Србије, од којих су три банке у поступку санације,
- 4 са значајним учешћем државног капитала.

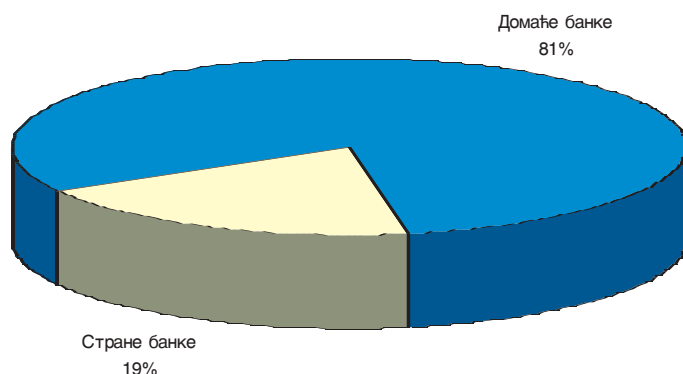
У укупној билансној суми банкарског сектора приватне банке су учествовале са 23,6%, а у капиталу са 39,7%. Стране банке и банке са претежним иностраним капиталом, чији се број повећавао, имале су све значајнију улогу, што потврђује податак да су у укупној билансној суми банкарског сектора учествовале са 27%, а у укупном капиталу са 19,4%.

Власничка структура банкарског сектора

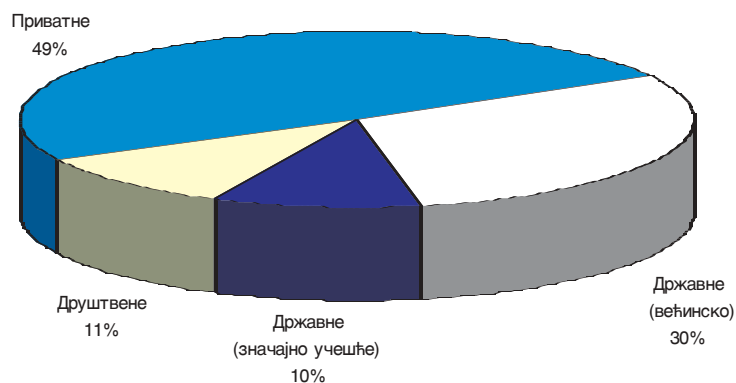
(износ у милионима динара, учешће у %)

	Билансна сума	Учешће	Капитал	Учешће
Домаће банке	231.128	73,0	51.247	80,6
– државне (већинско)	112.708	35,6	15.490	24,4
– државне (значајно учешће)	25.579	8,1	5.076	8,0
– друштвене	18.049	5,7	5.412	8,5
– приватне	74.792	23,6	25.269	39,7
Стране банке	85.450	27,0	12.340	19,4
– у потпуном власништву	38.231	12,1	4.791	7,5
– у већинском власништву	47.219	14,9	7.549	11,9
Укупно	316.578	100,0	63.587	100,0

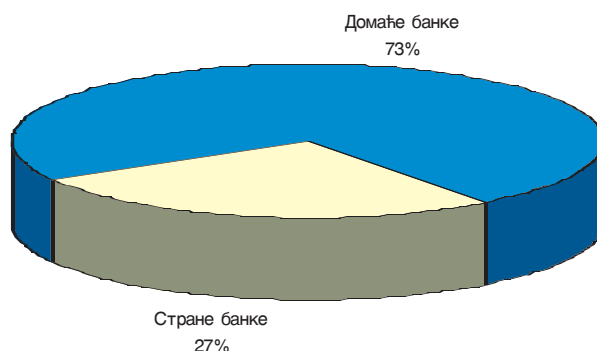
Учешће домаћих и страних банака у укупном капиталу банкарског сектора

Структура власништва домаћих банака

Учешће домаћих и страних банака у билансној суми банкарског сектора

Збирни подаци из рекласификованих биланса стања на дан 31. децембра 2002. године показују да је укупна билансна сума свих банака износила 316.578 милиона динара, што значи да је у поређењу са 31. децембром 2001. повећана за приближно 25 милијарди динара или 8,6%.

Однос билансне суме 2001 -2002.

	31. дец. 2002. ¹⁾	31. дец. 2001. ²⁾
Укупна билансна сума	316.578	291.460

¹⁾Без података за Југобанку а.д. Косовска Митровица.

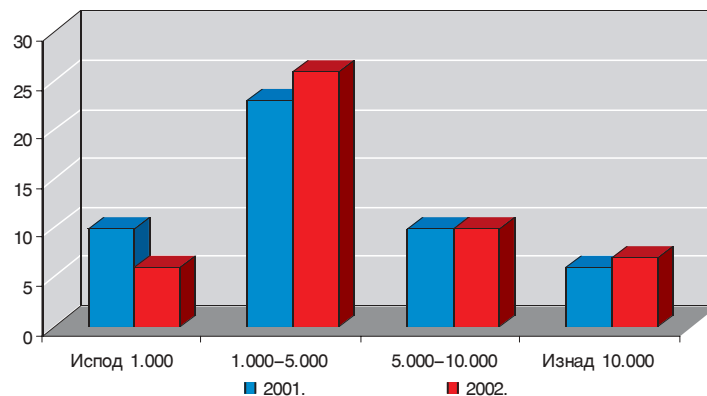
²⁾Без података за четири велике банке којима је 3. 1. 2002. године одузета дозвола за рад.

Структура по висини билансне суме показује да се највећи број банака (преко половине) налази у групи банака средње величине, са билансном сумом од 1.000 до 5.000 милиона динара, а да је у односу на претходну годину преполовљен број најмањих банака.

Распоред банака по вредности билансне суме у 2001-2002.

(износ у милионима динара)

Билансна сума	31. дец. 2002.		31. дец. 2001.	
	Број банака	Билансна сума	Број банака	Билансна сума
Изнад 10.000	7	168.929	6	153.441
Од 5.000 до 10.000	10	79.089	10	75.940
Од 1.000 до 5.000	26	65.032	23	55.331
Испод 1.000	6	3.528	10	6.748

Број банака по вредности билансне суме
у 2001–2002.

Структура пасиве и активе банкарског сектора

Промене у билансној структури банкарског сектора настале су значајним делом као последица спровођења Закона о регулисању јавног дуга Савезне Републике Југославије по основу девизне штедње грађана и Закона о регулисању односа између Савезне Републике Југославије и правних лица и банака са територије Савезне Републике Југославије који су првобитни дужници или гаранتي према повериоцима Париског и Лондонског клуба (донетих средином 2002. године).

Пасива банака са стањем на дан 31. децембра 2002. године имала је следећу структуру:

Структура пасиве банака

(износ у милионима динара, учешће у %)

	31. децембар 2002.		31. децембар 2001.	
	Износ	Учешће	Износ	Учешће
Депозити по виђењу	131.520	41,5	72.608	24,9
Краткорочне обавезе према НБЈ	419	0,1	264	0,1
Краткорочни депозити	39.705	12,5	20.677	7,1
Краткорочни кредити	2.590	0,8	3.728	1,3
Краткорочне хартије од вредности	1.836	0,6	2.796	1,0
Остала пасива и ванпословни извори средстава	8.375	2,7	7.849	2,7
Дугорочне обавезе према НБЈ	298	0,1	389	0,1
Дугорочни депозити	2.270	0,7	845	0,3
Дугорочни кредити	29.174	9,2	40.847	14,0
Дугорочне хартије од вредности	2.752	0,9	1.166	0,4
Обавезе по девизној штедњи	0	0,0	69.908	24,0
Дугорочна резервисања	32.217	10,2	24.191	8,3
Субординиране обавезе	1.835	0,6	6	0,0
Капитал	63.587	20,1	46.186	15,8
Укупна пасива	316.578	100,0	291.460	100,0

Структура пасиве пословних банака за 2001–2002.

Искњижавање обавеза по старој девизној штедњи из биланса у ванбиланс и конверзија дугорочних обавеза по основу Париског и Лондонског клуба у акције банке, у складу са донетим законима, довели су до чишћења биланса банака од извора средстава који нису могли да се претворе у каматоносну активу, чиме је величина и структура биланса банкарског сектора приказана реалније.

У структури укупних извора средстава од 316.578 милиона динара, највеће учешће, 41,5%, имају депозити по виђењу. Друга ставка по величини је капитал, 20,1%, а затим краткорочни депозити, са учешћем од 12,5%. Уз дугорочна резервисања (10,2%) и дугорочне кредите (9,2%), то су једино значајне ставке пасиве банкарског сектора, са укупно 93,5%.

Депозитни потенцијал банака достиже 173.495 милиона динара или 54,7% укупне пасиве. Повећање депозитног потенцијала износи 79.365 милиона динара или 84,3% и резултат је првенствено повећања депозита по виђењу и краткорочно орочених депозита.

Структура капитала банака

(износи у милионима динара)

КАПИТАЛ	31. децембар 2002.	31. децембар 2001.
Акцијски капитал	79.447	40.481
Емисиона премија	126	–
Ревалоризационе резерве	16.917	11.167
Резерве из добити	4.913	5.794
Добит	931	751
Сопствене акције	162	898
Губитак	38.584	11.109
Укупно	63.587	46.186

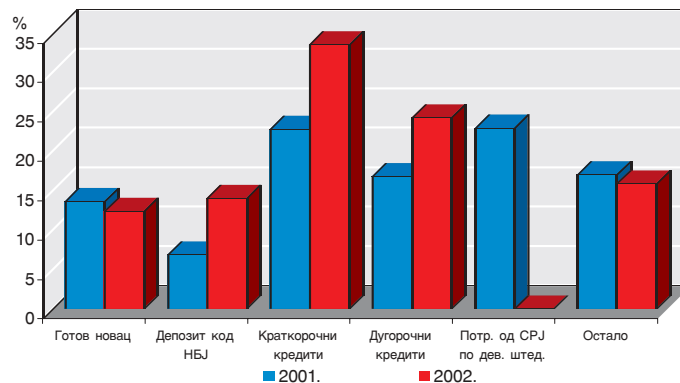
Капитал банкарског сектора на дан 31. децембра 2002. године износио је 63.587 милиона динара и чинио је 20,1% његове пасиве. Повећање у односу на 31. децембар 2001. износило је 17.401 милион динара или 37,7%.

Структура aktive банака

(износ у милионима динара, учешће у %)

	31. децембар 2002.		31. децембар 2001.	
	Износ	Учешће	Износ	Учешће
Готовина и готовински еквиваленти	39.157	12,4	39.489	13,6
Депозити код НБЈ и кратк. хартије од вредности	44.406	14	20.045	6,9
Краткорочни кредити и пласмани	105.987	33,5	66.562	22,8
Краткорочне хартије од вредности и остали пласмани	7.495	2,4	6.638	2,3
Хартије од вредности и други пласмани	1.516	0,5	2.238	0,8
Остала актива и ванпословна средства	10.450	3,3	13.830	4,7
Потраживања од СРЈ по девизној штедњи	0	0,0	66.787	22,9
Дугорочни кредити и пласмани	76.770	24,2	49.023	16,8
Дугорочне хартије од вредности	4.232	1,3	8.106	2,8
Учешћа у капиталу	5.302	1,7	5.182	1,8
Стална средства	21.263	6,7	13.560	4,6
Укупна актива	316.578	100,0	291.460	100,0

Структура active пословних банака за 2001–2002.

У структури active на нивоу посматраних банака највеће учешће, 33,5% (повећање за око 40 милијарди динара), имају краткорочни и дугорочни кредити (24,2%), код којих се од укупног пораста, који је износио приближно 28 милијарди динара, око 10 милијарди односи на накнадно укњижавање потраживања банака од комитената по основу кредита Париског и Лондонског клуба.

Услед побољшања ликвидности банкарског сектора током године, средства банака код Народне банке Југославије су порасла за приближно 24,4 милијарде динара.

Рочна структура извора и средстава на дан 31. децембра 2002. године показује висок степен усклађености пословања банака по овом основу.

Рочна структура (износи у милионима динара)		
	31. децембар 2002.	31. децембар 2001.
ПАСИВА		
Краткорочни извори	184.445	107.514
Дугорочни извори и капитал	132.133	183.946
Укупно	316.578	291.460
АКТИВА		
Краткорочна потраживања	209.011	148.803
Дугорочна потраживања	107.567	142.657
Укупно	316.578	291.460

Девизни и динарски подбиланс банака, сачињен на основу рекласификованих биланса стања банака, показује да је одступање девизне пасиве од девизне активе износило 17,1%.

Девизни подбиланс банака		
	31. децембар 2002.	31. децембар 2001.
ПАСИВА		
Девизни подбиланс	132.477	179.650
Учешће у пасиви	41,8	61,6
АКТИВА		
Девизни подбиланс	159.891	189.560
Учешће у активи	50,5	65,0

Квалитет активе банкарског сектора

Средином јула 2002. године Народна банка Југославије је донела нову одлуку о критеријумима за класификацију билансне активе и ванбилансних ставки према степену наплативости и висини посебне резерве банака и других финансијских организација, којом су пооштрени квалитативни и квантитативни критеријуми за класификацију активе, утврђене одбитне ставке од основице за обрачун посебних резервисања и промењене стопе издвајања посебне резерве.

Са стањем на дан 31. децембра 2002. године, од укупне (билансне и ванбилансне) суме, која је износила 519.907 милиона динара, класификовано је 45,4% или 235.936 милиона и умањено за одбитне ставке у износу од 33.553 милиона динара.

Структура ризичне активе банкарског сектора са аспекта класификације према степену наплативости са стањем на дан 31. децембра 2002. године приказана је у следећем прегледу:

Класификација aktive банака (износи у милионима динара)						
Категорија	31. децембар 2002.			31. децембар 2001.		
	Посебна резерва			Посебна резерва		
	Износ	Издавање	Висина	Износ	Издавање	Висина
А	127.886	2%	2.558	151.741	0%	0
Б	25.336	5%	1.267	30.766	0%	0
В	10.218	25%	2.555	10.033	50%	5.016
Г	26.739	50%	13.370	3.080	75%	2.310
Д	12.204	100%	12.204	13.281	100%	13.281
Укупно	202.383		31.952	208.901		20.607

Од укупно класификованих краткорочних кредита, 13,5% представља лоше кредите, класификоване у категорије В, Г и Д, док је код дугорочних кредита тај проценат знатно већи (41,3%). Кад је реч о гаранцијама, у три најлошије категорије класификовано је 11,7% плативих и 15% чинидбених гаранција.

Лоша актива (актива класификована у В, Г и Д категорију) износи 49.161 милион динара и учествује у укупно класификованој активи са 24,3%. У односу на 31. децембар 2001. године, она је у апсолутном износу повећана за 22.767 милиона динара или 86,3%, док је њено учешће у укупно класификованој активи релативно повећано са 12,6% на 24,3%. Разлог за повећање је првенствено чињеница што потраживања банака од комитената по основу кредита Париског и Лондонског клуба у 2001. години нису класификована по прописаним критеријумима, већ су исказивана у оквиру категорије А, док су у 2002. години класификована по општим критеријумима, као и остала актива.

Услед наведеног, учешће лоше активе у укупној билансној активи и ванбилансним ставкама повећано је са 6,9% у 2001. години на 9,5% на крају 2002, а учешће потенцијалних губитака у капиталу порасло је са 50,3% на 51,4%.

Потенцијални губици банкарског сектора повећани су за 11.345 милиона динара или 55,1% у односу на 2001. годину.

Остварени показатељи пословања

Већина банака је са 31. децембром 2002. године ускладила коефицијенте адекватности капитала, великих и највећих могућих кредита и коефицијент трајних улагања са прописаним вредностима.

Релативни показатељи пословања (у %)		
	31. децембар 2002.	Број банака са неусклађеним показатељима
Коефицијент адекватности капитала (мин. 8%)	30,40%	2
Коефицијент великих и највећих могућих кредита (макс. 400%)	158,30%	7
Коефицијент трајних улагања у основна средства и предузећа (макс. 60%)	37,70%	5

Наведена три показатеља била су код 40 банака у потпуности усклађена, код једне банке у санацији неусклађена су била сва три показатеља, три банке су имале по два неусклађена показатеља (од којих су две у санацији), а код пет банака неусклађен је био по један показатељ.

Обавезу да до 31. децембра 2002. године обезбеди 60% прописаног најмањег износа новчаног дела акционарског капитала (противвредност шест милиона евра од укупно десет милиона евра) није испунило шест банака, од којих три у санацији.

Банке су биле усклађене у погледу показатеља ликвидности и већина банака у погледу показатеља девизног ризика.

Профитабилност

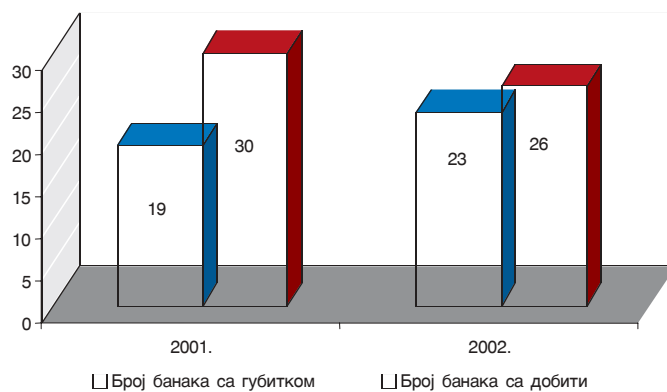
Банке су за период 1. јануар-31. децембар 2002. године исказале губитак од 27.408 милиона динара, посматрано у нето износу (укупна добит умањена за укупан губитак).

Финансијски резултат банака 2001 -2002. (износ у милионима динара)

	31. децембар 2002.		31. децембар 2001.	
	Износ	Број банака*	Износ	Број банака
1. Губитак	28.318	23	11.198	19
2. Добит	910	26	675	30
Финансијски резултат (2-1)	-27.408	49	-10.523	49

*Без података за Југобанку а.д. Косовска Митровица.

Број банака које су оствариле добит/губитак у 2001–2002.

У структури прихода и расхода најзначајније је учешће прихода по основу камата и укидања резервисања, односно непословних и ванредних расхода и расхода резервисања.

Спровођење Закона о регулисању јавног дуга Савезне Републике Југославије по основу девизне штедње грађана и Закона о регулисању

односа између Савезне Републике Југославије и правних лица и банака са територије Савезне Републике Југославије које су првобитни дужници или гаранти према повериоцима Париског и Лондонског клуба имало је за последицу оптерећивање расхода банака по основу обезбеђења средстава за покриће 15% обавеза по старој девизној штедњи (приближно 9,5 милијарди динара), као и по основу издвајања посебне резерве за покриће потенцијалних губитака по потраживањима од комитената по основу кредита Париског и Лондонског клуба.

Контрола банака

Активности у области контроле

Током 2002. године Народна банка Југославије је спровела обимне активности на увођењу савременог система контроле банака, у складу са Основним принципима ефикасне контроле банака Базелског комитета за контролу банака. Развој контролне функције усмерен је првенствено на идентификовање и процену ризика из пословања банака, уз благовремено и доследно предузимање корективних мера у случају потребе, чиме ће се у крајњем исходу постићи пуна хармонизација са регулативом Европске уније.

Народна банка Југославије је крајем године објавила свој средњорочни план развоја контролне функције банака, којим је прокламовала да је њен стратешки циљ у области контроле обезбеђивање финансијски здравог и стабилног банкарског система, способног да заштити интересе депонената банака, задовољи потребе грађана и привреде за банкарским услугама, односно производима и подстакне даљи развој привреде.

У том смислу израђене су измене и допуне Закона о банкама и другим финансијским организацијама, које су ступиле на снагу почетком јула и пружиле правни основ за доношење нових пруденцијалних прописа. Током јула Народна банка Југославије је донела нову одлуку о ближим условима примене чл. 26. и 27. Закона о банкама и другим финансијским организацијама, којом су начин израчунавања капитала банке, новчаног дела акционарског капитала и показатељи пословања банке регулисани у складу са препорукама Базелског комитета. Такође је измењен начин класификације активе банке и висине посебне резерве за обезбеђење од потенцијалних губитака по активи и ванбилансним ставкама одређеног степена наплативости. Потпуно су нова решења којима се банке обавезују да успоставе адекватне системе интерне контроле и интерне ревизије, као и одлука о основним елементима поступака одобравања и наплате потраживања банака и других финансијских организација.

Наведене одлуке прати и одговарајући систем извештавања о пословању банака, који је измењен тако да омогући прибављање свих података неопходних за анализу пословања банака како са аспекта примене позитивних прописа, тако и са аспекта процене постојећих и будућих ризика у банкама. Нови систем извештавања омогућио је да се

почне са развојем базе података неопходних за примену модерних аналитичких метода, што представља почетни корак у развоју система раног упозорења.

Један од кључних елемената у развоју модерног система контроле представља увођење ширег спектра корективних мера, који ће омогућити благовремену реакцију на проблеме у пословању појединих банака, прилагођену конкретној ситуацији. Народна банка Југославије је припремила предлог новог закона којим би требало уредити ово питање, а у међувремену је донета нова одлука о ближим условима и начину вршења контроле, поступку издавања налога и предузимању мера према банкама, другим финансијским организацијама и афилијацијама.

На пословање банака значајно су утицали и други прописи који су донети или су ступили на снагу током године, а пре свега у областима спречавања прања новца, девизног пословања и платног промета.

Народна банка Југославије је крајем године са централном банком Грчке закључила споразум о сарадњи у области контроле банака (након што је крајем 2001. одговарајући споразум закључен са кипарском централном банком). Тај споразум пружа основ за чврсту сарадњу у контроли банака обе земље које се појављују као оснивачи других банака или организационих делова у другој земљи. Током 2002. године у Југославији су пословале две афилијације грчких банака. Примена нових прописа и спровођење плана развоја захтевало је додатну обуку запослених, па је тим активностима посвећивана значајна пажња током целе године.

Бонитетна контрола банака

Бонитетна (*off-site*) контрола банака током 2002. године била је усмерена на праћење и процену поштовања прописаних показатеља пословања и других законских обавеза банака, као и на почетак развоја метода процене ризика које су банке преузеле.

Те процене су вршене на основу анализе података које су банке доставиле Народној банци Југославије, и то пре свега:

- детаљних тромесечних извештаја (реклаификовани биланс стања и рекласификовани биланс успеха, класификација активе, показатељи пословања, прегледи највећих акционара и депонената, гранске и секторске дистрибуције пласмана итд.),
- месечних извештаја о токовима готовине, ризику ликвидности и девизном ризику,
- документације приложене уз захтеве за давање одобрења за стицање акција банке са правом управљања којим се остварује 15% учешћа у акционарском капиталу банке, односно за стицање сопствених акција,
- извештаја о ревизији годишњег рачуна банака.

Почев од септембра, анализа је вршена на основу новог формата извештаја, чиме је подигнут ниво квалитета и обухватности резултата.

Веома значајне активности у области бонитетне контроле односиле су се на процену услова за давање сагласности за стицање значајног пакета акција банака (акција са правом управљања којим се остварује учешће у акционарском капиталу од 15% или веће), нарочито у случају продаје већинског пакета акција новом власнику. Осим тога, извршена је оцена финансијског стања и могућности и економске оправданости отварања поступка санације над једном банком, као и оцена финансијског стања две банке у санацији, ради утврђивања могућности и економске оправданости наставка њихове санације.

Током године отпочео је и развој базе података на којима ће се заснивати процена квантитативних показатеља ризика из пословања банака применом "CAMEL" методологије рангирања банака.

Непосредна контрола банака

У 2002. години непосредна (*on-site*) контрола извршена је код 36 банака, и то:

- код 10 банака свеобухватна редовна контрола бонитета и законитости пословања,
- код 1 банке свеобухватна оцена финансијског стања,
- код 19 банака свеобухватно дијагностичко испитивање,
- код 6 банака провера извршења налога Народне банке Југославије,
- код 23 банке парцијална контрола, од чега су у 18 случајева контролисане обавезе банке према повериоцима Париског и Лондонског клуба.

И са аспекта непосредне контроле током године је створена основа за даље унапређење, пре свега у правцу усмеравања тежишта на контролу ризика у пословању банака. То се нарочито односи на сагледавање оперативног ризика, у ком смислу су успостављени редовни контакти са руководством банака.

Спровођење мера према банкама

Народна банка Југославије је током 2002. године издала налоге и мере у случају десет банака. Налози су се односили на усклађивање пословања банке са различитим одредбама Закона о банкама и другим финансијским организацијама и другим прописима, а у појединим случајевима и са актима банке. У највећем броју случајева налози су се односили на:

- класификацију aktive у складу са прописима (шест случајева),
- усклађивање пословања са чл. 26. и 27. Закона о банкама и другим финансијским организацијама (шест случајева),

– поштовање других одредаба Закона о банкама и другим финансијским организацијама (четири случаја),

– примену других прописа или аката банке (четири случаја).

Према три банке је уведено дневно праћење спровођења налога ("администрација"), које је у два случаја обустављено након што је банка отклонила неправилности утврђене у пословању.

После усвајања измена и допуна Закона о банкама и другим финансијским организацијама и нових пруденцијалних прописа, којима је предвиђен прелазни рок за усаглашавање, крајем јула су обустављени поступци по одређеним налозима који су издати у другој половини 2001. и током 2002. године, и то у односу на 23 банке. У последњем тромесечју 2002. године банке су извршиле усаглашавање својих статута са изменама и допунама Закона о банкама и другим финансијским организацијама, на које је Народна банка Југославије дала сагласност.

Против три одговорна лица у банкама поднете су кривичне пријаве, а против једне банке и одговорног лица пријава за привредни преступ.

Мере предузимане током године биле су више него раније оријентисане на отклањање узрока који су довели до незаконитог пословања банака, с тим што се водило рачуна да се што мање омета редовно пословање банака и што више подстакне лична одговорност за пропусте у раду банке.

Централни регистар кредита

Средином 2002. године Народна банка Југославије је формирала централни кредитни информациони систем, у којем се евидентирају подаци о потраживањима банака од великих дужника, чије обавезе појединачно или као групе повезаних дужника износе најмање 5.000.000 динара. Подаци се ажурирају два пута месечно, а првенствено су намењени банкама, како би им се омогућило сагледавање укупне задужености дужника приликом одобравања нових кредита или измене услова постојећих потраживања од тих дужника.

Давање података прикупљених у кредитном информационом систему заснива се на претходној сагласности дужника, која је и прибављена у највећем броју случајева.

Планови за 2003. годину

Активности у 2003. години биће усмерене на:

- појачани надзор над банкама у процесу приватизације у којима је Република Србија привремено стекла оснивачки улог;
- редовне и, по потреби, парцијалне непосредне ("on-site") контроле, у другој половини године, банака средње величине, и то нарочито оних са најизраженијим ризицима који проистичу из њиховог пословања;

- појачану посредну ("*off-site*") контролу банака на основу редовних извештаја банака који ће се достављати месечно уместо тромесечно, као и на основу дневног праћења ликвидности банака;
- перманентно праћење пословања свих банака у периоду између непосредних контрола, с тим што ће за праћење рада сваке банке бити задужена по два супервизора;
- развој и тестирање "САМЕЛ" система рангирања банака, који омогућава процену и мерење различитих ризика из пословања банака и прилагођавање реакције Народне банке Србије конкретној ситуацији у банци;
- појачану комуникацију са руководством, управним и надзорним одборима банака, нарочито у смислу упозоравања органа банака са налазима контроле и добијања повратне реакције;
- активности на обезбеђивању примене новог контног оквира за банке, усаглашеног са Међународним рачуноводственим стандардима, као и нових билансних шема и образаца финансијских извештаја;
- измене прописа којима се уређује ближа примена Закона о банкама и другим финансијским организацијама у правцу њиховог даљег прилагођавања условима пословања банака у Србији и хармонизације са прописима Европске уније;
- развој функције управљања пословима контроле путем образовања комисије за контролу банака Народне банке Србије, са задатком разматрања свих значајних текућих и развојних питања из послова контроле;
- усвајање интерних процедура за све послове обухваћене контролном функцијом;
- закључивање споразума о сарадњи у области контроле банака са надлежним институцијама банака које су основале супсидијарне банке у Србији.

ПЛАТНИ ПРОМЕТ

АКТИВНОСТИ НА ПРЕНОШЕЊУ ПЛАТНОГ ПРОМЕТА У БАНКЕ	104
ПЛАН ТРАНСФОРМАЦИЈЕ ЗАВОДА ЗА ОБРАЧУН И ПЛАЋАЊА СА СТРУКТУРОМ ПОСЛОВА КОЈИ ОСТАЈУ У ЦЕНТРАЛНОЈ БАНЦИ	106
ДИСТРИБУЦИЈА ГОТОВОГ НОВЦА	107
УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСЛОВА БЛАГАЈНЕ, ЛИКВИДАТУРЕ, ТРЕЗОРА И МЕЊАЧКИХ ПОСЛОВА	108
ПОСЛОВИ УНАПРЕЂЕЊА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ СИСТЕМА	109
ПОСЛОВИ ИНФОРМИСАЊА И СТАТИСТИКЕ	110

A decorative graphic on the right side of the page, featuring a light blue background. It contains several curved arrows pointing in a clockwise direction, and a cluster of small, light-colored coins or tokens at the bottom right.

Активности на преношењу платног промета у банке

Активности Завода за обрачун и плаћања (ЗОП) у вези са применом Закона о платном промету започете су активним учешћем у изради текста Закона о платном промету у 2001. години, а завршене преузимањем надлежности ЗОП-а почетком јануара 2003. године од стране Народне банке Србије и пословних банака.

Уз редовно обављање активности током 2002. године, радници ЗОП-а су у периоду јул-децембар били ангажовани и на следећим задацима:

- обезбеђивање различитих врста података по захтевима Народне банке,
- гашење неактивних рачуна и рачуна издвојених средстава,
- упаривање података о отвореним рачунима са подацима Савезног завода за статистику и исправка података,
- израда упутства за вођење података из Јединственог регистра рачуна,
- израда Упутства о начину достављања података банкама о стању средстава на рачунима њихових депонената,
- учешће у изради пројекта принудне наплате,
- израда пројекта за функционисање система јавних плаћања и у условима новог Закона о платном промету,
- учешће у изради делова програмских процедура за вођење података Јединственог регистра рачуна,
- израда комплетне програмске процедуре за достављање стања средстава банкама,
- извођење теста "краја године и предаје података пословним банкама",
- прикупљање и припрема података са стањем на дан 31. децембра 2002. године, обрада података, раздвајање по банкама и достављање стања банкама.

Ради стварања услова за несметано функционисање платног промета у складу са Законом о платном промету, који је ступио на снагу 18. јануара 2002, а примењује се од 1. јануара 2003, на основу овлашћења утврђених тим законом, Народна банка Југославије је током 2002. године донела низ одлука, упутстава и инструкција којима се ближе уређују послови платног промета.

Да би се омогућило банкама да благовремено изврше отварање рачуна правним лицима и физичким лицима која обављају делатност, Народна банка Југославије је изузетно донела Одлуку о привременом обављању одређених послова платног промета, којом је утврђено да правна лица, радње без својства правног лица које су дужне да воде пословне књиге, као и физичка лица која плаћање врше преко рачуна у динарима, а који имају отворене рачуне код ЗОП-а, могу од 1. октобра подносити банци с којом имају закључен уговор о депоновању средстава захтеве за отварање рачуна, преко кога ће, у складу са новим Законом о платном промету, обављати платни промет.

Ради обезбеђења техничких услова за функционисање новог система платног промета, у јуну је расписан међународни тендер за избор техничког решења за нови платни систем. Као најбоља понуда, прихваћена је понуда *Hewlett Packard*-а, која је испуњавала захтеве првенствено у погледу карактеристика система, као и брзине његове имплементације.

Платни промет у новом систему обавља се преко RTGS система, односно система бруто обрачуна у реалном времену и клиринг система, тзв. нето обрачуна.

Под RTGS системом, односно бруто обрачуном подразумева се пријем и извршавање појединачних налога за плаћање банака у најкраћем могућем времену од момента њиховог пријема – и то до висине покрића на рачуну. Обрачуном у реалном времену по бруто принципу могу се извршавати сви налози за плаћање, а обавезно налози за плаћање чији се износ утврђује одговарајућим оперативним правилима.

Под клирингом, односно нето обрачуном подразумева се пријем појединачних налога за плаћање, или група налога за плаћање уз које се доставља спецификација појединачних налога, ради обрачуна мултилатералних нето износа за поравнање које се обавља на жиро-рачуну банке. Клиринг се обавља у три циклуса, у складу са оперативним правилима за клиринг, којима се утврђују и износи налога за плаћање који се извршавају у нето обрачуну.

Након инсталације опреме и апликативног решења RTGS и клиринг система, приступило се обуци кадра, која је обухватала:

1. Прелиминарну обуку пројектаната за RTGS и клиринг систем, чији је циљ био упознавање са садржином пакета апликативног софтвера RTGS и клиринг система, функцијама појединачних апликација у пакету и процесом инсталације сваке апликације посебно;

2. Обуку системских инжењера, чији је циљ био њихово оспособљавање за подршку и одржавање RTGS и клиринг система на нивоу хардвера и системског софтвера HP-UNIX;

3. Обуку администратора за RTGS и клиринг за рад на апликацијама RTGS и клиринг система.

После извршене обуке кадра Народне банке Југославије, предузета је обука и запослених у пословним банкама.

Након тога је спроведено тестирање оба система и извршене су припреме за њихово неометано функционисање од 6. јануара 2003. године,

који је, услед новогодишњих празника, представљао први дан имплементације новог система платног промета.

Пренос стања рачуна код ЗОП-а на рачуне у банкама спроведен је 4. јануара 2003. године, након извршених закључних књижења за 2002. годину, када су банкама достављена стања свих рачуна правних лица и физичких лица која обављају делатност а чији су рачуни вођени код ЗОП-а.

Ради благовременог инструкирања банака, Народна банка Југославије је у последњем тромесечју, најмање једном недељно, одржавала заједничке састанке са представницима банака одређеним да раде на пословима платног промета.

Захваљујући великом ангажовању и уложеним напорима кадра Народне банке, а нарочито кадра из Информационе технологије и ЗОП-а, на обављању редовних и ванредних активности, пренос послова платног промета на банке био је готово безболан, иако је извршен у рекордном року, како кад је реч о безготовинском, тако и кад је реч о готовинском платном промету.

План трансформације Завода за обрачун и плаћања са структуром послова који остају у централној банци

У складу са Законом о платном промету, Народна банка Србије обавља следеће послове:

- води жиро, обрачунске и друге рачуне банака,
- врши међубанкарски клиринг и обрачун,
- управља токовима готовине, обезбеђује смештај, чување и дистрибуцију готовог новца, прима уплате, извршава исплате и обавља благајничко трезорске послове,
- води консолидовани рачун Трезора Републике Србије,
- прати ликвидност банака, даје налоге и предузима мере ради одржавања дневне ликвидности банака,
- врши међубанкарски обрачун чекова по текућим рачунима грађана¹ и обрачун платних картица,
- успоставља и одржава информациону мрежу за финансијски систем земље, обезбеђује њену заштиту и обавља послове издавања дигиталних сертификата за електронску размену података у тој мрежи,
- стара се о развоју и унапређењу платног промета,
- унапређује и организује платне клириншке и обрачунске системе и учествује у тим системима,
- пружа услуге банкама код пријема и слања налога за плаћање за

¹Будући да се банке нису придржавале међусобно потписаног споразума, тј. нису обављале обрачун чекова, што је проузроковало застоје у преносу средстава на рачуне клијената који су примали чек као законско средство плаћања – Народна банка Југославије је искористила своје законско право и, према одлуци гувернера, преузела клиринг чекова у своју надлежност.

њихове клијенте, као и налога за клиринг и обрачун међубанкарских плаћања, укључујући и плаћања чеком, платном картицом и другим инструментима плаћања,

– на основу података из евиденција о извршеним плаћањима које јој достављају банке и података из евиденција које она води - обједињује податке о промету и стању рачуна у платном промету према јединственом плану рачуна, а обрађује и друге податке у складу са законом,

– доноси прописе којима уређује начин обављања послова платног промета, укључујући и електронски начин обављања тог промета, проверу аутентичности подносиоца и електронског налога за плаћање, одговорност за исправност електронског налога, тачност преноса и остале елементе заштите, и доноси прописе којима уређује начин обављања тих послова,

– обавља послове контроле платног промета код банака.

– Такође, одређене послове које је ЗОП обављао до њиховог преношења у надлежност других органа, односно других правних лица обавља Народна банка Србије у складу са законом, а најдуже до 31. децембра 2003. године, и то:

– принудну наплату основа и налога за ту наплату с рачуна клијента до оснивања организације за принудну наплату,

– до доношења посебног закона којим ће се уредити тржиште хартија од вредности, Народна банка Србије обавља послове вођења: јединственог регистра емитованих хартија од вредности, централног депоа хартија од вредности, рачуна на којима се евидентирају депоноване хартије од вредности и обрачун хартија од вредности,

– прима рачуноводствене извештаје и извештаје о пословању правних лица, које су та лица дужна да достављају, обрађује и објављује податке из тих извештаја,

– води регистар података о бонитету правних лица и даје податке и мишљење о бонитету тих лица,

– прати ликвидност и солвентност правних лица и подноси предлоге за покретање поступка стечаја против оних правних лица која, због неизмирених обавеза, имају блокиране рачуне код банака дуже од 60 дана непрекидно, односно 60 дана с прекидима у протеклих 75 дана.

Дистрибуција готовог новца

У складу са претходним законом којим су се уређивали послови платног промета – банке, правна лица и физичка лица која обављају делатност снабдевали су се готовим новцем и предавали сувишке новца код експозитура и филијала ЗОП-а.

Физичка лица, као и предузетници, чији су се рачуни водили код банака готовим новцем су се снабдевали код својих банака.

С обзиром на то да, у складу са одредбом члана 39. новог Закона о платном промету, Народна банка Србије управља токовима готовине, обезбеђује смештај, чување и дистрибуцију готовог новца, прима уплате, извршава исплате и обавља благајничко-трезорске послове, а да у складу са одредбом члана 3. тог закона прописује услове и начин плаћања у готовом новцу у динарима за правна лица и за физичка лица која обављају делатност – Народна банка је донела одлуку којом се уређују услови и начин снабдевања банака новчаницама и кованим новцем.

Снабдевање готовим новцем и предаја сувишка новца обавља се код 4 филијале, односно 32 експозитуре Народне банке Србије.

Захтев за исплату готовог новца банка доставља Дирекцији за послове трезора Народне банке Србије, с тим што, поред износа, спецификације по апоенској структури и сл., обавезно наводи и код које филијале, односно експозитуре ће преузети готов новац.

Правна лица и физичка лица која обављају делатност снабдевају се готовином код банака код којих имају отворене рачуне, где врше и уплату пазара.

Унапређење послова благајне, ликвидатуре, трезора и мењачких послова

Да би се унапредила организација снабдевања готовим новцем носилаца платног промета, извршена је анализа искустава бивших југословенских република и праксе развијених западноевропских земаља у том погледу. Сачињен је предлог, који је и прихваћен, да се примени модел који је у већини земаља западне Европе у примени, по коме би се из трезора централне банке вршила дистрибуција готовог новца у новоосноване трезоре на терену, а од којих би се даље готовином снабдевале банке, као основни носиоци платног промета у земљи.

Поред послова уплате и исплате готовог новца, будући трезори треба да обављају и мењачке послове, с обзиром на њихов стратешки значај за стабилност курса динара и, сходно томе, потребу да остану и даље под окриљем Народне банке.

Следеће питање на које је требало дати одговор било је које филијале ЗОП-а треба трансформисати у трезоре? У том смислу, опредељујући критеријуми били су:

– број банака чије жиро-рачуна односна филијала води. С обзиром на то да су рачуни отворани по територијалном принципу, сматрало се да ће банке и убудуће у погледу снабдевања готовином бити везане за трезоре основане у тим филијалама;

– број овлашћених мењача и укупан промет ефикативне остварен у одређеним филијалама ЗОП-а.

Ради обезбеђења ефикасног оперативног извршавања послова у

надлежности будућих трезора, а на основу пројекције обима послова у њима, сачињена је организациона шема сваког трезора појединачно, са детаљним прегледом броја шалтера и врсте послова која се на њима обавља, потребног броја и структуре радника и неопходног минимума опреме за потребе обављања послова рачунарском техником.

Имајући у виду увођење новог платног система од 1. јануара 2003. године и, сходно томе, потребу да детаљним технолошким упутством за рад будућих трезора, у октобру је отпочео рад на дефинисању Процедура за обављање мењачких послова и изради Упутства о трезорском и благајничком пословању у Народној банци Југославије.

У завршним активностима у вези са трансформацијом филијала ЗОП-а у трезоре Народне банке, предузето је следеће:

- упознати су овлашћени мењачи са основним принципима обављања мењачких послова од 1. јануара 2003. године;

- достављена је инструкција филијалама ЗОП-а – будућим трезорима Народне банке – о поступку и времену обављања пописа свих вредности у његовим трезорима ради предаје тих вредности формираним трезорима. За оне филијале које нису трансформисане у трезоре одређене су надлежне филијале, односно трезори који ће извршити попис и преузимање свих вредности из њихових трезора;

- сачињено је краће упутство о начину поступања филијала и експозитура у обављању трезорско-благајничких послова;

- организована је обука стручних радника филијала и експозитура Народне банке у вези са програмском апликацијом за рад са овлашћеним мењачима.

Послови унапређења техничке инфраструктуре система

У оквиру припрема за трансформацију ЗОП-а урађено је следеће:

- интеграција и имплементација апликативног софтвера за обраду података платног промета у технички унапређеној рачунарско-комуникационој мрежи;

- израда пројекта преноса платног промета у банке, са детаљно дефинисаним задацима и разрађеним сваким појединачним кораком у том процесу; сређивање евиденције свих рачуна, стања на рачунима и података из постојећих регистара и фајлова из информационог система ЗОП-а;

- израда и имплементација целокупног пројекта Бонитета, као и дефинисање његовог информационог система;

- израда апликативног софтвера за међубанкарски обрачун и тестирање софтвера за везу банке са обрачунским центром;

- израда и имплементација апликације за увођење обрачунског система у оперативни рад;

- израда пројекта за функционисање буџетског система у земљи за Управу за јавна плаћања, која је оформљена при Министарству финансија

и економије (извршене су припреме и обезбеђен кадар из области информационе технологије: администрације и обраде базе података, изградње, повезивања и одржавања ТК мреже, развоја ИС, системске и апликативне подршке).

Послови информисања и статистике

У оквиру припрема за прелазак платног промета у банке, у Одељењу за информисање и статистику урађени су следећи послови:

– израда пројектног захтева за разврставање предузећа по величини на мала, средња и велика, у складу са Законом о рачуноводству;

– учешће у изради подзаконских аката везаних за примену Закона о платном промету и прелазак платног промета у банке (Одлука о врсти података које банке достављају Народној банци Југославије и о начину и роковима достављања тих података, Одлука о начину на који Народна банка Југославије прима рачуноводствене извештаје и обрађује податке из тих извештаја и Одлука о јединственој тарифи по којој се наплаћују накнаде за услуге које врши Народна банка Југославије).

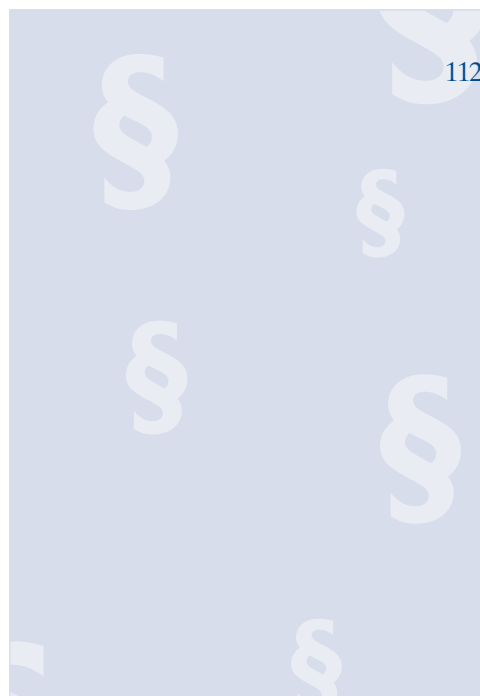
У складу са Одлуком о врсти података које банке достављају Народној банци Југославије и о начину и роковима достављања тих података, израђен је пројектни захтев за статистику платног промета, односно део који се односи на достављање података о примањима и издавањима по шифрама плаћања.

Крајем године израђен је методолошко-технолошки пројекат за пријем, контролу и обраду података из рачуноводствених извештаја за 2002. годину, на основу кога је направљена нова апликација за унос и контролу података из рачуноводствених извештаја за 2002. годину.

ЗАКОНОДАВНО-ПРАВНА АКТИВНОСТ

ЗАКОНОДАВНО-ПРАВНА АКТИВНОСТ

112

1. Народна банка Југославије је, у оквиру своје законодавно правне активности, као овлашћени предлагач, у 2002. години сачинила и Савезној скупштини доставила на разматрање и усвајање:

1) *Предлоз закона о изради биланса сџања Народне банке Југославије у Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији, о изради биланса сџања Народне банке Југославије у Савезној Републици Југославији и о покрићу вишка расхода над приходима*, који је Савезна скупштина усвојила и који је објављен у "Службеном листу СРЈ", бр. 11/2002;

2) *Предлоз закона о девизном половању*, који је Савезна скупштина усвојила и који је објављен у "Службеном листу СРЈ", бр. 23/2002;

3) *Предлоз закона о регулисању односа између Савезне Републике Југославије и правних лица и банака са територије Савезне Републике Југославије које су првобитни дужници или гаранџи према повериоцима Париског и Лондонског клуба*, који је Савезна скупштина усвојила и који је објављен у "Службеном листу СРЈ", бр. 36/2002;

4) *Предлоз закона о поржипићу харџија од вредности и других финансијских инструмената*, који је Савезна скупштина усвојила и који је објављен у "Службеном листу СРЈ", бр. 65/2002.

2. Народна банка Југославије је у 2002. години припремила и предлоге два савезна закона, које је доставила Савезној влади као овлашћеном предлагачу тих закона (које је Савезна скупштина такође усвојила и који су објављени у "Службеном листу СРЈ"), и то:

1) *Закон о регулисању јавног дуга Савезне Републике Југославије по основу девизне шџедње грађана* ("Службени лист СРЈ", бр. 36/2002);

2) *Закон о регулисању јавног дуга Савезне Републике Југославије по уговорима о девизним дејозитима грађана ороченим код Дафимент банке а.д., Београд, у ликвидацији, и по девизним средствима грађана положеним код Банке приватне привреде Црне Горе д.д., Подгорица* ("Службени лист СРЈ", бр. 36/2002).

Напомињемо да је Закон о платном промету, који је у скупштинску процедуру упућен у току 2001. године – такође објављен у 2002. години, у "Службеном листу СРЈ", бр. 3/2002.

Напомињемо такође да је Народна банка Југославије 8. априла 2002.

године Савезној скупштини, на разматрање и усвајање, доставила Предлог закона о Народној банци Југославије – који није усвојен.

3. Ради спровођења и извршавања послова Народне банке Југославије утврђених уставом и савезним законима – гувернер је у 2002. години донео 143 општа акта, и то 113 одлука, 25 упутстава, 3 правилника и 2 саопштења, који су објављени у "Службеном листу СРЈ". Овим су прописима обухваћени следећи послови Народне банке Југославије:

– *послови монетарног система и политике* (висина опште есконтне стопе, издавање благајничких записа и општи услови емисије тих записа, обавезна резерва, услови и начин давања кредита за одржавање дневне ликвидности банака, каматне стопе, обезбеђење ликвидности исплате динарских штедних улога, услови и начин депоновања вишкова ликвидних средстава банака код Народне банке Југославије, минимални услови кредитне способности банака и других финансијских организација, ближи услови и начин вршења конверзије штедних улога грађана у обвезнице Републике Србије и Републике Црне Горе, ближи услови куповине девизних средстава ради исплате обвезница Републике Србије и др.);

– *девизни послови и односи са иностранством* (услови за упис и начин вођења регистра представништава организационих јединица и других облика финансијске делатности страних банака и финансијских организација у земљи, услови и начин обављања мењачких послова и поступак контроле мењачких послова, откуп ефективног страног новца земаља чланица Европске монетарне уније од физичких лица, услови и начин рада девизног тржишта, услови куповине иностраних краткорочних хартија од вредности, услови и начин личних и физичких преноса средстава плаћања у иностранство и из иностранства, услови и начин замене страних средстава плаћања за евро, мере за одржавање девизне ликвидности банака ради обезбеђења исплате девизних штедних улога и др.);

– *послови контроле* (ближи услови примене чл. 26. и 27. Закона о банкама и другим финансијским организацијама, ближи услови и начин вршења контроле банака и других финансијских организација, основни принципи организације и рада интерне контроле и интерне ревизије банке и друге финансијске организације, подаци које банке и друге финансијске организације достављају Народној банци Југославије ради укључивања тих података у кредитни информациони систем Народне банке Југославије и др.);

– *послови платног промета* (рокови и начин спровођења обавезне мултилатералне компензације, начин и поступак обављања платног промета измиривањем међусобних новчаних обавеза учесника у платном промету асигнацијом, цесијом или преузимањем дуга, односно компензацијом, начин и услови вођења регистра података о бонитету правних лица, електронски начин обављања платног промета, облик, садржина и начин коришћења јединствених инструмената платног промета, начин вршења контроле платног промета код банака, ближи услови и начин давања и одузимања банкама лиценце за обављање платног промета,

услови и начин отварања, вођења и гашења рачуна код банке, начин принудне наплате с рачуна клијента и др.);

– *рачуноводствено-финансијски њослови* (финансијски план, Контни оквир и садржина рачуна у Контном оквиру за Народну банку Југославије, обрасци и садржина позиција у обрасцима Биланс стања и Биланс успеха за Народну банку Југославије, аналитички рачуни у Контном оквиру за Народну банку Југославије и у Контном оквиру за банке и друге финансијске организације и др.);

– *њослови њрезора* (повлачење из оптицаја појединих новчаница, издавање и пуштање у оптицај новчанице од 5.000 динара и др.);

– *њослови Централног регистра, депоа и клиринга хартија од вредности* (начин обављања послова тог регистра, начин вођења централног регистра и централног депоа, као и начин обрачуна хартија од вредности и др.).

4. У току 2002. године, у оквиру управних спорова Народне банке Југославије пред Савезним судом, укупно су поднете 24 тужбе. Тим се тужбама тражио поништај решења Народне банке Југославије којима су појединим банкама одузете дозволе за рад, као и поништај решења којима су покренути ликвидациони поступци над таквим банкама.

5. Народна банка Југославије је у 2002. години савезном државном тужиоцу поднела 11 иницијатива за заштиту законитости (којима је обухваћена 21 пресуда Савезног суда).

ИНТЕРНА РЕВИЗИЈА

ОСНОВНЕ АКТИВНОСТИ У 2002. ГОДИНИ

116

Основне активности у 2002. години

Интерна ревизија је независна функција чији је основни задатак да својом активношћу допринесе што ефикаснијем пословању организације, путем идентификације ризика којима је она изложена, било у материјалном или у нематеријалном смислу, вредновања адекватности постојећег система интерних контрола којим се контролишу ризици, као и давања препорука за унапређење интерних контрола и пословних процеса.

У развијеним земљама интерна ревизија је одавно установљена у пословним и централним банкама. Функционисање и оперативни рад интерне ревизије у тим земљама су верификовале професионалне струковне организације доношењем стандарда интерне ревизије и других прописа. У домаћој стручној литератури из области рачуноводства и пословних финансија интерној ревизији поклања се релативно мала пажња и она се појмовно везује најчешће уз надзор, контролу и инспекцију. Једина законска основа за развој интерне ревизије у нашој земљи, поред Закона о банкама и другим финансијским организацијама и Закона о рачуноводству, који својим одредбама индиректно банке упућују на формирање интерне ревизије, јесте Одлука о основним принципима организације и рада интерне ревизије банке и друге финансијске организације ("Сл. лист СРЈ" бр. 39/2002). Том одлуком се уводи обавеза постојања интерне ревизије у свим банкама, с циљем да се пракса интерне ревизије подигне на ниво какав данас постоји у већини земаља света.

Послови интерне ревизије у Народној банци Југославије спроводили су се у оквиру конституисане самосталне организационе јединице, која је почела са радом 1. априла 2002. године. У складу са општим актима Народне банке Југославије, израђен је Правилник о Интерној ревизији, којим су дефинисани основни принципи организације и рада, циљеви, задаци, начин рада, методологија и сврха постојања, као и одговорности и овлашћења интерне ревизије.

Превасходни задатак Интерне ревизије током 2002. године био је спровођење ревизија предвиђених Годишњим планом, и то: ревизије усклађености пословања са законском и унутрашњим регулативом, ревизије адекватности успостављеног система интерних контрола, ревизије финансијских извештаја и других ревизија. Након обављених ревизија, израђивани су извештаји са налазима и препорукама с циљем унапређења пословања Народне банке.

Ради праћења имплементације препорука датих у извештајима ревизије, по протеклу одређеног времена од достављања извештаја односним организационим јединицама, прикупљани су и обрађивани подаци о статусу имплементације препорука, чиме се спроводила и накнадна (*follow up*) ревизија.

Поред тога, Интерна ревизија је била задужена и за сарадњу са екстерним ревизором Народне банке, и, у том смислу, за комуникацију између екстерног ревизора и организационих јединица и руководства.

Истовремено са обављањем основних активности, запослени у

Интерној ревизији су континуирано радили на свом професионалном усавршавању, имајући у виду, поред осталог, и увођење међународних рачуноводствених стандарда. Ради упознавања са начином рада интерних ревизора других централних банака, посетили су неколико банака у иностранству и похађали стручне семинаре.

Будући да интерна ревизија као независна функција Народне банке постоји релативно кратко време, превасходни план деловања у 2003. години се, осим на остваривање Годишњег плана у погледу обављања ревизија, односи и на даљи развој методологије рада базираног на оцени ризика у пословању организационих јединица Народне банке (*risk based audit approach*). Развој Интерне ревизије у наведеном смеру допринеће њеном приближавању усвојеним стандардима и устаљеној пракси интерне ревизије развијених земаља.

ОРГАНИЗАЦИОНЕ И КАДРОВСКЕ ПРОМЕНЕ

БРОЈ ЗАПОСЛЕНИХ (РЕЛАТИВНЕ ПРОМЕНЕ У ОДНОСУ НА 2001. ГОДИНУ)	120
КВАЛИФИКАЦИОНА СТРУКТУРА ЗАПОСЛЕНИХ	121
СТАРОСНА СТРУКТУРА ЗАПОСЛЕНИХ	122
ПРИЈЕМ ПРИПРАВНИКА И ПЛАНОВИ ЗА 2003. ГОДИНУ	122
СПРОВОЂЕЊЕ СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА	122

Број запослених (релативне промене у односу на 2001. годину)

Број запослених у Народној банци Југославије – Седишту, Главној републичкој филијали у Београду, филијалама у Новом Саду и Приштини и специјализованим организацијама Заводу за израду новчаница и кованог новца – Топчидер и Заводу за обрачун и плаћања, на дан 31. децембра 2002. године, износио је 7.812, према 8.445 на дан 31. децембра 2001, што значи да је током 2002. године број запослених смањен за 633 или 7,50%.

Преглед укупног броја запослених у Народној банци Југославије

Организациони део	31. децембар 2001.			31. децембар 2002.			% повећања, односно смањења (7-4):4
	Неодређено време	Нераспоређени и радници на располагању	Укупно (2+3)	Неодређено време	Нераспоређени и радници на располагању	Укупно (5+6)	
1	2	3	4	5	6	7	8
НБЈ – Седиште	1.052	159	1.211	1.251	147	1.398	15,44
ГРФ – Београд	328	64	392	72	179	251	-35,97
Филијала у Новом Саду	138	–	138	118	–	118	-14,49
Филијала у Приштини	34	–	34	7	24	31	-8,82
ЗИН	824	4	828	789	14	803	-3,02
ЗОП	5.842	–	5.842	5.024*	187	5.211	-10,80
Укупно:	8.193	250	8.445	7.261	551	7.812	-7,50

*Изменама и допунама Правилника о унутрашњој организацији формиране су 5. септембра 2002. године филијале у Нишу, Крагујевцу и Ужицу. Број запослених у филијалама (у Нишу 10, у Крагујевцу 8, у Ужицу 10) обухваћен је у оквиру броја запослених у ЗОП –у.

У Седишту Народне банке Југославије на дан 31. децембра 2002. године било је запослено 1.398 радника, и то 1.251 на неодређено време и 147 са статусом нераспоређених и на располагању. Број запослених на неодређено време у тој години је повећан за 187 или 15,44% у односу на 31. децембар 2001. године услед извршених организационих промена у Народној банци Југославије.

Број радника са радним односом на одређено време на дан 31. децембра 2002. износио је 146, што у односу на 31. децембар 2001. представља повећање за 93 радника. Главни разлог за то била је потреба да се ванредно ангажују радници који ће обављати послове замене

ефективне стране валуте за евро, као и унос и обраду података по уговорима о штедњи Дафимент банке и Југоскандика.

У осталим основним организационим јединицама смањење броја радника наступило је због укидања одређених послова и преласка тих послова у Седиште Народне банке Југославије.

У оквиру укупног броја запослених, жена је било 832, што представља повећање од 5,32% или 42 жене. На руководећим радним местима са посебним овлашћењима и одговорностима и на радним местима руководиоца самосталних и ужих организационих јединица налази се 51 жена, тј. за 10 жена или 24,40% више него пре годину дана.

Квалификациона структура запослених

Преглед броја запослених по квалификационој структури										
Организациони део	31. децембар 2002.									
	Др	Мр	ВСС	ВШС	ССС	ВКВ	КВ	НСС	НК	Укупно
НБЈ – Седиште	3	29	514	105	560	22	51	99	15	1.398
ГРФ – Београд	–	–	59	67	90	2	14	19	–	251
Филијала у Новом Саду	1	2	32	25	40	–	6	–	12	118
Филијала у Приштини	1	–	14	2	9	–	2	–	3	31
ЗИН	–	4	85	68	238	235	58	31	84	803
ЗОП*	–	–	766	1.010	2.778	31	114	512	–	5.211
Укупно НБЈ:	5	35	1.470	1.277	3.715	290	245	661	114	7.812
%	0,06	0,45	18,82	16,35	47,56	3,71	3,14	8,46	1,46	100,00

*Квалификациона структура запослених ЗОП–а обухвата и квалификациону структуру запослених у филијалама у Нишу, Крагујевцу и Ужицу.

У зависности од врсте послова који се обављају, заступљеност у погледу стручне спреме била је следећа:

– НБЈ – Седиште	ССС	40,06%
	ВСС	36,77%
– ГРФ – Београд	ССС	35,86%
	ВШС	26,69%
– Филијала у Новом Саду	ССС	33,90%
	ВСС	27,12%
– Филијала у Приштини	ВСС	45,16%
	ССС	29,03%
– ЗИН	ВКВ–КВ	35,51%
	ССС	30,56%
– ЗОП	ССС	51,57%
	ВШС	20,10%

Старосна структура запослених

Организациони део	31. децембар 2002.						Укупно
	До 20	20 до 30	30 до 40	40 до 50	50 до 60	Преко 60	
НБЈ – Седиште	–	172	333	498	371	24	1.398
ГРФ – Београд	–	8	24	95	114	10	251
Филијала у Новом Саду	–	9	30	46	30	3	118
Филијала у Приштини	–	1	1	17	10	2	31
ЗИН	–	27	226	350	189	11	803

Кад је реч о заступљености по годинама живота, доминантна је доб између 40 и 50 година, и то:

– НБЈ – Седиште	35,62%
– ГРФ – Београд	37,85%
– Филијала у Новом Саду	38,98%
– Филијала у Приштини	54,84%
– ЗИН	43,59%

Организациони део	31. децембар 2002.				Укупно
	До 35	35 до 45	45 до 55	Преко 55	
ЗОП	353	1.507	2.634	717	5.211

Највећа заступљеност по годинама живота у ЗОП-у је између 45 и 55 година и износи 50,55%.

Пријем приправника и планови за 2003. годину

У 2002. години радни однос у Народној банци Југославије - Седишту засновала су 23 приправника. Планира се да се у току 2003. године прими 20 приправника, и то у Седишту 14 и у ЗИН-у шест.

Спровођење стручног образовања

У 2002. години настављено је образовање запослених кроз стручно усавршавање и друге видове обуке. Укупно 19 запослених стекло је звање магистра, односно положило правосудни испит и специјализацију; стручну обуку за стицање звања брокера похађала су 3 запослена; наставу страних језика, од почетног до вишег курса, као и специјалистичког пословно-банкарског курса, похађало је 346 запослених; стручни испит за приправника положило је 10 запослених; семинаре, симпозијуме и саветовања (ЗИН) полазила су 53 запослена; дошколовањем је обухваћено 15 запослених (ЗИН).

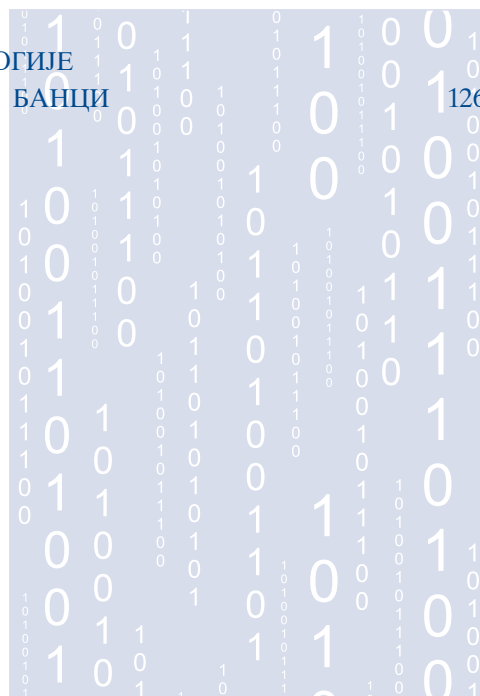
У оквиру семинара у иностранству запослени су се усавршавали у оним областима које су од значаја за функционисање централне банке, превасходно на семинарима са монетарном тематиком (Swiss National Bank: Monetary theory and monetary policy – Gerzensee Switzerland; IMF: Macroeconomic analysis and policy – JVI, Vienna; BIS: Promoting financial stability – JVI, Vienna). Планирано је и успостављање сарадње са појединим централним банкама развијених земаља ради стручног усавршавања запослених, као и организовање студентских посета.

Обуке на персоналном рачунару током године нису организоване.

ИНФОРМАЦИОНА ТЕХНОЛОГИЈА

ПОДРШКА ИНФОРМАЦИОНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ
ПОСЛОВНИМ БАНКАМА И НАРОДНОЈ БАНЦИ

126

Подршка Информационе технологије пословним банкама и Народној банци

У склопу својих активности, Информациона технологија пружа непосредну подршку пословним банкама с циљем благовременог и сигурнијег достављања свих неопходних података Народној банци. Током 2002. године имплементиран је нови рационализован систем извештавања. Наиме, преко FTP сервера Народне банке све банке достављају своје податке (дневне, декадне, месечне и тромесечне) у електронској форми и стандардизованом формату. Такви подаци се контролишу и потом банкама одмах враћају повратне поруке о квалитету примљених података. Исправни и проконтролисани извештаји уносе се у централну базу података и на тај начин стављају на располагање свим секторима у Народној банци преко система за извештавање.

Исто тако, сва упутства Народне банке пословним банкама се шаљу електронским путем или им се стављају на располагање посредством Интернет презентације Народне банке Србије (www.nbs.yu). На тај начин је у комуникацији са банкама готово потпуно елиминисана размена папирне документације.

У оквиру наведених активности, Информациона технологија банкама пружа и техничку и софтверску помоћ ради остваривања несметане електронске комуникације са Народном банком.

Током 2002. године дефинисан је и имплементиран потпуно нови начин рада и организације Информационе технологије, који се базира на актуелним и признатим светским стандардима у управљању и коришћењу информационе технологије. Усвојена је формална политика управљања Информационом технологијом и инициран низ пројектних активности које су неопходне за оптималну модернизацију информационог система Народне банке.

Активности у оквиру стратешког опредељења за развој нових система и апликација у пословању у Народној банци спроводе се планираном динамиком.

Програм замене старих апликативних решења новим у стручним службама Народне банке одвија се без неких већих застоја, будући да је техничка инфраструктура унапређена у складу са новим професионалним захтевима и развојем нових технологија.

Захваљујући примени нове технологије, реорганизоване Информационе технологије Народне банке и адекватне примене усвојене политике

управљања информационом технологијом, пројекат преласка платног промета у пословне банке реализован је у рекордном року (за пет месеци) и са минималним трошковима.

Увођењем нових софтверских апликација унапређено је пословање у областима:

- рада Међубанкарског девизног тржишта,
- готовинског платног промета,
- мењачких послова,
- трезорског пословања,
- принудне наплате потраживања.

Да би се унапредила подршка крајњим корисницима, извршена је модификација система у областима:

- организације рада Информационе технологије,
- развоја нових софтверских апликација и побољшања постојећих,
- заштите података,
- инфраструктуре система,
- архитектуре система.

Информациона технологија Народне банке наставиће свој рад на:

- спровођењу стратешког плана на реорганизацији информационог система,
- завршетку имплементације свих процеса, процедура и стандарда који су дефинисани политиком управљања Информационом технологијом,
- информационо-технолошкој подршци руководству Народне банке и унапређењу комуникације са пословним банкама,
- преиспитивању постојећих апликативних решења, њиховом перманентном унапређивању и изради нових решења, усаглашених са могућностима које пружа технолошки напредак у овој области и са стратегијом Информационе технологије Народне банке,
- примени алата за надзор и управљење мрежом.

ГОДИШЊИ РАЧУН

ИЗВЕШТАЈ РЕВИЗОРА

ОДЛУКА О ГОДИШЊЕМ РАЧУНУ ЗА 2002. ГОДИНУ

131

139

ИЗВЕШТАЈ РЕВИЗОРА

**NARODNA BANKA
JUGOSLAVIJE**

**Izveštaj o izvršenoj reviziji
ra unovodstvenih izveštaja za 2002. godinu**

Beograd, jun 2003. godine

KPMG d.o.o Beograd

Budenski breg 4
11 000 Beograd
Serbia & Montenegro

Telephone: +381 11 328 11 94
Fax: +381 11 328 11 93
e-mail: info@kpmg.co.yu
Internet: www.kpmg.co.yu

Исправни суд у Београду
Број рег. уд. 1-77745-02
матрични број 17148556
ЈБГН: 285-1100310000190-87

RUKOVODSTVU NARODNE BANKE JUGOSLAVIJE
Мишljenje ревизора

Извршили смо ревизију биланса стања Народне банке Југославије на дан 31. децембар 2002. године и биланса успеха за годину завршену на тај дан. Рукководство Народне банке Југославије је одговорно за податке приказане у računovodstvenim извештајима. Нака одговорност је да, на основу извршене ревизије, изразимо мишljenje о приказаним računovodstvenim извештајима.

Ревизију смо извршили у складу са Међународним стандардима ревизије који захтевају да ревизију планирамо и извршимо на начин који омогућава да се у разумној мери уверимо да računovodstveni извештаји не садрже материјално значајне грешке. Ревизија укључује испитивање доказа на бази провере узорка, којима се поткрепљују износи и информације обелоданјене у računovodstvenim извештајима. Ревизија такође укључује оцену применjenih računovodstvenih политика, процену које је извршило рукководство, као и општу оцену представљених računovodstvenih извештаја.

Као што је објашњено у Напомени 31(б), обавезе по краткорочним кредитима у страниј валути и износу од Din. 5.899 милиона су доспеле на дан 31. децембра 2002. године.

Изuzeв за чињеницу наведену у претходном параграфу, према нашем мишljenju računovodstveni извештаји у свим битним питањима приказују истинито и објективно финансијско стање Народне банке Југославије на дан 31. децембра 2002. године, и резултате пословања за 2002. годину и састављени су у складу са југословенским računovodstvenim прописима.

Bez квалификовања нашег мишljenja, скрећемо пажњу на чињеницу да су преговори о sukcesiji између Републике Србије и Републике Црне Горе у току. Као што је објашњено у Напомени 38, резултат ових преговора може имати значајан утицај на računovodstvene извештаје Банке, укључујући укидање посебних резервасања за ненаплатива потраживања, као и утицај на третман обавеза, укључујући приходе и рашоде по основу камата.

Beograd, 11. jun 2003. године

KPMG d.o.o. Beograd

Nina Bulatovic
Direktor

NARODNA BANKA JUGOSLAVIJE
Ra unovodstveni izveštaji

BILANS USPEHA

<u>U milionima dinara</u>	<u>2002.</u>	<u>2001.</u>
Prihodi od kamata	4.632	3.460
Rashodi kamata	(3.706)	(3.364)
Neto prihodi od kamata	926	96
Prihodi od naknada i provizija	10.918	6.268
Rashodi naknada i provizija	(1.314)	(952)
Neto prihodi od naknada i provizija	9.604	5.316
Ostali finansijski prihodi	3.856	3.991
Ostali finansijski rashodi	(9.105)	(3.060)
Neto finansijski rashodi	(5.249)	931
Indirektan otpis plasmana	(5.581)	(9.009)
Ostali prihodi iz poslovanja	8.904	3.961
Ostali rashodi iz poslovanja	(8.604)	(9.545)
Rezultat teku e godine	-	(8.250)

NARODNA BANKA JUGOSLAVIJE
Ra unovodstveni izveštaji

BILANS STANJA

<u>U milionima dinara</u>	<u>2002.</u>	<u>2001.</u>
AKTIVA		
Sredstva u dinarima		
Gotovina i gotovinski ekvivalenti	4.865	1.048
Kratkoro ni krediti	806	877
Dugoro ni krediti	3.183	3.818
Ostali finansijski plasmani	28.236	30.509
Plasmani u hartije od vrednosti	18.198	11.035
Potraživanja za kamate i naknade	198	345
U eš a u kapitalu	39	31
	<u>55.525</u>	<u>47.663</u>
Sredstva u stranoj valuti		
Gotovina i gotovinski ekvivalenti	15.862	27.877
Zlato i potraživanja za zlato	6.626	12.547
Kratkoro ni krediti	112.875	39.132
Dugoro ni krediti	9.136	8.332
U eš a u kapitalu	1.858	1.785
	<u>146.357</u>	<u>89.673</u>
Ostala aktiva		
Osnovna sredstva i nematerijalna ulaganja	7.273	8.511
Zalihe	613	570
Aktivna vremenska razgrani enja	1.942	3.030
Ostala potraživanja	511	3.164
	<u>10.339</u>	<u>15.275</u>
UKUPNA POSLOVNA AKTIVA	212.221	152.611
Vanposlovna aktiva	452	420
Vanbilansna aktiva		
Poslovi u ime i za ra un tre ih lica	568.118	234.410
Druga vanbilansna aktiva	7.011	55.342
UKUPNA AKTIVA	<u>787.802</u>	<u>442.783</u>

NARODNA BANKA JUGOSLAVIJE
Računovodstveni izveštaji

BILANS STANJA (Nastavak)

U milionima dinara	2002.	2001.
PASIVA		
Obaveze u dinarima		
Depoziti po vidanju	32.832	20.125
Kratkoročni depoziti	75.558	63.309
Obaveze po hartijama od vrednosti	1.602	850
Obaveze za kamate i naknade	95	-
	110.087	84.284
Obaveze u stranoj valuti		
Depoziti po vidanju	6.304	4.495
Kratkoročni depoziti	31.004	13.090
Obaveze po kratkoročnim kreditima	11.798	13.534
Dugoročni depoziti	953	1.722
Obaveze po dugoročnim kreditima	1.061	1.030
Obaveze za kamate i naknade	1.117	-
	52.237	33.871
Ostala pasiva		
Novčanice i kovani novac u opticaju	43.431	25.452
Ostale obaveze	1.425	1.238
Pasivna vremenska razgraničenja	2.702	5.527
Dugoročna rezervisanja	-	350
	47.558	32.567
Kapital	2.173	1.804
UKUPNA POSLOVNA PASIVA	212.055	152.526
Vanposlovna pasiva	618	505
Vanbilansna pasiva		
Obaveze po poslovima u ime i za račun trećih lica	568.118	234.410
Druga vanbilansna pasiva	7.011	55.342
UKUPNA PASIVA	787.802	442.783

Beograd, 11. jun 2003. godine

NARODNA BANKA SRBIJE

Milovan Dinkić
Glavni direktor
General Manager NBS

ОДЛУКА О ГОДИШЊЕМ РАЧУНУ ЗА 2002. ГОДИНУ

На основу члана 70. став 1. Закона о Народној банци Југославије ("Службени лист СРЈ", бр.32/93, 41/94, 61/95, 29/97, 44/99 и 73/2000.), гувернер Народне банке Србије доноси

О Д Л У К У

О ГОДИШЊЕМ РАЧУНУ НАРОДНЕ БАНКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ ЗА 2002. ГОДИНУ

1. Дноси се Годишњи рачун Народне банке Југославије за 2002. годину, са збиром:

а) биланса стања Народне банке Југославије:

- актива	милиона динара	212.673
- пасива	милиона динара	212.673

б) биланса успеха Народне банке Југославије:

- остварени приходи	милиона динара	28.310
- извршени расходи	милиона динара	28.310

2. Годишњи рачун Народне банке Југославије за 2002. годину потврђује Народна скупштина Републике Србије, на основу члана 70. став 1. Закона о Народној банци Југославије.

О бр. 52
16. јун 2003.
- Београд -

Издаје и штампа

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

Београд, Улица краља Петра 12

Телефон: 30-27-100

Интернет презентација: www.nbs.yu

Тираж 400 примерака

ISSN 1451-4729
